

HZ. PİR

SEYYİD MUHAMMED

NURÜL ARABİYYÜL

MELÂMÎ

**KALEME ALAN
HC. DAVUD YILMAZ**

İÇİNDEKİLER

Önsöz	V
-------------	---

GİRİŞ

Melâmilik ve Melâmiler	VIII
20. Asrın Melâmî Piri Seyyid Muhammed Nurül Arabî Hz.'nin Hayatı ve Eserleri	XII

1. BÖLÜM

Seyyid Muhammed Nurül Arabî Hz.'nin Kendi Risalelerinden:

1)- Besmele-i Şerif'in Açıklaması	1
2)- Fatıha-i Şerife'nin Açıklaması	3
3)- Esrar-ı Ezan-ı Muhammediye Şerhi	7
4)- Risale-i Tevhid-ül Behiye	11
5)- Risale-i Sulûk-i Hakikat	12
6)- Risale-i Mürşid-ül Uşşak	14
7)- Risale-i Salihyye	19
8)- Risale-i Fi Beyan-ı Suluk-i Şeriat ve Tarikat ve Hakikat	27
9)- Risale-i Menba-un Nur Fî Ruyetir Rasul	30
10)-Hz. Pir'in (kendi) Salâvat-ı Şerife'sinin Şerhi	38

2. BÖLÜM

Seyyid Muhammed Nurül Arabî Hz.'nin Şerh Ettiği Diğer Eserlerden:

- 1)- Risale-i Nokta-Tül-Beyan
Şerh-i kelamı (nutku) Hz. Ali **39**
- 2)- Hz. Pir'in farklı konulardaki görüşlerini içeren,
küçük bir risalesi **103**
- 3)- Hacı Bayramı Veli Hz.'nin
Bir Beyitinin Şerhi **114**
- 4)- Şerh-i Kelam-ı Hz. Ali **119**
- 5)- Şeyh Ahmed B. İdris'in Salâvat-ı Şerife'sinin
Şerhi **123**
- 6)- Şeyh-ül Ekber Muhyiddin-i Arabî Hz.'nin
Bir Kasidesinin Şerhi **130**
- 7)- Şeyh-ül Ekber Muhyiddin-i Arabî Hz.'nin
Ahadiyet Risalesi'nin Şerhi **132**

3. BÖLÜM

Seyyid Muhammed Nurül Arabî Hz.'nin Damadı Abdurrahim Fedaî El Pirizreni Hz.'nin Risalelerinden:

- 1)- Hediye-tül Hacc Lil-Ihvan **146**
- 2)- Tarifi Melamiyye **152**
- 3)- Risaleyi Vehbi **156**

ÖNSÖZ

Resulullah (S.A.V)'in manada on yedinci torunu, yirminci asrın Melâmî Piri Seyyid Muhammed Nurül Arabî Hazretleri'nin risalelerini, yıllarca köşe bucak aradım. **“İlim müminin kaybolmuş malıdır, nerde bulursa oradan alır”** hadisince birçok eserler karıştırdım.

Okuduğum kitaplarda rast geldiğim tasavvufa ait eserlerin arasından, Seyyid'in, kendi zeylinden zuhura gelmiş olan risaleleri ile diğer zatı muhteremlerin eserlerinden şerh ettiği risalelerinden ve halifesi Abdurrahim Fedâî El Pirizreni hazretlerinin risalelerinden toplam yirmi tanesini bulabildim.

Benim için her biri manevî hayat bahşeden Hz. Pir'in bu risalelerini, ihvanı dine biran evvel ulaştırabilmek için, Allahu Teâlâ'nın yardımını istidat ettim.

Zira bu eserlerde üzümlere gördüm ki; zamanımızda kitap yazan bazı zevat, zahir ilim ile ve lügat bilgilerine dayanarak, “ben bu makamları zevk ettim” zannına kapılarak, Hz. Pir'in risalelerine kendi zevklerinin seviyesine göre eklemelerde bulunmuşlar. Ve Hz. Pir'in sözlerini perdelemişler. Vus'umun yettiği kadar perdeleri kaldırmaya özen gösterdim.

Yıllar önce İzmir'de Bit Pazarı'nda dolaşırken, bir seyyar kitapçının tezgâhından yere düşmüş, toz içinde bir kitap gördüm. Kitabı yerden aldım. Mevlâna Hazretleri'nin “Fihi ma fih” adlı eseri idi. O zamanın parasıyla bir lira verip satın aldığım bu hazinenin tozlarını sildim, öptüm ve heyecanla eve döndüm.

Uzaktan namını duyduğum ve bir defa da nasip olup gördüğüm bu eşsiz eser, ne yazık ki kitabı kaleme alan zat tarafından ahenginden çıkarılmış ve bu zatın kendi tezlerinin uygulama alanına döndürülmüştü.

Mevlâna Hazretleri'nin, gönül bahçesinde zuhura gelen mana goncalarının arasında, bu zatın cümleleri âdeta birer diken gibiydiler. Onları teker teker ayıkladım, temizledim.

İşte bugün dahi o zatı muhteremlerin, vahdet sırlarını içeren mübarek sözlerinin üzeri, nuranî perdeler ile örtülmüş ve o misilli insanlar, ilimlerine güvenerek, lügat bilgileri ve söz ustalıkları ile anlayamadıklarını anladım zannederek, kendi tezlerini vurgulamışlar. Eserlerin birçoğu karıştırılmış ve kaleme alanların anlayışlarının seviyelerine indirilmeye çalışılmış.

Vicdan terazisi Hakk tarafından zuhura gelmeden, cem ve farkı fark etmeden, yaptım zannettiğini ancak bozarsın!..

Şeyh-ül Ekber Muhyiddin-i Arabî Hazretleri buyururlar ki; "Tahrümü mütâlaatü kütübina alâ men leyse minna" yani **"Bizden olmayan ve makamımızı bilmeyen kitaplarımızı okumasın, zarar görür."**

Şeyh-ül Ekber Hazretleri'nin buyurduğu idrake sahip olmadan, bu zatı muhteremlerin kitaplarını okumak bile insana zarar verirken; bu eserleri keyiflerine göre düzenlemeye kalkan bu zevatın, kendilerine ve bu kitapları okuyanlara acımadıkları ortada.

Melâmi'lerin salikleri ise bu tür tehlikelerden uzaktırlar. Çünkü onlar makam ehli olduklarından, duydukları sözleri makamlar ile ölçerler. Makama uymayan sözleri okumazlar. İster ayet ister hadis olsun; konuştuğu sözün hangi makama, hangi meratibe geldiğini bilmeyeni de dinlemezler. Oradan kıyam eder giderler.

Resulullah (S.A.V.) Efendimiz bir hadisi şerifinde; **“Yekdiğeriniz (hediyeleşin)”** buyurmaktadır ki; en büyük hediye insana Allah'ı tarif etmektir.

İhvan-ı dine hediye olsun. Muhabbetleri bol, feyzleri Hakk ile baki, mürşidiniz kâmil olsun...

H.C Davud Yılmaz

MELÂMÎLİK VE MELÂMÎLER

Melâmîlik, bir meslek olarak yayılmazdan önce, bir süluk hali ve bir irfan neşesiydi. Resulullah (S.A.V)'ın döneminde yaşayan ve **Ashab-ı Suffa** olarak anılan bir kavim, yukarıda sözü edilen süluk haline ve irfan neşesine sahiptiler. Yani Melâmî idiler.

Seyyid Muhammed Nurul Arabî Hazretleri "**Noktatül Beyan**" adlı risalesinde; "**Â-i aba**" diye belirtilen ve Hz. Ali'den ledün ilmi talep eden bu kavim için; "*O kadar çalıştılar, öyle hizmet ettiler ki, 'Al-i aba'dan oldular. Bu ilimde rüsum bulmuşlardı. Başlarına abayı çekip, vahdet-i şems-i hakikîden konuşurlardı.*" buyurmaktadır.

Melâmîlik, **Meslek-i Celil-i Muhammedî** olarak da nitelenir. Melâmîliğin meslek olarak neşredilmeye başlanmasından itibaren tarihi seyrini üç devrede incelemek mümkündür:

Birinci Devre:

Birinci devre Melâmî Piri Hamdûn Kassar hazretleridir. Hicretten sonra 271 (milâdî 884) yılında vefat etmiş olup, Nişaburlu'dur.

Hamdûn Kassar hazretleri, Melâmî'yi şöyle tanımlamaktadır: "**Melâmî; batınında bir iddiası, zahirinde de yapmacık ve riyası olmayan, Allah ile aralarındaki sırdan, mahlûkat bir tarafa, kendi zahiri kimliğinin bile haberdar olmadığı kimsedir.**"

İkinci Devre:

Bayrami Melâmîliği diye de anılan bu devrenin piri Hacı Bayramı Veli hazretleridir. Hicrî 833 (milâdî 1429) yılında Ankara'da vefat etmiştir.

Hacı Bayramı Veli hazretlerinin halifelerinden Ömer Sıkkini Dede (880/1415) taç ve hırka ile tarikatın zahiri şekillerini ve merasimini atarak, Melâmîlik mesleğini yenilemiştir.

Üçüncü Devre:

Üçüncü devre Melâmî Piri Seyyid Muhammed Nurul Arabî hazretleri olup, hicrî 1305 (milâdî 1887) yılında Usturumca'da vefat etmiştir.

Hazreti Pir, Melâmî sülûkunu, daha somut ve ilmi bir tarza sokmuş ve tevhid makamlarını sistemleştirmiştir. Bunun yanında, ilmi tevhid derslerinin okumakla öğrenilemeyeceği ve kavranılamayacağını, ancak ve yalnız, mürşid-i kâmilin telkiniyle gayeye ulaşılabilceğini açıklamıştır.

Şeyh-ül Ekber Muhyiddin-i Arabî Hazretleri, “**Fususül Hikem**” adlı eserinde, Melâmîler hakkında şöyle buyurmaktadır:

“Melâmîler, Allah yolunun efendileri ve önderleridir. Bütün âlemin tek efendisi bunların arasındadır. İşte o büyük efendi de Resulullah Muhammed (S.A.V.) efendimizdir.

Bunlar Hakk Teâlâ'nın emir ve nehiyelerini bu âlemde yerleştirdiler, kuvvetlendirdiler. Sebeplerini yerinde açıkladılar. Yaramayanların da nedenlerini anlattılar.

Dünya evine yarayacak hacetleri dünyaya bıraktılar. Ahiret gününün hacetlerini de, ahirete bıraktılar. Eşyaya, Allah'ın baktığı nazarla baktılar. **Gerçekleri birbirine karıştırmadılar.**

Melâmîlerin, herkesin iyi bildiği şeyleri yapmaya davet edilmeleri lüzumu yoktur. Çünkü bunlar fesat ve kötülük bilmeyen kişilerdir. Bunlar gizliliğe sahiptir. Her türlü ithamdan temiz ve uzaktırlar. Melâmîler son derece emindirler. Gözleri dünyaya ve insanlara kapalıdır.

Melâmîler, velâyetin en üst basamaklarına varan kişilerdir ki bunların üstünde ancak nübüvvet basamağı bulunur. Bu velâyete **Kurbiyet Makamı** derler.

Melâmîlerin kadirleri bilinmez. Ancak onları seven, onlarla hususiyeti olan efendiler, bu makam ehlini bilirler...”

HZ. PİR'İN HAYATI ve ESERLERİ

Resulullah (S.A.V) efendimizin manada on yedici torunu ve Melâmîliğin üçüncü devre piri Seyyid Muhammed Nurül Arabî, hicrî 1228, milâdî 1810 yılında Mısır'da doğmuştur.

Gölpınarlı, “Melâmîlik ve Melâmîler” adlı eserinde Hz. Pir için; “ *Seyyid Muhammed Nur'un tercümei hali, maddî ve maneî hayatı tamamıyla mazbuttur. Bu hususta evvelâ kendisine müteşekkiriz. Çünkü Menba-un Nur Fî Ruyetir Rasul isminde ve bir risale şeklinde kendi tercüme-i halini tesbit etmiştir.* ” demektedir. (Sözü edilen risale kitabımızda mevcuttur)

Dört yaşında babasından yetim kalan Muhammed Nur, üç sene dayısının himayesinde kalır. Seyyid'in dedesi, annesi, babası, dayısı hatta bu ailenin görüştüğü kimseler bile sofidir. Bu suretle Muhammed Nur, tasavvuf neşesini daha küçükken ailesinden tevarüs eder.

Yedi yaşındayken, Kahire'ye gidip, Cami-ül Ezher'de Şeyh Hasanül Kuveysi isimli zattan tahsile başlar. Dokuz yıl bu büyük insana hizmet ve mumaileyhten tahsili ilmi marifet eden Hz. Pir, yine şeyhinin emri ile Şeyh Yanyalı Ahmed Efendi ile birlikte Yanya'ya gider. Yanya'da kaldığı dokuz ay zarfında, Nakşibendî şeyhi Yusuf Efendi'ye biat ve Nakşibendî tarikatına intisap eder.

Bu kez Şeyh Yusuf Efendi'nin emri ile 1245 yılında, henüz on yedi yaşında iken Mekke'ye gider, eda-i haccedip, bir sene Mekke'de mücavir kalır.

Hız. Pir'in oğlu Şerif Efendi Risalesi'nde, evvelâ İskenderiye'ye gittiğini ve sonra haccettiğini söylüyor. Ve Şöyle bir menkıbe naklediyor:

“Bir zaman pederime bir evham hâsıl olup, Ali Efendi ile Talat Efendi'nin ilmi zahirde mütebahhir birer zat-ı âli kadir olduklarını tefekkürle, Şeyh Yusuf Efendi'nin İlm-i zahiri olmadığı için, Şeyh Ali Efendi ve Talat Efendi'nin böyle mmî adama irtibatlarından naŐı hayretine mucip olmuştur.

O akŐam manada sabah namazını eda için tekkedeki camii Şerife gitmiŐ. Kapının mukabilinde oturmuŐ. Yanında da ihvandandır biri oturmuŐ. Yanında oturan demiş ki; Yusuf Efendi geliyor. Pederim de arkasına bakıp görmüŐ ki, Yusuf efendi, bir koluna Ali Efendi, bir koluna Talat Efendi girip, cemali de ay bedir olmuş geliyor.

Camiye girmiŐ, postuna oturmuŐ sabah namazını edadan sonra, ayin-i nakŐiyeyi icra edip, pederim camiden çıkıp, Yusuf Efendi'nin iltifatına mazhar olmaya muntazır olmuş. Yusuf Efendi yine bir koluna Ali Efendi, bir koluna Talat Efendi girip, hücre-i âlilerine giderken, pederim mukabiline gelip, pederime hitaben; Burhan olmadan iman olmaz mı? buyurmuşlar. Pederim de hayâsından hiçbir cevap vermemiŐ. Akabinde manadan uyanmiŐ.

Sabah namazı ezanı kulağına girmiŐ. Derhâl yataktan kalkıp, abdest alıp, camiye gidip, manada oturduğu yerde oturmuŐ. İhvanlardan biri de yanında oturmuŐ. Biraz sonra Yusuf Efendi geliyor denmiŐ. Hakikaten Yusuf Efendi'nin bir kolunda Ali Efendi, diğer kolunda Talat Efendi hücre-i âlilerine götürürlerken, mukabiline geldiği vakit; Burhan olmadan iman olmaz mı? Hitabına karşı sktla

mukabele buyurmuşlar. Yusuf Efendi, Ali Efendi'ye hitaben; Mektup yaz, yarın Mısır'a gidecekler, deyu pederim için emretmişler.”

Mekke'de kaldığı süre içerisinde Seyyidina Ömer Abdürresul Hazretleri'ne biat ettiğini Memba-un Nur adlı risalesinde beyan eden Hazreti Pir, bu zatın emri ile Mısır'a döner. Bu yolculuk esnasında ihtimal sözünü tutar mı diye bir imtihan olarak, yolda Şafî Mezhebi mucibince öğle ile ikindi, akşamla yatsı namazlarını cem eylemesini emreder. Hanefî Mezhebi'nde olmasına rağmen, Muhammed Nur bu emri ifa eder.

Bu dönem içerisinde Seyyid, mana âleminde Hazreti Resulallah ile buluşur. Hazreti Resulullah'ın kutsal dizlerini öper ve manevî mertebeleri ahzeder. Cami-ül Ezher'e gidince Şeyh Hasan kendisine İlm-i Vehbi'nin inkişaf ettiğini söyleyip, Rum'a azimetini emreder.

Muhammed Nur emre imtisalen, İskenderiye'den bir gemiye binip, evvelâ Antalya'ya, Antalya'dan Anadolu'ya çıkar. Birçok beldeleri dolaşarak nihayet 1245–1259 tarihleri arasında Üsküp ve Koçana'da ikamet eden Hazreti Pir, Koçana Medresesi'nde müderrislik ve irşad vazifesi yapar.

1253/ 1837'de Memba-un Nur adlı Risalesinde manada peygamber efendimizin kendisine üç satır yazılı bir kâğıt verdiğini ve Hz. Ebubekir'in bunu Tevhidi Ef'al, Tevhidi Sıfat ve Tevhidi Zat diye okuyup, fena makamlarını telkin eylediğini bildirir. Kısa zamanda geniş bir muhit edinir ve pek çok talebe yetiştirir. Kendisine intisap edenlere de, telkin aldığı bu üç makamın neşesini yansıtır. O devrin pek çok tanınmış bilgini ve hocası Hz. Pir'e biat eder.

Hicrî 1259 milâdî 1843 yılında kendisi ile beraber, 470 müridi olduğu halde ikinci defa Hacca giden Hazreti Pir için oğlu Şerif Efendi, Risalesi'nde; Seyyid'in müritlerinden Nebi Efendi'ye *"Bize bu ilmi zahir kifayet etmez, Mekke-i Mükerreme ve Beyt-i Şerif Mürşid-i Kâmil'den hali değildir. Kendimize bir Mürşid-i Kâmil arayıp, bulmamıza fırsattır"* dediğini bildirir. Nihayet Mekke'de 14 Şaban 1259 / 9 Eylül 1843 tarihinde Derviş Mehmet'e mülâki olur.

Dervişin emri ile erbain çıkaran Seyyid Hazretlerinin, bu itikâf esnasında kendisine Makamat-ı Beka yani; Cem, Hazret-ül Cem, Cemmül Cem'in Hazreti Resulullah'ın ruhaniyeti tarafından uyanık halde telkin edildiğini, yine Memba-un Nur adlı Risalesi'nden biliyoruz.

Edayı Hacdan sonra Medine'yi de ziyaret eden Hz. Pir, Mısır tariki ile Rumeli'ye avdet ederken, kendisine "Ahadiyet-ül Cem" makamı manada gördüğü Hazreti Resulullah (S.A.S) Hazretleri'nin suret-i unsuriyesi olmayan suret-i nuraniyesi tarafından telkin edilir. Böylelikle, 15 Rebiyülevvel 1267/ 1851 Cuma gecesi Tevhidi yaymaya memur olduğunu bildirir, o gece ve müteakip günlerde ileri gelen kişiler kendisine biat ederler.

Bu tarihe kadar çeşitli tarikatlar adına ve o tarikat erkânı üzerine ders veren ve şeyhlik yapan, tevhid akidesini Nakşibendî usulü üzere tedris eden Hazreti Pir, bundan sonra MELÂMİLİK adıyla anılan ve tevhid neşesi içeren bu mesleği telkin etmeye başlar.

1287'de Manastır'a yaptığı bir ziyaret çok mühim bir netice verir ve Seyyid Muhammed Nur kendisine "Kutbiyyet" makamının verildiğini tebşir ve izhar eder.

1291'de Usturumca Melâmîleri ki hemen hemen şehrin bütün sekenesi Melâmî olmuştur, Seyyidi davet ederler. Bu davete icabet eden Muhammed Nur, oğlu Şerif Efendi'nin de ısrarıyla yılın altı ayını Üsküp'te, altı ayını ise Usturumca'da geçirmeye razı olur.

1297 yılında 110 kadar ihvanı ile Hacca gider, avdetinde Kosva Vilâyetinde Arnavutluk ihtilâli zuhur etmekle, ihvanını bu ihtilâle karışmaktan men ederek, kurduğu Melâmî mesleğini herhangi bir suretle olursa olsun, şaibedar etmekten tevakki eyleser.

1302 yılında tekrar 130 Melâmî ihvanı ile Hacca giderler ki, bu seferden dönüşte 1303 yılında damadı ve halifesi Abdurrahim Efendi ile torunu Hacı Kemal Efendi'de beraber bulunurlar ve avdetinde vapur Süveyş Kanalına geçerken, Abdurrahim Efendi vefat eder.

Seyittir, yani soyu Peygamber Efendimize dayanır. Mısırlı olduğu için "Arap Hoca" ve Noktatül Beyan risalesinden ötürü "Noktacı Hoca" lâkaplarıyla da tanınır. Hicrî 1305/1887 senesinde vefat eder. Usturumca şehrinde medfundur.

Arapça ve Türkçe olarak elliden fazla eser bırakmıştır. Bunlardan bir kısmı sohbetlerde tutulan notlardan oluşmuştur. Kitabımızda yer alan risaleleri;

- 1)- Besmele-i Şerif'in Açıklaması: Şeyh Bedrettin "Varidat" adlı eserine Besmele ile başlamışlardır. Bu eseri şerh eden Hz. Pir, esere Besmele ile başlanılmasının sebebini açıklamaktadır.
- 2)- Fatıha-i Şerife'nin Açıklaması: Fatıha Suresi'nin gayet açık bir şerhidir.

3)- Esrar-ı Ezan-ı Muhammediye Şerhi: Ezanın açıklaması mahiyetindedir “Şerh-i Ezan-ı Muhammedî” isimli eserinin aynısıdır, sadece isim farklılığı vardır. Ezanı, meratip ve makamata tatbik eden bir risaledir.

4)- Risale-i Tevhid-ül Behiyye: Fenafillâh mertebelerinden bahseden, bir sayfalık bir risaledir.

5)- Risale-i Suluk-i Hakikat: Beka makamlarından bahseder.

6)- Risale-i Mürşid-ül Uşşak: Fenafillâh mertebelerinden bahsetmekte ve onları açıklayan bir risaledir.

7)- Risale-i Salihyye: Önemli bir eser olup, Seyyid Muhammed Nur’un halifelerinden Salih Rifat Efendi’ye bizzat kendisi tarafından yazılıp, hediye edilmiştir. Risale, melâmet neşesinin talim ve telkin tarzını içerir.

8)- Risale-i Fi Beyan-ı Suluk-i Şeriat ve Tarikat ve Hakikat: Meratip ve makamattan bahseden bir risaledir.

9)- Risale-i Menba-un Nur Fî Ruyetir Rasul: Bu risalede, Seyyid Muhammed Nur kendi hayatını ve gördüğü manaları anlatır.

10)-Hz. Pir’in (kendi) Salâvat-ı Şerife’sinin Şerhi: Bizzat düzenlemiş olduğu Salâvat-ı Şerife’nin, yine kendisi tarafından şerh edilmiş halidir.

11)- Risale-i Nokta-Tül-Beyan Şerh-i kelâmı (nutku) Hz. Ali: Hz. Ali’nin “El İlmü Noktatün” diye başlayan sözünün açıklamasıdır. Bu şerhinden dolayı Seyyid Muhammed Nur’a “Noktacı Hoca” namı verilmiştir. Bu

risalenin Fazl-ı Huruffî'nin kovulan mürşidi Sincanlı Mahmut'un icadı olan noktacılıkla ilgisi yoktur.

12)- Hz. Pir'in farklı konulardaki görüşlerini içeren, küçük bir risalesi: Bu risale değişik konuları içeren, altı ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlar, Tevhidiye nefis, nefler ve gökler ve tenezzülat, ruh-u Muhammediye, ümmet-i Muhammediye, rüyet, mürşid-i kâmil ve nefsin ihyasıdır.

13)- Hacı Bayramı Veli Hz.'nin Bir Beyitinin Şerhi: Büyük veli Hacı Bayram'ın "Çalabım bir şar yaratmış iki cihan aresinde" diye başlayan ilâhîsinin açıklamasıdır.

14)- Şerh-i Kelâm-ı Hz. Ali: Hz. Ali'nin "Mâ'l halkü fi't timsali" diye başlayan sözünün şerhidir.

15)- Şeyh Ahmed B. İdris'in Salâvat-ı Şerife'sinin Şerhi: Hz. Pir'in; "Mürşid-i Kamil, Mukarreb İllâllah, Halifeyi Batın" diye zikrettiği Seyyid Ahmed Bin İdris Hazretleri'nin Arapça olan Salâvat-ı Şerife'sinin Pirimiz tarafından Türkçe olarak şerh edilmiş halidir.

16)- Şeyh-ül Ekber Muhyiddin-i Arabî Hz.'nin Bir Kasidesinin Şerhi: Şeyh-ül Ekber Muhyiddin-i Arabî Hazretleri'nin vahdet-i vücudu konu alan bir kasidesinin kısa bir şerhidir.

17)- Şeyh-ül Ekber Muhyiddin-i Arabî Hz.'nin Ahadiyet Risalesi'nin Şerhi: Şeyh-ül Ekber'in Ahadiyeti konu alan bu çok önemli risalesinin Hz. Pir tarafından şerhidir.

BESMELE-İ ŞERİFİN AÇIKLAMASI

Bismillahirrahmanirrahim

Besmele-i şerifte '**Rahman**' ve '**Rahiym**' isimleri ile sıfatlanan " **ALLAH** " ismi şerifi **Tecelli-i fiildir**. İnsan iş yaparken, yerken, içerken "**Bismillahirrahmanirrahim**" der ve Rahman ve Rahim olan Allah'tan başka fail, yani yapan ve işleyen olmadığını düşünür.

Ve aynı zamanda kendisini de en küçük işlediği işlerden tamamı ile fâni bilirse, işte bu tecelli Allah'ın insana olan fiili tecellisinden ibarettir. Bu tecellide Allah insana iş ile tecelli eder. Bu tecelli gerçek sülûk-un-hakikat yoluna girmenin başlangıcıdır.

Yine Cenabı Allah için **Tecelli-i Sıfati** vardır. Allah'ın bu tecellisi de yerken, içerken ve bunlara benzer işlerde fiili sıfatlardan ve kudret ve benzerlerinin Allah'ın sıfat-ı subutiyesinden ibaret olup, hepsinin Cenabı Hakk'ın sıfatlarından bulunduğunu düşünerek, kendimizin bunların tümünden fâni olduğumuzu bilecek olursak, bu tecelliye de Allah'ın sıfati tecellisi denilir.

Ve yine Cenabı Allah için bir de **Tecelli-i Zati** vardır. Bu tecellide; vücudun yalnız Allahu Zül-Celâl Hazretlerine mahsus olduğunu düşünerek, insan fiillerinden ve sıfatlarından fâni olduğu gibi vücudundan da fâni olacak olursa, bu tecelli Allah'ın zati tecellisinden ibarettir.

İşte insan bu üç tecelliden habersiz olarak Besmele-i şerifi söylese, demiş olmaz. Fakat insan bu üç tecelliden hepsini bilerek söylese, o zaman hakıyla besmeleyi demiş olur.

Tecelliler emir halidir, bunun söz ile ilişkisi olamaz. Ancak bu hal, **bidayet ehlinin**-henüz tevhid ilminde başlangıçta olanların halidir. Fakat tevhid ilminde bir rehberin aracılığıyla mesafe almış **ehli nihayete** gelince; onlar güzel işler ile **cemde** ve günah sayılan işler ile **farkta** bulunurlar.

Yani kendilerinden çıkan güzel işleri kendilerine nisbet etmeyip, başarılı kıldığından dolayı Allah'tan bilerek hamd ü sena ederler. İşledikleri günahları da kendilerinden bilerek pişman olurlar.

Çünkü Cenabı Hakk Kur'an-ı Kerim'in En Nisa Suresi'nin 79. ayetinde: (**Ma esâbeke min hasenetin feminallahi ve mâ esâbeke min seyyietin femin nefsike**) “Sana iyilikten isabet eden her şey Allah'tan ve sana kötülükten isabet eden her şey kendi nefsindedir.” buyurmuştur.

Bu makama Hz. Şeyh-ül Ekber (R.A) efendimiz: (**Ve kün fil cem-i vel fark-ı tekün fi mak-adis-sıdkin**) “Bu veçhile cem ve farkta bulun ki doğru yola ulaşasın ve birinin terk edilmesiyle yanlış harekette bulunmayasın” sözleri ile işaret etmişlerdir.

FATİHA-İ ŞERİFE'NİN AÇIKLAMASI

Bismillahirrahmanirrahim

Malûm ola ki Besmele-i Şerif'te üç isim vardır. Biri ismi celâl ki **Allah**, ismi **zat**. İkincisi ismi kemaldir ki **er-Rahman**, ismi **sıfat**. Üçüncüsü ismi cemaldir ki **er-Rahim**, ismi **ef'al**'dir.

Bundan malûm oldu ki Besmele; ismi zat ve sıfat ve ef'al'dir. Yani tecelli-i ilahi, zatı, sıfatı ve ef'ali ile âlem, vücuda gelip mevcut oldu. Zat, sıfat ve ef'al olmayınca bir şey vücuda gelmez. Ef'al, sıfat mazharıdır.

Elhamdülillâh: Hamd demek; Hakk Tealâ Hazretleri zatını sena etmektedir. Resulullah (S.A.V.) ; (**La uhsi senai aleyke ente kemâ isneyte aleyke nefsike**) buyurdu. Yani Hakk Teâlâ zatına lâyük olan tazimatı kimse hasredemez. Ancak bi-nihaye olan, zatına layık ve malumdur. Ol hamdülillâhtır.

Rabbil-âlemin: Yani zatıyla ve sıfatıyla ve ef'ali ile âlemini zuhura getirip ve her an imdat eden Rabbil-âlemine hamd mahsustur. Âleminde murad mahlûkattır.

Evvelâ **Ruh-ı Muhammed** (S.A.V.)'dir ki, ismi Bedi mazharıdır. İkinci **Ruh-ı İnsani**, nefsi natıka, ismi Baîs mazharıdır. Üçüncü **Tabiat**, ismi Batın mazharıdır. Dördüncü **Heyulâ**, ismi Ahir mazharıdır. Beşinci **Şekil**, ismi Zahir mazharıdır. Altıncı **Cismi Küll**, ismi Hâkim mazharıdır. Yedinci **Arş**, ismi Muhit mazharıdır.

Sekizinci **Kürsi**, ismi Şekûr mazharıdır. Dokuzuncu **Felek-i Atlas** ismi Gani mazharıdır. Onuncu **Felek-i Menâzil**, ismi Mukaddir mazharıdır. On birinci **Felek-i Zuhâl**, ismi Rabb mazharıdır. On ikinci **Felek-i Müşteri**, ismi Âlim mazharıdır. On üçüncü **Felek-i Merih**, ismi Kahir mazharıdır. On dördüncü **Felek-i Şems**, ismi Nur mazharıdır.

On beşinci **Felek-i Zühre**, ismi Musavvir mazharıdır. On altıncı **Felek-i Utarit**, ismi Muhsin mazharıdır. On yedinci **Felek-i Kamer**, ismi Mübin mazharıdır. On sekizinci **Felek-i Esir**, ismi Kâbız mazharıdır. On dokuzuncu **Küre-i Hava**, ismi Hayy mazharıdır. Yirminci **Küre-i Mâ**, ismi Muhyi mazharıdır.

Yirmi birinci **Küre-i Tûrab**, ismi Muhit mazharıdır. Yirmi ikinci **Maden**, ismi Aziz mazharıdır. Yirmi üçüncü **Nebat**, □□mi□R□□zak□mabhBrddr. Yirmi dördüncü **Hayvan** ismi Mudil mazharıdır. Yirmi beşinci **Cin**, ismi Latif mazharıdır.

Yirmi altıncı **Melek**, ismi Kaviyy mazharıdır. Yirmi yedinci **İnsan**, ismi Camii mazharıdır. Yirmi sekizinci **Mertebe-i İnsan**, Refiü'd-derecât mazharıdır. Bu âlemlerin mürebbileri ve sahipleri Hakk Teâlâ Hazretleridir.

Errahmânirrahim: Yirmi sekiz âlemi icad eden Rahman ve imdat eden Rahim'dir.

Malikî yevmiddin: Yevm-i kıyamet maliki, Allah Teâlâ Hazretleridir. Yevm-i kıyamet demek, yevm-i Haşir ve neşirdir. Ol mevttir. Haberde varid olduğu üzere; (**iza mâtel abdü kamet kıyametühü**) yani kişi öldüğü vakit kıyameti kopar demektir.

Ölmek iki kısımdır. Biri **Mevt-i İhtiyari**, diğeri **Mevt-i İzdırari**'dir. Mevt-i İzdırari, her şey ölür (**küllü nefsi zaiğ etülmevt**) (Enbiya, 21/35), her kişi mevti zevk eder. Ve Mevt-i İhtiyari, kâmiline mahsustur. (**Mutu kable ente mutu**) haberde varid oldu. Mevt-i İhtiyari fenafillâhtır. Ol taife-i Aliyelerin haşirleri ve neşirleri dünyada olur.

Mevt-i İzdırarileri, dâr-ı fenadan dâr-ı bekaya irtihalleridir. Ve bu taife mekân ile mukayyet olmadıkları gibi, kevn ile dahi mukayyet olmazlar. Kâmilinden olmayanların mevtileri ancak ızdıraridir. Ve onlar iki taifedir; Mümin-i tâki ve kâfir-i şaki.

Mümin-i tâki, badel-mevt ruhu illiyin ile mukayyet olur. Kâfir-i şaki, siccin ile mukayyet olur. Mümin-i tâki, tecelli-i cemalde olur. Kâfir-i şaki, tecelli-i celâlde olur ki, mevalidde tevfiği ve ahz eylediği sığata göredir. Ruhları kimi hınzır ve kimi maymun ve kimi hayye ve akrep. Herkes kesb eylediği sıfat suretinde siccinde hapsolur.

Ve devri daim ile kail olanlar, “**tenâsuh ve temâsuh ve tefâsuh ve terâsuh**” olur deyu mezhepleri batıldır. Tenâsuh manası: ruh-ı insan nez oldukta yine beden-i insana hal olur demektir. Temâsuh; beden-i hayvana hal olur. Tefâsuh; nebata hal olur. Terâsuh; madene hal olur demektir.

Lâkin “nebata, madene hal olur ise, ilel-ebed kalır, devretmez. Hayvana ve insana hal olursa devreder” deyu, bu kavli diyen taife Devriye mezhebidir ki onlar, Yahudi ve Mason ve Protestan ve gayrileridir.

Ve bu mezhepçe tebdil-i meratib ve taayünat lâzım gelir. Zira Zeyd Amr olmaz ve Bekir Beşir olmaz.

İnsan hayvan olmaz, nebat hayvan olmaz. Zira tâattul lazım gelir.

İyyake nağbüdü ve iyyâke nesta'în: Yani Ya Allah! Seninle sana ibadet ederiz. İbadetimiz, taleb-i cinân ve havf-ı nirân için varlığımız ile değildir.

İhdinassırâta'l-müstakim: Sırat-ı müstakim, kâmillerin sırat-ı müstakimidir ki **Tevhid**'dir. (**Kul hazihi sebebiyy ed-ü illallahî**) (Yusuf 12/108) ferman-ı ilâhî ile sabit oldu ki, mürşid daveti ile olur. Mürşid, şeriat ve tarikat ve hakikat haberdarı olmak lazım gelir.

Sırâtallezine en'amte aleyhim: Ol sırat-ı müstakim enbiya ve kâmilin sıratlarıdır ki, Tevhid-i Sırf'a kadar.

Gayr'l-mağdûbi aleyhim: Onlar Yahudilerdir ki, âlemi mevcut ve Hakk Tealâ Hazretleri'ni makul tutarlar.

Velâd-dâllîn: Onlar Nasârâlardır ki, halka Hakk diyenlerdir. Hazreti İsa ve gayrileri hakkında dedikleri gibi.

Vallahü âlemin ve sellallâhü aleyhi ve âlihi
vesahbihi vesellim ecmain.

ESRAR-I EZAN-I MUHAMMEDİYE ALEYHİSSELATÜ VESSELAM

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahi rabbil âlemin vesselâtü vesselâmü alâ
hayri halkihi Muhammedin ve alihi vesahbihi ecmain.
Amma bade.

Malûm ola ki **Fatiha Suresi** ümmül Kur'an'da
meratibi ilâhîye beştir: Evvelkisi Mertebe-i Ulûhiyet ki
Elhamdülillâh, ikincisi Mertebe-i Rububiyet ki **Rabbil
Âlemin**, üçüncüsü Mertebe-i Rahmaniyet ki
Errahman, dördüncü Mertebe Rahimiyet ki **Errahim**,
beşinci mertebe Malikiyet ki Maliki yevmiddin'dir.

Yani ulûhiyet sahibinin ismi Allah, rububiyet
sahibinin ismi Rab, Rahmaniyet sahibinin ismi
Errahman, Rahimiyet sahibinin ismi Errahim ve
malikiyet sahibinin ismi Malik'tir.

İmdi Fatihayı şerifte olan ecmai hamse: 1-Allah,
2-Errab, 3-Errahman, 4-Errahim, 5-Malik.

İşte Ezan-ı Muhammediye'de olan evvela dört
kere "**Allahuekber**" demek: Yani ulûhiyet sahibi olan
Allah; Errab, Errahman, Errahim ve Malik'ten
Ekberdir ve buna işarettir.

Zira ulûhiyet, rububiyetden, rahmaniyetden,
rahimiyetden ve malikiyetden neam ve eşmeldir. Zira
ulûhiyet, mevcudata ve madumata şamildir. Ki
rububiyet mevcudata hastır. Ve Rahmaniyet naam
icadına hastır. Ve rahimiyet naam uhreviyeye hastır.
Ve malikiyet, mülke tasarrufa hastır. Ulûhiyet ise
cümleye şamildir.

Bundan ötürü ulûhiyet sahibi olan Allah, cümle meratip sahiplerinden ekberdir. İşte Ezan-ı Muhammediye’de evvela dört kere “**Allahuekber**” denilmesinin sebebi budur.

Malum ola ki cem iki kısımdır. Birinci kısmı cemi ilahiye ki, cemi meratibi ilahiye müteaddit ise de lakin zat vahidedir. Yani Errahman, Errahim, Elkuddus ilâ malâ nihayete de cümlesinin camii zattır. Yani Ahadiyetül Cem ki Allah’tır. İkinci kısmı cemi Muhammedi ki, mümkünât mahesi ve aslı Muhammed’dir. Ve mümkünât Muhammed’in tafsilidir.

İşte cemi ilahi Hakk’ın batınıdır ve cemi Muhammedi Hakk’ın zahiridir ki, Ezan-ı Muhammediye’de iki kere “**Eşhedüenlâilâhe illallah**” demek: birisi cemi zahiredir; ” Eşhed şühud ederim ki, en lâilâhe illallah ondan gayri zat yoktur.” Ve birisi cemi batındır; “Eşhed yani şühud ederim ki, en lâilâhe illallah bu dahi andan gayri zat yoktur.”

Cemi zahir makamı şeriattır. Hazretül cem. Cemi batın, makamı hakikat, makamül cemdir. Eğer ikisini cem edersen, makamı cemmülcem olur. İşte iki kere Ezan-ı Muhammediye’de “Eşhedüenlâilâhe illallah” demenin sebebi budur.

Ve malum ola ki, Cemi Muhammed Resulullah (S.A.V.) şahsı envarları cemi inse ve cine Resul, yani Hakk’a davet eder gönderilmiştir. Belki cemi mümkünât ruhi envarları Hakk’a dairedir. (**Küntü nebiyyen ve âdeme beynel mai vettiyn**) hadisi şerifi buna işaretir.

Bundan ötürü Ezan-ı Muhammediye’de iki kere “**eşhedüenne muhammeden resulullah**” okunur. Bir kere inse davettir ve bir kere cine davettir. İşte Ezan-ı

Muhammediye’de iki kere “eşhedü enne Muhammeden Resulullah” demenin sebebi budur. Buraya kadar müezzin, bu kelimat ile kibleye karşı müteveccih eder olduğu halde Ezan-ı Muhammediye’yi okur.

Ve malum ola ki, Hakk Tealâ Hazretleri Âdem Aleyhisselam’ı halk edip, Vadii Numan’da yani Sahra-i Arafat’ta zürriyeti arkasından ihraç edip, süedanı arkasının sağ tarafından ve eşkiyayı sol tarafından ihraç eyledi. Said ehli yemin ve eşkiya ehli şimal. “**Elestü birabbiküm**” hitabı müstetap oldu. Said nidayı işitip “belâ” dediler ve eşkiya nidayı işitip **takliden** “belâ” dediler.

İmdi müezzin Ezan-ı Muhammedi’yi okurken, başını bir kere saidü inse selata davet eder. Ve bir kere saidü cine davet eder. Ve sol tarafına başını dönüp iki kere “**Hayyeallelfelah**” okur. Bir kere eşkiyayı insi felaha davet eder, bir kere eşkiyayı cini felaha davet eder.

Yani tevhide davet eder. Felaha davet eder. Yani tevhide davet eder. Tevhid aynı felaktır. İşte Ezan-ı Muhammediye’de ikişer kere “Hayyeallelfelah” demenin sebebi budur.

Malum ola ki badehu müezzin kibleye karşı dönüp iki kere “**Allahuekber**” demek; bir kere hazreti gayba, bir kere hazreti şهادete, yani hazreti gayb hazreti şهادetden ekberdir. Ve Hakk Tealâ meratip hasebiyle tekessür eder. Lakin Ahadiyetüz zat olduğu gayri yoktur.

Kesret ahval olduğu için ezanda “**İailahe illallah**”, yani zatında ehaddir. (**Feeynema tüvellü**

fesemme veçhullah) yani zahiren ve batinen ve hissen ve manen bilâ hasr vela kayd Hakk'dır.

(**Velillahil meşriku vel mağribü feeynema tüvellü fesemme veçhullah. İnnallahe vasiun âliym**) (Bakara 115) Bu ayetin sebebi nüzulü: sahabelerden bir kaç seferde olup, sisli bir havada kibleye tahrime edip namaz kıldılar. Badehu sis açılınca kible kâbeye isabet etmeyip, namazlarını iade etsinler mi diye Hz. Resulullah (S.A.V.)'e gelip sual ettiler. Bu ayet nazil oldu.

Yani her nereye dönerseniz Hakk'ın bir yüzü vardır. Bir yüze hasrolmaz. Cesedin kiblesi kâbedir, ama insanın kiblesi veçhi Hakk'dır. Lâ kayıd velâ hasır zikri daimin kiblesi olduğu gibi ve kâbe vücudu Hakk'dan bir veçhedir. Ve cesed kiblesi kayıd tarikiyle olması emri Hakk'la oldu. Cesede mukayyet kiblede gayri olmaz. Zira cesed mukayyedir.

Vallahu yekulül Hakk vehüve yehdissebil ve Sâllallahu ala seyyidina Muhammedin ve ala alihi vesahbihi ecmain. Velhamdüllillahi Rabbil âlemin. Temmetül risaleyi Ezanil Muhammediye

RİSALE-İ TEVHİDÜ'L BEHİYYE

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdüllillahi Rabbilalemin. Vesselâtü ala seyyidina mürselin ve ala âlihi vesahbihi ecmain.

Malum ola ki Tevhidi ilahi üç kısımdır. Evvelki, **Tevhidi Ef'al**'dir. Tevhidi ef'al demek; Âşık olan kimse ef'ali hissiye ve ef'ali kalbiye ve afakîye ve enfüsiye verasında Hazreti Maşuk'u kalbiyle müşahede eder, her fiili hisseder ise, maşukun fiili ol fiil ile zahir olduğunu zevk eder.

İkincisi, **Tevhidi Sıfat**'dır. Tevhidi Sıfat demek; Âşık olan kimse Hazreti Maşuk'un evsafı kemalini, kemali mahsusunda ve makulünde kalbi ile müşahede eder. Her mevcut, mahsus ve makul her birisi Hazreti Maşuk'un bir kemal sıfatının mazharıdır. Âşık olan kimse Hazreti Maşuk'un kemal sıfatlarını zerrati âlemin verasında zevk eder.

Üçüncüsü, **Tevhidi Zat**'dır. Tevhidi zat demek; Vahdeti zatiyeyi kesreti mezahir ile müşahede etmektir. Ve kesreti mezahiri, vahdeti zatiye ile müşahede eylemektir. Vahdeti zatiyenin zuhuru kesret iledir. Ve kesretin vücudu vahdet iledir. Vahdet tekessür etmeyince âyanda zahir olmaz. Ol kesret Hazreti Maşuk'un zatıdır.

Ol meratib iki kısımdır. Birisi müessiredir. Esmâi zatiye ve evsafı fiiliyedir. Ve birisi müteessiredir. Elvanı hissiye ve akliyedir. Makamı velayetin nihayeti budur. Gayrı makam yoktur. Ancak Makamı Muhammediye'dir. Ona kimse vasıl olamaz. Vereseler vasıl olurlar. Hu, hu, hu...

RİSALE-İ SÜLÛK-İ HAKİKAT

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahi Rabbilalemin. Vesselatü vesselamü ala seyyidina Muhammedin ve âlihi vesahbihi ecmain.

Ve bade malum ola ki, tevhid üçtür. Tevhid demek; Hakk'ın vahitliğini kalp ile zevk etmektir.

Evvelki **Tevhidi Ef'al**. Tevhidi ef'al demek; cemi halk efalullah olduğunu bilip ve her fiilin ru-yeti ininde ol fiilin aynasından Hazreti Maşuk'u müşahede etmektir.

İkinci **Tevhidi Sıfat**. Tevhidi sıfat demek; halkta zahir olan sıfat aynasından Hazreti Maşuku müşahede etmektir.

Üçüncü **Tevhidi Zat**. Tevhidi zat demek; cemi halkın bilâ hulûl vela ittihad zatı Hakk ile vücutları bir olduğunu zevken ve keşfen bilip, halk aynasından Zati Maşuk'u müşahede etmektir.

Mertebei Sıddıkiye üç kısımdır. Bu üç kısım tevhidden ibarettir. Ama kurb mertebesi ittihattan ibarettir. İttihadın dört makamı vardır:

Evvelkisi **Makamı Cem**'dir. Makamı cem demek; Hakk'ı zahir ile halkı batın ile müşahede etmektir. Nitekim Hadisi Nebevîde varid olduğu gibi; (**İnnallahe yekulu ala bilisani abdihi semiallahulimen hamide**) Bu makamda halk ayna oldu. Aynalarından Hakk zahir oldu.

İkinci makam **Hazretül Cem**'dir. Hazretül cem demek; halkı zahir ile Hakk'ı batın ile müşahede etmektir. Nitekim hadisi kutside varid olduğu gibi;

(**Küntü semaullezi yesmeu bihi ve besaraullezi yubsirubihi ve lisanehullezi yentikubihi ve yedehullezi yebtişübiha ve ricalehüllezi yemşibiha bi gayri zalik**) Aza ve kuvayı cümlesi bu makamda Hakk'a ayine oldu. Ayinesinden halk zahir oldu.

Üçüncü makam **Cemmül Cem**'dir. Makamı cemmül cem demek; batın zahir cümlesini Hakk'ı müşahede etmektir. Nitekim ayeti kerimede varid olduğu gibi; (**Hüvel evvelü vel ahirü vezzahirü velbatın**) Bu makamda batın olan mutlaktır. Zahir olan mukayettir. Evvel mutlaktır, ahir mukayettir. Cümlesi Hakk'dır.

Dördüncü makam **Ahadiyetül Cem**'dir. Ahadiyetül cem demek; Makam-ı Muhammed'dir. Hz. Muhammed (S.A.V.) kademi üzere olan ana vasıl olur.

Cemmül cem kaba kavseyn, ahadiyetül cem ev ednadır. Makamı ahadiyetül cem demek; mukayettir, kaydı ref olmaktır. Kâlellahütaala (**Küllü şeyin halikün illâ veche**) buyrulduğu gibi.

Velhamdülillahi Rabbil Âlemin.

**HAZA RİSALETİ MÜRŞİDİL UŞŞAKİL KÜBRA
MEVLANA VE MÜRŞİDENA EŞŞİHİL KAMİLİL
MÜKEMMEL ARİFİ BİLLÂH
ESSEYYİDEL PİYR MUHAMMED NURUL ARABÎ**

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahillezi tecelli bizatiil ahbabil uşak. Fevahdehu evvelen bil e'fal alel itlak ve şahidü mefatihül sıfat El kâmileti min eseri ismehül halâk ve ürucu biha ileyhi filkülli ila cemali müştak ve sallallahü ala seyyidina Muhammedil mürsel bil ahdi velmisak ve ala alihi vesahbihi vesellim ehlizzevk ve liştıyak ve bade.

Malum ola ki tariki marifet üç kısımdır. Evvelkisi **ilmel yakındır**. Yani Allahu Tealâ'yı delil ile bilmek. Tariki ikidir. Evvelkisi **istidlali bil misaldir**. Yani Hz. Maşuk'un evsafirinin mislini kendinde isbat edersin. Meselâ; sıfatları kudret, iradet, ilim, hayat, semih, basar, kelâm ve tekvin zatına sabit olduğu gibi dahi asarlarını kendi zatına isbat edersin.

Bu sıfatları kendi zatında mülâhaza edip Halik'a isbat edersin. Zira Sanii Tealâ sireti üzere sanatını icad eder. Bu makamda varid olan; **(İnnallahe halaka âdeme ala suretihi. Ve reeyte Rabbi fi sureti şabı emret)** hadisi şerifte suret demek, esma ve sıfattır.

İkinci tariki **istidlal bizzıddır**. Yani âşık olan kendini aciz ve hadis ve muhtaç mülâhaza edip maşuku kadir ve kadim ve gani olduğuna iman eder.

Bu makamda varid olan kelâm; Kavle hu Tealâ **(Leyse kemislihi şey'ü)** Allahu Tealâ'ya gerek zatında ve gerek sıfatında ve gerek e'falinde hiç kimse

benzemez. Sıfatı nefsiye ve selbiye ile muttasıftır, demektir. (**Vehüves semiul basir**)dir. Sıfatı zatiye ile muttasıftır, demek olur. Velhasıl bu ayetin evveli Hazreti Maşuk'a zıt ile delalet eder ve ahiri misli ile delalet eder.

İkinci kısmı **aynel yakın**dır. Bu makamda âşık, gerek manen ve gerek hayalen, gerek hissen Maşuk'u ayanen müşahede eder. Bu dahi üç makamdır.

Evvelki makamı **tevhidi ef'al** ve **fena-i ef'al** ve **tecilli ef'al** ve **cennetül ef'al** derler. Salık olan, veledi kalbi yani zikri kalbi tahsil eyledikte, Hz. Maşuk'u cümle ef'al ayinesinden müşahede edip, Allah diye hal oluncaya kadar.

İkinci, makamı **tevhidi sıfat** ve **fenai sıfat** ve **tecilli sıfat** ve **cennetül sıfat** tesmiye olunur. Yani Hazreti Maşuk'u sıfat aynasından müşahede edip Allah diye andan üçüncü makama naklolunur.

Üçüncü makam **tevhidi zattır**. Yani Hazreti Maşuk'u zat aynasından müşahede edip Allah diye. Bu üç makam aynel yakın makamlarıdır. Bunlara marifet derler. Ve mahv ve muhik vesihak ve fenafillâh ve makamı sekir derler. Sulûki irfan ve aşk budur.

Üçüncü kısım **hakkel yakın** makamıdır. Hakkel yakın makamı üç makamdır: Evvelkisi **makamı cem** ve kurbu feraiz ve fenayı nefis ve bekayı ruh ve seyri mahubub ve Sure-i Necm'den mezkûr olan (**Sümme dena**) makamıdır.

Ve berzah derler. Ol makam vahdeti zahiredir. Yani cümle eşyanın hakikatleri aynı Hakk, asla ağıyar ve ikilik ve kesret olmaya. Hatta bu makam sahibine

bu kesret nedir diye sual olursa cevap veremeye. Vahdet ve kesretten mahcup ola. Bu makama vuslat oldukça vesvese münkati olur

İkinci makam **hazretül cem** ve kurbu nevafile, fenayı ruh, bekayı sır ve Sure-i Necm'de mezkûr olan (**Fetedella**) makamıdır. Ve seyri mahbubu derler. Bu makamda kesret sifata tedelli ve tenezzül olur. Yani sıfatları kendine isbat eder. Ve bu makam sahibine kesretten sual olunursa; kesret sıfatıyla deyu cevap verir.

Üçüncü makam **cemmül cem**, vücudu kalbi ve Sure-i Necm'de mezkûr (**Kaba kavseyn**) makamı budur. Bu makamda ef'ale ve asara tedelli tenezzül olur. Kesret aynı vahdet ve vahdet aynı kesret olur.

Bu makamdan gayri dahi bir makam vardır. **Ahadiyetül cem** makamıdır. Ve sahv-ı tam ve makamı temkindir. Ve Sure-i Necm'de varid olan (**Evedna**) makamıdır. Resulullah'a mahsus bir makamıdır. Lakin gerek enbiya ve gerek evliya bu makama Hakikat-i Muhammediye ile vasıl olurlar. Ve bu makam hitam makamıdır.

Her bir zerrenin hakikati aynı Hakk'dır. Kesret yoktur. Mesela kırk aynaya baksan, kırk aynada görünen birdir. Lâkin kâmil bazen ilmî yakın makamına tenezzül eder, zatını ve cümle âlemi Hazreti Maşuk'a delil isbat eder.

Ve bazen aynel yakına terakki edip, hakikati ve cemi hakayıkı mazhar ve mirad edip, esmâi maşuku ve sıfatı mahbubu müşahede eder. Ve bazen aynı Hakk olup hakikati aynı Hakk ve aynı zatı maşuk olur.

Ve kâmil olan her makam ile tekellüm eder. Ve herkese akli fehmedecek kadar ifade eder. Resulullah (S.A.V.) ilmîl yakını avamı ashabiyye ifade ederler idi. Ve havası ashabiye, künhi tevhidi e'âl ve künhi tevhidi sıfat ve künhi tevhidi zat ve künhi makamül cem ve künhi hazretül cem ve künhi cemmül cem ifade ve talim ederler idi. Hâlbuki makamları bu makamlardan alâdır.

Bundan ötürü (**İnnehül ilgani ala kalbi festağfirullah filyevmi mai mereti**) buyurdu. Ve kâmil olan, alâ makamdan **aşk için** edna makama nazil olur.

Ve dahi makamâtı kemal dört makamdır. Evvelkisi **velayet**, ikincisi **sıdkiyet**, üçüncüsü **karabet**. Dördüncüsü **nübüvvettir**. Velayet bir mertebedir ki, velî Hakk'la olduğu zaman keşfi olur. Ve halk ile olduğu vakit mahcup olur.

Ve sıdkiyet bir mertebedir ki, sıddık olan daima Hakk ile olur. Halk ile olmaz. Ve karabet bir mertebedir ki, mukarrib gerek Hakk ile gerek halk ile olduğu halde asla mahcup olmaz. Cemmül cemde ana dahi vahiy nazil olur. Vahiyden gayri olan kelâmı ilâhî, evliyaya ve sıddıka ve mukarribe dahi olur.

Ve dahi ashabı meratipten kelim varid oldu. Mesela; mertebî velayetten varid olan; (**mareeyte şey en illa vere eytallah bade**) ve bazı; (**mareeyte şey en illa vere eytallah ma-a**) ve bazı; (**mareeyte illallah**) dedi. Ve mertebî sıdkiyetten varid olan; (**enel Hak**) ve bazı; (**minallah**) ve bazı; (**Sübhani ma azimuşşani**) ve bazı; (**ma fil cübebi ilallah**) dedi. Amma mukarribler ve nebiler ehli temkin olup, asla telvinden olmazlar. Ve avama muhalif kelim demezler.

Ve dahi zikrolunan makamların delilleri vardır. Hakk Tealâ buyurdu: (**eynema tüvellü fesemme vechullah. Hüvel evvelü vel ahirü vezzahiru velbatın. Ve mâ remeyte izremeyte ve lâkinnallahe rema, felem tektuluhüm velakinnallahe katelehum. En büreke men finnar. Ve men havleha vesübhanallahi.**) Gayri ayetler dahi vardır.

Hadisi şerifte dahi varid olduğu gibi: (**Küntü semiahu ve basarahu ve lisanehu ve yedehü ve ricallehü ennallahe, yekulü ala bi lisanî abdihi semiallahü limenhamide fekulu rabbenale kelhamd**) varid oldu.

Ve dahi tariki tahkikte hulûl ve ittihat yoktur. Zira hulûl; iki şey mevcut olup, birbirine sirayet olur. Sütte yağ olduğu gibi. Ve ittihat; iki şey birbirine müttehit olur. Acı su ve soğuk su birbirine karışıp bir mizacı âhirde bir su olur.

Halk aynı Hakk olmak bu kabilden değildir. Belki kar gibi. Su vücudundan gayri bir şey olmadığı gibi belki kar, hava soğuk olmaktan su donar. Bir suret olur. Kar namı ile müsemma olur.

Filhakika karın vücudu yoktur, belki sudur. Kar aynı su oldu. Velâkin namda ve hükümde birbirine mugayirdir. Zira su ile taharet olur kar ile olmaz. Halk aynı Hakk olmak, halk Hakk'ın zuhurudur. Müstakil vücutları yoktur. Ancak vücudu Hakk'dır. Eğer müstakil vücutları olsaydı ikilik lazım gelirdi.

Ve sâllallahü ala seyyidina Muhammedin ve ala alihi
ecmain ve Elhamdülillahi rabbil âlemin.

RİSALE-İ SALİHİYYE (VASİYETNAME)

Bismillahirrahmanirrahim

Malum ola ki, tecelliyat-ı ilahiye üçtür. Evvelkisi Tecelli-i Ef'al'dir. İkincisi Tecelli-i sıfat'tır. Üçüncüsü Tecelli-i Zat-ı kemaldır.

İmdi, bu tecelliyat-ı ilahiyeye arif olmak ve tecelliyat-ı selâseyi şuhûd etmek, meratibi tevhidi bilmeğe mütevakıftır. Şöyle ki; kişiye evvela lazım olan mücâhededir. Zira Allah: (...câhidû biemvâlikûm ve enfûsikûm...) (Tevbe 41) yani hem malınızla, hem nefsinizle mücâhede eyleyin buyuruyor.

Mücâhede tarif olunsa, enva-i kesirası vardır. Lâkin mücâhede-i Muhammediye şöyledir ki; evvela ahkâm-ı şer'iyye öğrenmeye çalışın. Zira a'mâl-i şer'iyyenin sıhhat ve fesadı, ilm-i şer'iyye mütevakıftır. Eğer ki ilmi şer'i bilinmezse, ahkâm-ı şer'iyye-yi ilahiye icradan geri kalır.

Saniyen, esrar-ı tarikat olan zikri daimi tahsil etmeye çalışın ki; gaflet, zikri daim ile ref olur. Ve bu zikri daimin tahsili, ehli zikir olan kimsenin talim ve telkinine muhtaçtır. Zira Cenabı Hakk'ın: (...fes'elû ehlezzikri in küntüm lâ ta'lemûn) (Nahl 43) buyurduğu; "Siz keyfiyet-i zikri, ehli zikir olan zevat-ı kiramdan sual edin, eğer keyfiyet-i zikri bilmezseniz."

Bu ayetten anlaşılıyor ki, meşayih-i izamın memuriyeti ancak keyfiyet-i zikri talim ve beyandır. Yoksa zikri ilâhîyi adet ile kaydetmeye hiçbir veçhile hak ve salâhiyeti yoktur.

Salisen, esrarı hakikattir ki, cemal-i vahdeti müşahede etmek, hicab-ı isneyniyyeti ref etmekle olur. Ve esrarı hakikati fehim ve keşfetmek, makamat-ı tevhid ve ittihadı, **mürşidi kâmilî hakikinî talim ve irşadına muhtaçtır.**

Makamat-ı tevhid üçtür. Tevhidi ef'al ve tevhidi sıfat ve tevhidi zattır. Ehli kemal, bu meratib-i tevhide birçok isimler koymuşlardır. Yakında tarif olunacaktır.

Ve makamat-ı ittihat dahi dördtür. Cem ve hazretül cem ve cemmül cem ve ahadiyetül cemdir. Bu mâkâmata dahi ehli kemal çok isimler tayin eylemişlerdir. Anlar dahi söylenir.

Malûm ola ki, meratib-i tevhid olan ef'al ve sıfat ve zat, **Merâtib-i velayet'tir.** Cem, **Mertebe-i Sıddikîn'dir.** Hazretül cem, **Mertebe-i Mukarrebîn'dir.** Cemmül cem **Mertebe-i nübüvvet'tir.**

Yine malûm ola ki, meratibi hakikatin iptidası, **tevhidi ef'aldir.** Ve bu makamın tarifi şöyledir: Suver-i berzahiyede sâdır olan ef'al Hakk'ın olduğunu zevken, yani ilmi kûva ile şuhud olunacaktır.

Suver-i berzahiyeye demek; kablel biat görünen suver-i ekvândır ki, ol suver-i berzahiyeden mesela; bulut bir suret, gök bir suret ve dağlar bir suret ve hayvanlar bir suret ve insanlar bir suret. İşte bu suretlere suver-i berzahiyeye derler. Ve bu suretlerden zahir olan işlerin cümlesi alel-ıtlak Hakk'ındır.

Ve tevhidi ef'alın edebi odur ki, ef'alın cümlesini yani, bize nisbetle iyisini ve fenasını Hakk'a nisbet ede. Çünkü ef'alın iyiliği ve fenalığı bize nisbettedir. Yoksa Hakk'a nisbet oldukça cümlesi hayırdır. Ve isimlerden münezzehtir.

Anıncün ehlullah, ef'ali Hakk'a isbat eder, Allah zina etti demez. Zira zina ismini icad edene nisbettir. Eğer fiilin kula nisbeti olmamış olsa, ol fiilin iyiliği ve fenalığı tayin olunmaz. Ef'al salikinin esnayı zikirde rabıtası **LÂ FAİLE İLLÂLLÂH'**dır. Ve Kur'an'da delili: (**vallahü halakaküm ve mâ ta'melün**) (Nahl 43) Yani "Allah sizi ve amellerinizi halk eyledi"

Bu makama delil çoktur. Biri: (**...ve hamelnâhüm fiylberri velbahri...**) (İsra 70) Yani; "Ben onları (sizi) gerek karada ve gerek denizde yükledim." Ve: (**züyyine linnâsi hubbüşşehevâti minennisâi velbeniyne**) (Ali İmran 14) Kadı Beyzâvi tefsirinde buyurur ki; " Ref ile kıratı delildir ki, hakikatte her şeyi kula güzel gösteren Hakk'dır."

Meratib-i tevhidden ikincisi tevhide sıfattır. **Tevhidi sıfatın tarifi:** Hayat, ilim, iradet, kudret, semi, basar, kelam Hakk'ındır. Yani diri olan Allah'tır. Ve işiten, gören, söyleyen Allah'tır. İrade eden Allah'tır ve kadir olan Allah'tır. Bu suretle salık, zevken bilecek; bu sıfatlar ile mevsuf olan Zatullah'dır. Bu sıfatlar salike ayna olup, ol ayinede Hz. Mevsuf'u müşahede edecektir.

Bu sıfatların Kur'an'da delilleri olan, hayat Hakk'a mahsus olduğu: (**allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyülkayyüm...**) (Bakara 255) ayetidir. Yani hayat ancak Hakk'a mahsustur. Ve eşyada görünen Hakk'ın hayatıdır. Zira şeriatta eşyanın hayat-ı ilâhîye ile hayy olduğunda, cümle ehlişünnet ve ehli kelâm ittifak eylemişlerdir.

Ve ilim Hakk'ın olduğuna: (**kul innemel'ilmü indallahi**) (Mülk 26) ayet-i kerimesi delildir. Ve kuvvet Hakk'ın olduğuna: (**...mâşâallahü lâ kuvvete illâ**

billâh...) (Kehf 39) ve (**subhâne rabbike rabbil'izzeti amma yasîfûn**) (Saffat 180) ve (... **ennel kuvvete lillâhi cemiy'an...**) (Bakara 165) ayetleri ve (**vela havle vela kuvvete illa billahil aleyhil aziym**) hadisi ile müsbettir.

Semi ve basar Hakk'ın olduğuna (...**Leyse kemislihî şey'ün ve hüvessemiy'ul basıyr.**) (Şura 11) ayet-i kerimesi delildir. Ve rabıtası **LÂ MEVSÛFE İLLÂLLÂH'**dir.

Meratib-i tevhidin üçüncüsü, tevhid-i zat ki vücud Hakk'ındır. Gayrisinin vücudu yoktur. Zira (...**küllü şey'in hâlikün illâ veche**) (Kasas 88) ve (**küllü men aleyhâ fanin. Ve yebkâ vechü rabbike**) (Rahman 26–27) Yani her şey helâk ve fanidir. Ancak zatullah fani değildir.

Eşya hâliktir demek; eşya madûmdur, madûmun ise vücudu yoktur. Ancak mevcut Hakk'dır. Gayrinin vücudu yoktur. İşte bu makamın rabıtası **LÂ MEVCUDE İLLÂLLAH'** dir. Ve bu üç makam ashabi Ehlullâh'dır.

Ehli fena tesmiye ederler. Ve bunlar makamlarına nisbeten mükellef değillerdir. Lakin makamlarını kemal ile keşfedemediklerinden, ekseri zamanda akıllarına tâbii olduklarından, akıllarına ve amellerine nisbeten ehli zevktir ve mükelleftir. Anın için bazı evkaf mazur tutulurlar. Ve bazı zamanda tekdir olunurlar.

Zira makamlarında huzurları zamanlarında her ne sadır olursa mazur tutulurlar. Ama makamlarında zevkleri olmadıkta her ne sadır olursa tekdir olunurlar.

Ve bu makam sahipleri **ehli velayettir**. Ve veliler iki halden hâli değildir. Makamlarında oldukları halde ehli keşiftir. Ve makamlarında mahcup oldukları vakitte sair ahad-ı nas gibi ehli hicaptır. Ve bunlar hakkında: (**elâ inne evliyâllahi lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenûn**) (Yunus 62) gelmiştir.

Ve ehlullah kime derler deyu sual olunacak olsa, tarifi şöyledir: **Ehlullah ol kimselerdir ki**; Hakk'ın ef'aline ve sıfatına ve esmasına arif ve kendi ef'ali ve sıfatı ve zatı, Zat-ı Hakk'da ve Sıfat-ı Hakk'da ve Ef'al-i Hakk'da fena olmuş ve kendisinde zahir olan ef'al ve sıfat ve zat Hakk'ın olduğunu keşfetmiş olan kimseler velidir.

Dördüncü makam, **makamı cemdir**. Bu makamda salık, Hakk'a kuvâ olup, kuvâsında Hakk zahir olur, kendisi batın olur. (...**innallahe basıyrün bil'ibâd.**) (Mümin 44) ayeti kerimesi ve (**innallahe yekulü bilisani abdi semiallahülimen hamide**) hadisi şerifi bunu ifade eder.

Ve bu makamda eşya Hakk'da batın olur. Şöyle ki, eşya denilen suver-i ekvândır. Suver-i ekvan ise, gözlerini kapadığın vakitte bu eşyanın suretleri insanın zihninde batın olduğu gibi, makamı cem de dahi eşya, ilmi ilahide batın olur. Zatullâh zahir olur.

Ve bu makam saliki, eşyaya nazar eyledikte, suver-i ilahiyeye nazar eder ve her ne ahkâm zahir olur ise, cümle ahkâmı Hakk'a nisbet eyler. Ve buna, ahkâmı ilahiyeye tesmiye ederler.

(**İnnallâhe ve melâiketehü yusallûne alennebiyy**) (Ahzab, 56) ayeti bunu ifade eder. Yani Allah ve melekleri, yani sıfat-ı ilahiyenin cümlesini icra

eden Hakk'dır. Anıñün miracda Hazreti Peygamber (S.A.V.)'a buyurdu: "**Kıf ya Muhammed! Fein Rabbike yüsalli**" (**Şehidallahü ennehü lâ ilâhe illâ hû**) (Ali İmran, 18) bunu ifade eder.

Ve bu makamda saliki çok durdurmazlar. Zira hakikatte makam değildir. Belki bir hal-i istiğraktan ibarettir. Mecnun ile Leyla'da; "Leyla benim, benden gayri Leyla yoktur" diye Mecnun'un dediği gibi.

Ve makamı cemde eşyanın batına rücû'unun diğer bir misali mesela; düz bir ovada bir direk olsa, sabah güneşi o direğe vurdukta bir gölge çıkar. İşte o gölge mahlûktur. Ol gölgeyi güneşin tulû'u izhar eyledi. Bir müddet sonra güneş yukarı çıktı. Ve zeval vaktinde ol gölgenin eseri kalmayıp direkte batın oldu.

Salik dahi, şuhûdi zevk sebebiyle Hakk kemaliyle zahir oldukta; eşya, zatı Hakk'da batın olur. Direkte gölgenin batın olduğu gibi. Ve gölgenin vücudu haricisi olmayıp, ancak göze bir karaltı görünür.

Belki vücudu zıllısı olduğu gibi, halkın dahi vücudu hakikîsi olmayıp yalnız, ilimde bir şey olup, hariçte asla vücudu yoktur. Anıñün ehlullah buyurdular: " Ayan-ı sabite, vücud kokusunu duymadılar. Nerede kaldı ki, vücutları olsun! " Ve bu makama **Kurb-u Ferâiz** derler.

Makamı ittihadın ikincisi ve makamat-ı tevhidin beşincisi **hazretül cemdir**. Hazretül cem demek; Hakk batın halk zahir demektir. Yani ol halk ki zatın ilminde batın olmuş idi ve ilmi ilahide mahfuz olmuş idi. O ilimde olan esmayı Hakk, kendi vücudu ile izhar edip ve kendi hükmünü esmaya verip, esmayı izhar eyledi.

Ve zat, kendi hükmünü esmaya nisbet eylediğinden esma zahir, zat batın oldu. **Bu halde gören ve bilen ve işiten halktır; lakin Hakk ile. Nitekim cemde gören, işiten, söyleyen Hakk'dır, abdin kuvâsiyla. Bu makamda Hakk, kulun kuvâsi olur.**

Kulun hayatı Hakk ile ve kudreti Hakk ile ve basarı Hakk iledir. Nitekim hadis-i kutside: (...**Feyza ehbebtühü küntü lehu semai ve basaren ve yaden.**) Yani ben kuluma muhabbet eylediğim vakitte, o kulumun semî ve basarı ve yedi ve ricli ben olurum. Benimle görür, benimle işitir, benimle söyler, benimle tutar, benimle yürür.

Ve bu makama ehlullah, **Kurb-u Nevafil** tesmiye ederler. Ve bu makamın kemaline nail olan kimseler, herkesin bildiğini bilir ve işitir ve görür. Yani keramet-i ilmiye ve kemalât-ı sıfatiyye kendisinden sâdır olur. Zira bir kimse ki Hakk ile görür ve işitir, elbet o kimsenin semî ve basarı ve ilmi kuvvetlidir.

Ve bu makam sahiplerine **Mukarrabîn** dahi derler. Bundan aşağı bulunan kimselerin haseneleri, anlara nisbetle seyyidir. (**Hasenetül ebrar seyyiatül Mukarrabîn**) Ve bu makam sahipleri her neye nazar ederse nazarı, zahirde halka ise de, batında Hakk'a olduğu şüphesizdir.

Makam-ı ittihadın üçüncüsü, makam-ı tevhidin altıncısı **cemmül cemdir.** Bu makamda (**Hüvel'evvelü vel'âhirü vezzâhirü velbâtın**) (Hadid, 3) ayetinin manası nedir sorulduktaki, ol dahi; "Ezel benim, ahir benim, zahir benim, batın benim" yahut karşısında olan surete; "Evvel sensin, ahir sensin, zahir sensin, batın sensin" der ve cevabında sadıktır.

Zira anın şuhûdunda Hakk, bu suveri kendi vücuduyla izhar eylemiştir. Ve keyfiyeti zuhuru dahi, ehli indinde malumdur.

Velhâsıl bu meratibi güzelce bir kimse zevk edemezse; Kur'an'ın esrarına ve enbiyanın esrarına ve evliyanın esrarına muttali olamaz. **Oİ kimse hayvanlardan daha adeldir.**

(...ülâike kel'en'âmi belhüm adellü...) (Araf 179) ayeti kerimesine mazhar olur.

Ey birader! Bu takriri fehmedebiliyorsan, esrar-ı Süleyman ve mülk-i Sübhan ne olduğunu fehmedersin. Ve **fehmedemezsen beyhude gelir, gidersin. Ve hiçbir zevk alamazsın!..**

Ve yine malum olsun ki, bu makamdan sonra bir daha makam vardır ki, ol makamı takrir etmeye ne bende kuvvet vardır ve ne de takrir edecek olsam bile, sen fehmedemezsin.

Çünkü ol makam **ahadiyetül ayn** ve **makam-ı Muhammed** olduğundan, ancak gavs-ı azam olan zatın mülkü olup, teberrüken bize talim ederler. Lakin biz ol makamdan zevk alamayız.

Kur'an'da: (**ve lâ takrebû mâleleyetimi...**) (İsra 34) gelmiştir. Yetim-i Hakiki, Hz. Muhammed (S.A.V)'in kendisidir. Ve anın malı, ahadiyettir. Biz andan nehyolduk ki, takarrub edemeyelim. Eğer Resulullah (S.A.V)'in kendisi bizzat telkin ederse zevk alınır ve illa zevk alınmaz.

Allahümme salli ala Muhammed ve alâ alihi vesahbihi ecmain.

RİSALE Fİ BEYAN-I SÛLÛK-İ ŞERİAT ve TARİKAT ve HAKİKAT

Bismillahirrahmanirrahim

Malum ola ki, sülûk-i Hakk üç kısım üzeredir: **Evvelki sülûk; şeriattır.** Salik-i şeriat olan, kendi zatına ve zevat-ı âleme yani mevcudatın cümlesine nazar edip, “ *Ben yokken var oldum*” deyu bi’z-zarure Mevcut Teâlâ Hazretleri’nin varlığın fehmedip, zatını ve cemi zevatı Hazret-i Hakk’a delili kat’i isbat eder.

Ve bu sülûka, tariki istidlâl ve ilmî yakın derler. Şüphe ve şekden hâli değildir. Bundan ötürü bu sülûkta ümmet iftirak ettiler. Ve bu iftirâka S.A.V. işaret edip buyurur: (**Setef teriku ümmeti ala selâsin ve seb’ine firkaten küllühüm finnari illa firkaten.**)

Delil-i akli ve nazarı fikri ile iktifa etmeyip, belki delil-i nakliyi zammedip, mukallidür-resul ve mukallidi ashap olanlardır. Zira delil-i akli kâh hata ve kâh isabet eder. Amma delil-i nakli hata etmez. Zira muhbir-i sadık, nefsül emre mutabık haber verir.

İkinci sülûk tarikattır. Salik olana zikir telkin olunmakta halvet ve riyazat ve devam-ı zikir ile ve zakir-mezkûr vâhid olup, daima huzurda ola. Bu sülûk haldir, makam değildir. Zira vakıya mutabık değildir. Keşfolmadıkça makam olmaz. Bu sülûkta olan yine ehli hicaptır. Ve bu sülûk gayet asîrdir.

Üçüncü sülûk; hakikattir. Hakikat gayet sehildir. Fakat mürşidini bulmak müşküldür.

İmdi, Hakk Teâlâ'ya dört tecelli vardır.

Tecelli-i evvel, **tecelli-i zattır**. Ol tecellide isim ve resim yoktur. Ancak bizatihi lizâtihi mütecellidir. Bu tecelliye Ahadiyet ve Hakikat-i ilâhîye derler.

Tecelli-i sâni, **tecelli-i sıfattır**. İmdi; hayat, kudret, iradet, ilim, semi, basar, kelim; bu sıfatları ile mütecellidir. Ve bu tecelliye tecelli-i vahdet ve Hakikat-i Muhammediye derler.

Tecelli-i sâlis, **tecelli-i esmadır**. Mezkûr olan sıfat mezahirde zahir olursa, ona esma derler. Velhasıl zatullahın mazharı sıfat ve sıfatın mazharı esma ve esmanın mazharı ef'aldır. Ve bu tecelliye vahidiyet ve Hakikat-i İnsanîye derler.

Tecelli-i râbi **tecelli-i ef'aldır**. Tecelli-i ef'al, makûlat ve mevhumât ve mahsûsât zuhurudur. Yani sûridir. Ve bu tecelliye Hakikat-i Şuhudiye-i Sûriye ve Hakikat-i Âdemiyye derler. Ve rububiyet dahi derler. Cümle tecelliyat-ı erbaaya ulûhiyet derler.

İmdi, Hakk Teâlâ Rububiyet mertebesinde, dünya ve ahirette rüyet ve müşahede olunur. Zira maddesiz rüyet olmaz. (...**rabbi eriniy enzur ileyk, kaâle len terâniy...**) (Araf 143) (...**vücuğun yevmeizin nâdretün illa rabbihâ nâzireh**) (Kıyame 22–23) varid oldu. Resulullah (S.A.V.) buyurdu: (**setef terevune rabbeküm kema terunel kamere leyleten bedir**)

İmdi, salik suver-i âlemde ve mevâdd-ı mahsuse ve makule ve mevhumede esma-i Hakk ve sıfat-ı Mevcud-u mutlakı müşahede ederse, aynel yakın derler. Hulûl lazım gelmez. Tecelli-i Hakk'dan ma'ada gayr ve ayyar yoktur ki, hulûl lazım gele.

Bu makamda salik olan, cemi-i azâ ve kuvâsıyla, ismi celal ile zakir olup, Hakikat-i Muhammediye'yi rabita eyleyip Allah diye. Badehu, hakikatinin zat-ı Hakk olduğunu müşahede ve rüyet eyleyip, rabita edip Allah diye. Buna **Cem-i Ehadî-i batın** ve maddede zahir olduğundan buna, **Cem-i Muhammedî** derler.

Eğer, Cem-i Ehadî fakat rabita olursa **makamül cem** derler. Ve eğer Cem-i Muhammedi rabita olursa **hazretül cem** derler. Ve eğer bir rabıtada Cem-i Ehadî hem Cem-i Muhammedi ikisi cem olursa **cemmül cem** derler. Ve eğer cem, aynı hakikat-i vahide olduğuna rabita olursa ahadiyetül cem derler.

İman-ı tahkiki nihayetidir. Gayri makam yoktur. Âla makam budur. Ve salike vacibdir ki, kable'n-nevm ve fî cinhi'l-leyl müdavemet ve rabita-i zikri zaruri ile Allah diye. Ta ki cevher-i heyûlânî olan Cem-i Muhammedî (S.A.S.) sureti nuriyyeye münkalib olup ke'ş-şems nur-u Muhammedî âlem-i misalde veya murakabede zahir olur.

Badehu nurul-envar ve aslû'l-usul nur-u akdesi rabita edip, bi'zzarûre hayalde nakşolur. İmdi, zikir ve rabita zarurî oldukça nur-u Muhammedî cesede zahir olur. Bir an gaip olmaz.

Hal-i sülûkta muhib olan mahbube mülâkat için ziyet-i zahire, yani hicab-ı beşeriyetten ve sıfat-ı enâniyetten soyunup ve kisve-i nezafet ve letafet-i rûhiyyeyi libas edip, o kisve ile mahbuba varmak lâzımdır.

Allahümme zeyyne biziyneti taat'il mahbubi
velatü hakarne bi muhalifeten nebiiyyen ve alihi ve
ehlibeyte emin ya muiynü velhamdü'llahi Rabbil
âlemin.

RİSALE-İ MENBA'U'N-NUR Fİ RU'YETİ'R RASÛL

Bismillahirrahmanirrahim

Malum ola ki, **1245** tarihinde Mekke-i Mükerrerme'de misafir oldum. Ve sinim onyediydi. Mekke-i Mükerrerme'de ulema-i izam ve meşâyih-i kiramdan **Seyyidinâ Ömer Abdürresûl** (K.S.) hazretlerine **biat** eyledim.

“Mısır'a ricat eyle ve seferî namazını mezhep-i Şafii üzere eda, yani cem ve kasr eyle” deyu buyurdular. Fakir de; (**el emrû fevkel edebi**) kaidesince Mısır'a dâhil oldum. Dâhil olduğum gün Seyyidinâ ve Mevlana eş-Şeyh **Hasan el-Kuveysnî** (K.S.) hazretlerine Câmî'ül-Ezher'de mülâki oldum.

Hatta Hazreti Şeyh ekmek ve hıyar turşusu ile kuşluk yerler idi. Ellerini ba'de'ttakbîl *“Haccın mübarek olsun”* deyu tebrik eyleyip, *“İmam Hüseyin (R.A.) hazretlerinin makamını ziyaret eyle”* deyu emir buyurdular.

Fakir dahi Câmî'ül-Ezher'den çıkarak, sokak tarafından olan kapıdan makam-ı âliye girdiğim zaman, harikulâde olmak üzere İmam Hüseyin'in makamlarında bahusus duhâ vakti olduğundan galebelik olmak lazım gelirken, hiç kimse görünmez oldu.

İlk nazarda gözüme makam-ı âlide nurun ala nur bir zat göründü. Ve derhal **Resulullah** (S.A.S) olduğu ilham olduğundan, ben dahi hazretine varıp ellerini bûseyledim.

Ve bana dua eyleyip arkamı mesh eyledi. Badehu “*Git*” deyu emir buyurdu. Fakir de emri şerifine imtisal, en Câmî’ü’l-Ezher tarafından olan kapıdan çıkıp, camiye nazar eyledim. Makam-ı kebir hali idi.

Geri döndüm. Hazret-i Risalet’i mihrabda bulmadım. Yine sokak tarafından olan kapıdan serian çıktım. Yine makam-ı Hüseyin’e döndüm. Nas dolu. Kezalik, cami dahi âdeti üzere insan dolu buldum.

Yine geri dönüp Câmî’ü’l-Ezher’e gidip Seyyidinâ Hasan el-Kuveysnî Hazretleri’ne gidip, elini takbil ederken; “*Filan kitabı okut*” deyu bana buyurdu. Yani sana ilim vehboldu demektir. Badehu “*Sen Rum’a git*” deyu bize emreyledi.

Fakir dahi emrine imtisâlen bilâ tehir Rum’a varıp, Koçana kasabasında müderris oldum. İptida ki Ramazan dersinde Emâlî kasidesini Osmanlı lisanı ile Cami-i Şerif’de okuttum. Talebelerim; Mustafa ve İbrahim ve Ali ve Hasan ve eş-Şeyh Abdurrahmân Efendizade Ahmet Efendilerdi. Ve usul-i Fıkıh ve Fenâri sıra dersimiz oldu ve dersiam ile meşgul oldum.

Bu esnada Üsküp Valisi merhum Hıfzı Paşa duhân içmeye sebep oldu. **1253** senesinde manada Medine-i Münevvere’ye vardım. Mahmudiye Medresesi şadırvanında abdest alıp Harem-i Şerif’e girerken, **İmam Ömer** (R.A) hazretleri Bâbüs-Selâm atebesi sağ tarafında oturur idi.

Fakire bakıp; “**Abdest almadın. Geri dön abdest al**” dedi. Fakir dahi geri dönüp güzel abdest aldım. Sular azalarımından akarken Bâbüs-Selâm’dan Harem-i Şerif’e girmeye şurû eyledim. Hazreti Ömer Fakir’e emredip; “**Abdestin yoktur, geri dön. Güzel**

abdest al “ dedi. Fakir dahi **“Tamam abdest aldım“** deyu cevap verdim.

İmam Ömer dahi gazapla kalkıp, bizi yere yıkıp, arkama iki kere eliyle vurdu ve benden kayy geldi. Bâbü's-selam Meydanı'nda içtiğim dûhandan zifir, parça gibi şeyler benden çıktı.

Badehu yine İmam Ömer, Fakir'e; **“Geri dön. Tekrar güzel abdest al“** buyurdu. Fakir dahi tekrar geri dönüp abdest aldım ve İmam Ömer (R.A) Harem-i Şerif'e girdi. Fakir dahi Harem-i Şerif'e girdim.

Mihrabı Nebevi'de **Hazret-i Risalet** ku'üd ve hulefâ-i güzinden **Ebubekir** ve **Ömer** sol tarafından, **Osman** ve **Ali** hazretleri dahi sağ tarafından cülûs ederler gördüm.

Fakir dahi bu meclis-i sa'idin huzurunda divan durdum. Hazret-i Risalet aleyhi ekmelü's-salâvat efendimiz hazretleri, cümle meclise ra's-ı saadetleriyle ima ile **“Otursun“** buyurdıklarını anladım. Ebubekir Sıddık (R.A.) hazretleri mübarek eliyle Fakir'e **“Gel“** deyu işaret eyledi.

Fakir dahi varırken teeddüben Hazret-i Şah tarafından oturdum. Ebubekir (R.A.) ; **“Niçin bu tarafa gelmedin?“** söyledi. Fakir dahi cevap vermeye hayâ eyledim. Hazret-i Şah dahi; **“Bu mecliste taraf yoktur“** deyu cevap verdi.

Ve Resulullah (A.S.) tebessüm buyurdular. Badehu Hazret-i Şah ile hafiyen mükâleme ettik. Badehu Hazret-i Resulullah (A.S.) Sure-i Fetih'i minberde kiraat eyledi. Rüyadan uyandım.

Ve sene-i merkumede Bâbüs-Selâm'dan duhul edip huzur-u Resulullah'da dururken, Ebubekir (R.A) şebekenin Babüt-Tevbe kapısı yanında durup, Fakir'e eliyle **“Gel “** deyu işaret eyledi. Fakir de vardım, kapıyı ve hücreyi açtı.

Resulullah (S.A.S.) huruç edip, sağ elinde yeşil ve sol elinde beyaz hırkaları hiddetle; **“Al, giy“** deyu emir buyurdular. Fakir dahi fil-hal bükâ eyledim. Ebubekir (R.A.) **“Niçin ağlarsın?”** dedikte, ben dahi; **“Resulullah bana gazap eyledi “** diye cevap verdim. Ebubekir (R.A); **“Sana ancak bu yolda tekâsül etmeyesin deyu yol gösterdi“** dedi. Ben dahi rüyadan uyandım.

Elhamdülillah, hırkayı giydiğimden, ma'adâ hırka senedini dahi'an Resulullah'dan telâkki eyledim. Şeyhü'l Ekber Efendimiz, Hızır (A.S.)'dan telâkki eyledi.

Ve yine **1254** tarihinde Koçana Medresesi'nin dershanesinde manada Resulullah (S.A.S) ile Ebubekir ve Ali hazeratı dershaneye gelip, Resulullah (S.A.S) şilte üzerine oturup, Ebubekir önünde kilim üzerine oturdu.

Resulullah (S.A.S.) bir divit ve bir kâğıt aradı. Ben dahi divit ve kâğıt verdim. Resulullah dahi üç bent yazı yazdı. Fakir'e verdi. Ve **“Oku“** deyu buyurdu. Fakir dahi; **“Okudum, manasını bildim. Lakin müellifi lâyıkıyla anlayamadım.”** dedim.

Resulullah dahi Ebubekir'e telkin etsin deyu emir buyurdu. Ebubekir dahi bir bendi **tevhidü'l-ef'al** ve bir bendi **tevhidü's-sıfat** ve bir bendi **tevhidü'z-zat**

olarak telkin eyledi. Rüyadan uyanıp, mütenebbih oldum.

1255 tarihinde Üsküp'te iskân ettim. **59** senesine kadar bu makamât-ı selâseye müdavemet eyleyip zevk eyledim. **59** tarihinde Hicaz'a azimet eyledim. Mekke-i Mükerrerme'ye şehri Şaban'ın on dördüncü gününde dâhil oldum. Tavaf-ı kudûm eyledim.

Harem-i Şerif'te otururken meczup suretinde bir zat yanıma gelip oturdu. Gömleğinin üstünde kehleler gezip, tamam gömleğime geçecek dereceye geldikleri zaman yine dönerlerdi.

O zat bana dedi ki: **“Sakin kehelemizden korkma. Zira bizim kehelemiz terbiyelidir. Başka kimseye gitmez.”** Ben dahi: **“İsminiz nedir?”** dedim. **“İsmim Derviş Mehmed'dir, ehli Mekke'den ve Beytül-Kadî evlatlarındırım.”** dedi. **“45 tarihinde Hacc-ı Şerif'e geldiğin vakit seninle beraber oturdum... Hatta ol vakit mavi kürk giymiştin. Daha hadâset-i sinin vardı.”** buyurdular.

“Tarikiniz nedir?” dedim. **“Muhammediye'dir”** buyurdular. **“Ben de isterim”** dedim. **“Gir”** dedi. **“Dersin nedir?”** dedim. **“Cemmül cemdir”** dedi. **“Makamat-ı tevhid bana telkin olduğundan telkin eyle”** dedim. **“Kırk gün halvete gir”** dedi.

Fakir dahi kırk gün halvete girdim. Zeytinyağı katık eyledim. Esna-i halvette, makam-ı Hanefi ardında rüyada bir zat gördüm ki, tavafta ve Hacer-i Esved ziyaretinde olan izdihamda elini bûsederlerdi.

Fakir dahi Bâbü'l-Umre tarafından gelip, ol zatın elini öpmeye yürüdüm. Ol zat kıyam buyurdular. Elini öptüm. Oturdular. Ben dahi uyandım.

Badehu, Derviş Mehmed Hazretleri'ne manayı nakleyletim. **“Tevhid-i zat mürşidi oldun”** dedi. **“Ne vakit?”** dedim. **“Haber veririm”** dedi.

Badehu Zilhicce'nin 15. günü Bâbü'l-Basita hizasında Derviş Mehmed'e mülâki oldum. Gördüğüm zat yine zuhur etti. S.A.S. O esnada Derviş Mehmed çekildi. Ve ol zat duadan sonra Beyt-i Şerif'e karşı Fakir için tazarru ve niyaz eyledikten sonra, odaya gelip hizmetimizde bulunan Gradalı Hacı Emin'i gördük.

Manen **makam-ı cemi** telkin eyledi. Ve ta'âm teklif eyledim. **“Ta'âm yemeyiz”** dediler. Badehu **“Medine'ye gitmek isterim, selam var mı?”** dedi. Fakir: **“Selam ederim”** dedim. **“Yarın inşaallah bu vakit gelirim”** dedi.

Fil-vaki ertesi gün ol vakit o mevzide yine mülâki oldum. Kel-evvel, Fakir için Beyt-i Şerif'e karşı dua ve tazarru eyledi. Badehu odaya geldi. **Hazretül cem** makamını manen telkin eyledi.

Kel-evvel taam teklif eyledim. **“Ta'âm yemeyiz”** dedikte; **“Ta'âm yemezseniz, lakin elbisemi giyersiniz ya”** deyup, kisvemi verdim. Aldı ve giydi. Badehu bana: **“Medine'de mülâki oluruz”** dedi. Fakir dahi Medine'ye vardım.

Fil-vâki Bâbüs-Selam'da mülâki olduk. **Cemmül cem** makamını telkin eyledi: İzdiham, güya kimse yok gibi idi. **“Bağdat'a gideceğim”** dedi. Fakir dahi bir haftadan sonra Medine'den çıkıp, Mısır canibine teveccüh eyledim.

Konak konak gidip bir gün Cin kal'asına vardık. Fakir bir koyun alıp pişirtip, fukaraya tasadduk eyledim. Ve başını alıp kendim yedim. Ve gün uykusu uyurken, manada kendimi Medine'ye varıp, Bâbüs-Selâm'dan dâhil olur gördüm.

Resulullah (S.A.S) Hazretleri'nin şebeke-i şerifi yanına vardım. O anda Hazreti Resulullah (S.A.S.) Hazretleri'nin suret-i unsûriyyesi olmayan suret-i nuraniyyesini görüp, güneşin nurundan daha safi ve nurlu gördüm.

Hazreti Resulullah dahi şebeke-i şerifin dâhilinden mübarek ellerini açıp, Fakir'e "**Yürü**" dedi. Fakir dahi yürüdüğümde beni, şebeke-i şerifin içine aldı. Ol anda şebeke-i şerifte mahvolup, Fakir'i kendine geçti. Ve **Ahadiyetül cem** makamını telkin eyledi.

Ve 97 tarihinde Usturumca'da odamda oturup Sultanü'l-Âşığın Ömer b. Fârid Hazretleri'nin divanına bakarken, kendimden gâib oldum. Ve kendimi Mekke-i Mükerreme'de, Müzdelife'de, Meş'arü'l-Haram'da gördüm. Ve yanında iken cemm-i gafir asker taburları gibi üçer üçer üç tabur asker gördüm.

Ve mütekaddimlerinde üç zat gördüm. Ve sağ tarafından olan zata nazar eyledim. Acaba Mekke-i Mükerreme'de, odada, bize telkin eden Resulullah mıdır derken, hemen o zat cemal-i şerifini açtı. Fakir dahi nazar eyledim. Gördüm ki Resulullah'dır. Yanına vardım, bana dedi ki: "**Enbiya ihvanlarımızdır. Ancak onları bildiğini onlara bildirme**" diye emir buyurdu.

Badehu biz Arafat canibine teveccüh eyledik. Ve anlar Müzdelife canibine gittiler. Ve anlardan hiçbirisi bize söylemedi, bakıp güldü. Badehu kendime geldim. Bu gaybubet, yarım saat kadar imtidad eyledi.

Bir daha manada Üsküp'te dışarı avlunun üstünde Hazret-i Resulullah (S.A.S.) hazretlerini gördüm. Abdest almak üzere idi. Fakir dahi bir ibrik su ile abdest havlusunu aldım. Hz. Resulullah abdest alıp, Fakir suyu koydum.

Ve yanımdaki bir su ile üç defa ra's-ı şeriflerini mesh eyledi. Ellerini başından kaldırmadı. Yani üç dahi bir vaz ile önden geriye, geriden öne ve önden geriye mesh eyledi. **“Abdestim böyledir”** deyu buyurdular. Elhamdülillahi Teâlâ abdest-i seniyyelerini kendilerinden telkin eyledim.

Kütüb-i Fıkıh'ta bunun suretini aradım. Halebî haşiyesi, Hılyetü'n-Naci'de buldum.

Ve bir rüyada dahi Hazreti Ali (K.V.) ve (R.A.) hazretlerine mülaki oldum. Ve bana: **“Ehli beytten ve evlad-ı Resul'densin”** buyurdular. Ve Hazret-i Aişe (R.A.)'ın hanesine girdi. Kendileri tariketü'd-dünya meşrepli olduğundan ziyneti yok idi. Ve Hazret-i Hatice (R.A.) kabr-i şerifleri dahi gayet nurlu ve müzeyyen gördüm.

Elhamdülillahi Teâlâ, evladı manevi olduğumuzu tebşir buyurdular.

HZ. PİR'İN SALÂVAT-I ŞERİFE'SİNİN ŞERHİ

Bismillahirrahmanirrahim

Allahümme salli ala seyyidina Muhammedin fi cemiûl mazharellezi ve heyûlâha ve evcezaha ve enkaha ve ednabiha ve erkaha ve alihi vessahbihi vesellem.

Allahümme salli ala seyyidina Muhammedin:

Manası; Ya Allah! Cemi-i esmanla ulumuz Muhammed (S.A.S.)'i tazim eyle ve

Fi cemiûl mazharellezi ve heyûlâha:

Cemi-i mezahirde, gerek âlem-i melekût ve gerek âlem-i mülk, ol âlemlerde Hz. Muhammed'i tazim eyle. Âlemlerin aslı ve maddesi olandır. Zira nurundan hâsıl oldular.

Evcezaha ve enkaha:

Öyle Muhammed ki, cümle âlemlerin zübdesi ve nekâvetidir. Zira cümle, andan halk olunmalarından murad; cesedi pakları ile vücuda gelmekledir. Hadis-i kutsîde buyruldu: (**Levlâke levlâk lemâ halâktül eflâk**)

İmdi, şecere-i vücud-i aslı, Muhammed nurudur. Ve nihayeti, Muhammed vücududur. Meyve ağacının aslı Lübb olup, ahiri dahi Lübb olduğu gibi.

Ve alihi vessahbihi vesellem:

Yani, âlem tafsilî ve âlasıdır. Zira cesedi şerifleri zübde-i hafiye olduğu gibi, nur-u envarları cümleye tafsil oldu.

Kâla aleyhisselam enna min Allahi vel mü'minune
minen eymen nur'î.

RİSALEYİ NOKTA-TÜL-BEYAN

Bismillahirrahmanirrahim

Fussilet Suresi 53. ayeti: **“Senüriyhim âyâtinâ fiyl afak-ı ve fiy enfüsihim hatta yetebeyyene lehüm ennehülhakk, evelem yekfi birabbike ennehü ala külli şey'in Şehiyd.”** *“Onlara mutlaka Hakk aşikâr oluncaya kadar âlemde ve kendi nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz.”*

Ey Talib! Agâh ol ki, her ne ki afakta nişanlar vardır, senin nefsinde dahi vardır. Pes imdi, her kim âlemin nişanlarını kendi nefsinde buldu, Allah'ı bildi. Nitekim Resul-ü Ekrem (S.A.S.) Hazretleri Hadis-i Şerifinde buyurur: **(Men aref-e nefsehu fekad aref-e Rabbe-hû)** *“Nefsine arif olan Rabbini bilir”*

Ey Talib! İnsanın cehaleti, kendisine hicab-ı aziymdir. Ve mihneti elemdir. Hakk'a gayet yakın olduğun görmez. Anın için irak gözetir. Nitekim Hakk Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de buyurur: **(...ve nahnü akrebü ileyhi min hablilveriyd)** *“Biz ona şah damarından daha yakınız”* (Kaf Suresi 16)

Pes imdi ey Talib, İnsanın şunun gibi mertebe-i kurbiyeti vardır kim; mahbubu melâike ve efdal-ü halâik ve mazharı vechullah ve sırrı kudretül Allah'dır.

***Adını andığım bu Âdem'in mehdini
Kıyamete dek yapsam bitiremem...***

Pes imdi yazıklar olsun ol insana ki; kendüsün gaflet perdesinden çıkarmaya. Ve varta-i helâktan kurtarmaya!

Ey Talib: Mümkün değildir, mürşitsiz kemale erişesin. Nitekim İmam-ı Ali (K.V.) Aleyhisselam buyurur: “ **Levlel Mürebbi lemme areftü rabbi**”. “Eğer sen, hakikati öğretici öğretmeni elde edemediyse, Rabbini bilemezsin.”

***Delinmez sa'yile dürr-i meani
Önüncü pir-i hakkâk olmayınca***

(Önüncü mürşit matkabı olmadıkça mana incilerini ne kadar çalışsan delemezsin.)

İmdi, mürşitten ilm-i tevhid elde etmek gerektir. Eğer sual edersen ki; nice âlimler gördüm hiçbirinin ilmini okumazlar. Belki okuyanları men edip, kâfir olursun diye tekvir ederler. Cevabını bil ki; İLMULLAH BİRDİR. Amma bu ilmullahın hem zahir ve hem de batını vardır. Batın içinde batını vardır. Birden yediye, yediden yetmiş dek.

Her ne kadar ulemayı zahir varsa, zahir ilim olan şeriatı her mahalde zikretmişlerdir. Fesehatla, belâgatla ve ibretle anlatmışlar, güzel adlar vermişlerdir. Şeriat ne kadar övülse azdır. Çünkü âlemin nizamı onunla kurulur. Eğer nizam-ı âlem olmayaydı, Hakk'ın zuhuru bilinmezdi.

Her şahıstan ve her eşyadan, her ne zahir olduysa, ol anın nasibi ezeliyesidir. Nitekim Hakk Teâlâ Kur'an-ı Kerim'inde buyurur; (**Küllü hizbin bima ledeyhim ferihûn**) (Müminun-53). “Her topluluk kendi aralarında mutludur.” Her şey yerli

yerindedir. Kaf ve Nun üstüne en güzel şekilde herşey kendi âleminden, kendinden memnundur. Yani “Kün” “Ol” hitabıyla yaratılan şeyler, kendi çevrelerinden ve kendi fiillerinden ferah içindedirler.

Ama insanlık bunun ötesindedir ki, kemal kazanmaktır. İnsan kendini olgunlaştırmakla mükelleftir. İnsan kemali, zahir ve batın ilimleri bilmekle olur. Zahirde kalıp batını bilmemek nakıslıktır, kemale erişmemektir.

Ey birader! Âlimler insanın hakikatinden, bazen açıkça ve bazen de rumuzla bilgi verirler. Ama şart oldur ki: Ehli olmayana söylemeyesin. (**El esrar-hafez-u hâ an-il ağyar**) Yani, hakikatin ehli olmayanlara bu gibi gizleri söylemeyesin. Pes imdi, berhudar olmaz ol kişi ki, sırrı ehli olmayana söyler. Ve berhudar ol kişi kim sırrı ehline söyler.

Nitekim buyurur: (**El-mer’ü adüvvün bima cehlün**) İmam-ı Ali (K.V) Aleyhisselam’ın buruğudur. Yani; “*kişi bilmediği şeye düşman kesilir ve her kişiye akli yettiği kadar söylemek gerekir*”. Nitekim Hadis-i Şerifte buyurur: (**Kellim-u en-nasu ala kadrü ukulihim**) Meal-i Şerifi: “İnsanlarla konuşurken onların akıllarının ölçülerine göre konuşunuz.”

FASL-Ü EVVEL (1.Bölüm)

Ey birader âşık! Bil ve agâh ol kim, aklını topla. Bir acayıp hikâye anlatayım. Bunu belle ve unutma. Hazret-i İmam-ı Ali (K.V.) Aleyhisselam’dan sual ettiler ki: “*Ya imam! Hz. Muhammed Mustafa Aleyhisselam sizin hakkınızda buyurdu ki: (Ene Medinet-ül ilm-ü ve Aliyyün babüha) “Ben ilim şehriyim, Ali onun kapısıdır.”*

“İmdi senin ilmine bu hadis-i şerif şahittir. Sana ilmin sırrından sual ederiz ki ilim nedir? Bize cevap ver.”

*İmam-ı Ali (K.V) Aleyhisselam buyurdular ki: “EL İLM-Ü NOKTATÜN VE KESSERET-ÜL CAHİLÜN”.
“İlim bir noktadır, cahiller onu çoğaltmıştır.”*

Bunu işittiklerinde, merakları ve talepleri arttı: “O nokta nedir? O noktanın aslı nedir? Başı sonu nasıldır bize açıklayiver!” dediler.

Emir-ül Müminin Ali (R.A.) buyurdu: “Bu sır Allah’ın sırlarındandır. Bunun sırrını açık etmeye izin yoktur. Bu sır kıyamet yaklaştığı zaman açığa çıkar.”

Onlar bu cevaptan korktular, şaşıldılar. Ama istekleri fazlalaştı. Ve yine niyaz ettiler ki: “Ya İmam-ül Enam, Allahü Teâlâ aşkına ve Resul-ü Muhammed Mustafa (S.A.V) aşkına olsun, aklımızın yettiği kadar bu ilimden bize haber ver”

Emir-ül Müminin cevap verdi: “Onun nerede olduğunu söyleyeyim ama bir şartla ki, daha fazla açıklama istemeyeceksiniz!”

*Kabul ettiler. Cenab-ı İmam-ı Ali (K.V) buyurdu: ”
Ey talipler! Bu esrar-ı ilahidir. Ve bunun sırrı, semavi kitaplar olan; Suhuflarla, Tevrat’ta, Zebur’da, İncil’de her ne sır varsa Kur’an-ı Kerim’de vardır.*

*Ve her ne sır ki Kur’an-ı Kerim’de vardır, Fatihayı Şerife’de vardır. Ve Fatihayı Şerife ki her ne sır vardır, Besmele-i Şerif’te vardır. Ve her ne ki Besmele-i Şerif’te vardır, onun “Ba” harfinde dahi vardır. “Ba” harfinde olan sırlar da onun noktasında vardır. O nokta ki “Ba”nın altındadır. **Ben o noktayım**” buyurdu.*

Çünkü Emir El Müminin'den bu sözü işittiler, bunların cevaba kudretleri kalmadı. Şartı yerine getirip dönüp gittiler.

Sonra o kadar çalıştılar, öyle hizmetler ettiler ki; Âl-i aba oldular. Âl-i aba; **Ashab-ı Suffa** kavmidir ki, bu ilimde rüsuha bulmuşlardır. Başlarına aba çekip, noktanın sırrından söyleşip kelimeler ederler idi. Bu nokta, vahdet-i şems-i hakiki'dir, yani hakiki güneşin vahdetidir, gerçek vahdet güneşidir. Bütün mevcudat, zahir ve batın bunun üstüvasından zuhur bulmuşlardır.

Ey birader! Bu ilmin sırrı yakıcı ve aydınlatıcıdır. Mevhumunu yak ki, dostun sırrı anlaşılabilir. Çalış, çabala, vehimlerini yok et! Ta ki sana sır yar olup anlayasın.

Tabiatını muhakkikane kelimeler ile bulandırma. Derine dalma isteğin ve gayretin varsa, uyanık âşık ol. Bu önsözü öz olarak söyledik, daima hatırında bulunsun, teferruatını inşaallah anlamak nasibine erişirsin.

FASLÜ-SANİ (2. Bölüm)

Ey Birader! Bahsettiğimiz bu nokta, eşyanın hakikatinin kaynağıdır. Ve kuvveti ezeldir. Sonradan yaratılmamıştır, varlığı kendindedir. Bunu şimdi biraz daha açıklayalım:

Hiz. Risalet (S.A.S) en önce yaratılan şey için şöyle buyurmuştur:

Biri budur ki; (Evvel-ü ma halakallahü **nur'u**) "Allah önce nurumu yarattı" dedi. Biri de budur kim: (Evvel-ü ma halakallah-ü **ruh'i**) "Allah önce ruhumu yarattı" dedi. Biri de budur ki: (Evvel-ü ma halakallahü

akl'ı) "Allah önce aklımı yarattı" dedi. Biri de budur ki; (Evvel-ü ma halakallahü el **kalem-ü**) "Allah önce kalemi yarattı" dedi. Ve dahi **meleki mukarreb** ve **cevher-ü evvel** dedi. Bunun cümlesi bir midir yoksa her birinin hakikati ayrı mıdır?

Ey birader! Bunun cümlesi bir hakikattir. Ama izafet ve itibar yönünden değişik isimlerle zikretmişlerdir. Cevher-i evvel itibariyle akl-ı evveldir. Ve ruh itibariyle nurdur. Ve kalem ve melek-i mukarreb ve arş-ı azim ve Âdem itibarıyla bu cümlesi gerçektir.

Esmâ-i evvel cevher-i evveldir. Kuvvet-i ezeldir. Sadır olmuştur. " La yusder-ü min-el- vahit. İlla el-vahit-ü la şerik-e lehu". "**Birden ancak bir çıkar ki, onun ortağı yoktur.**" Buna Nokta-i Vahdet ve Şems-i Batın derler. Her nesne ki bu âlemde ayandır, ol güneşin aksidir.

Âlemde görünen her şey Ahiret güneşinin aksidir

Bir nesneye yüz tane ad verilmeyle o bir nesnenin hakikati artmaz, çoğalmaz. Bir adamı birçok değişik isimlerle ansalar, o adam yine bir kişidir. Mesela bir adam; hem dülger, hem terzi, hem demirci, hem ressam olabilir. Bütün bu deyimler doğrudur ama hakikati birdir. Bu çeşit vasıflarla, o yine bir kişidir.

FASLI-SALİS (3. Bölüm)

Ey Birader! Hazreti Resul-ü Enbiya, kırk yıl süluk ile İLMİ LEDÜNNİ tahsil buyurup, kemal-i insanîye ve MİRACI hakikiyeye erdi. Neliksiz niteliksiz Hakk'ın cemalini gördü ki; "Hay" dir. Yani diridir, başkalarını da diriltir, o zaman ona "**RUH**" adını verdi. Çünkü ruh hay ve muhyidir.

Yani kendiliğinden diridir ve başka şeyleri de diriltir, hayat verir.

Ve dahi gördüğü bu noktayı hakikatin, şems-i batın ve cevher-i evvel olduğunu idrak edip, başkalarına da idrak verdiğini görünce, ona “**AKIL**” adını verdi. Çünkü akıl müdrik ve müdrekdir; idrak eder ve idrak edilir.

Onun zahir ve münevver yani açık ve aydınlık olduğunu, başkalarını da ortaya çıkarıp aydınlattığını gördüğünde ona “**NUR**” adını verdi. Çünkü nur kendiliğinden aydınlıktır ve başkalarını da aydınlatır.

Bu şems-i hakikatin yani hakikat güneşinin, bütün mevcudatı kendi varlığından var eylediğini, âlemi kaplayıp ihata eylediğini görünce, ona “**ARŞ**” adını verdi.

Ve dahi gördü ki bundan ulu-aziym yok. “**MELEK-İ MUKARREB**” diye ad verdi. Âlemde olanlara şefkat edici olduğunu ve her peygamberin basiret gözüne çeşitli şekillerde görünüp, ilim sırrını açığa çıkardığını gördüğünde ise ona “**CEBRAİL-İ EMİN**” adını verdi.

Bu nokta-i hakikînin; âlim ve mütekellim ve semi ve basir ve kadir ve cemil ve celil ve hay olduğunu gördüğünde ona “**ÂDEM**” adını verdi.

Bu anlattığımız sıfatlar ve değişik isimler, tek bir hakikatin sırrıdır ki; buna âlem-i kuvvet ve âlem-i âdem ve âlem-i mümkinat ve âlem-i mahiyat ve âlem-i külliyat ve âlem-i hakayık ve âlem-i istidad ve âlem-i fitrat ve âlem-i ceberut ve NOKTA-İ KÜLL ve akli küll derler.

***Akl-ı külli ve nef-i külli insan-ı kâmindir;
Arş ve Kürsî'nin ondan ayrı olduğunu düşünme***

Ey birader! Vasıf aynı mevsuftur. Her ne ile vasfedersen ol mevsuftur. Ol mevsufa varınca, gayri-den diyesin. Ve dahi bilesin ki, kuvvet-i ezeli Hakk Teâlâ'nın niteliksiz zatıdır. Buna nicelik isteyenler kâfir olurlar. Yani Hakk'ın zatını vasfetmeye kalkanlar, nedir ve nasıldır deyip tarif ve tavsif etmeye kalkışanlar, dinden çıkarlar.

Akl-ı küll ki, âlem-i kebirin halifesidir, onun varlığı Hakk varlığıdır. Onun sözü ve fiili Hakk kavli ve fiilidir hiç şüphesiz.

FASLI-RADİ (4. Bölüm)

Ey Birader! Bu nokta-i vahdet âlem-i hakikat ve Mazhar-ı tam, kuvvet-i ezelidir. Ve Sırr-ı Hakikat-i Muhammediye'dir. Buna **NOKTA-İ KÜLL** derler. Çünkü mevcudatın zuhuru, bunun zuhurundan ve üstüvasından olur. Her şey bu külli noktadan ortaya çıkar.

Eğer sual edip dersin ki; bu anlattığın noktadan ne çıkarsa kendi gibi olmalıydı. Ama görüyoruz ki, binlerce şeyin hiç biri diğerine benzemez. Madem ki her şeyin aslı bu noktadır, o halde ondan çıkanların hep birbirine benzemesi gerekmez miydi?

VAHİD'den sadır olmaz illa vahid demiştik.; Hiç şüphe yoktur ki bu NOKTA'dan çıkanlar da, yine bir tek NOKTA'dır. Âlem zuhuru NOKTA'dan buldu. Yani kâinat bir noktadan ortaya çıktı.

Nokta deyince, kâtibin kaleminin ucundan zahir olan noktayı anlarsın. Bu nokta dahi, ol noktanın bir

örneğidir. **Marifet; katreden denizi bilmek ve zerreden güneşi görmektir.**

Biçare Âdem oğlanları, ekseri cahil karanlığı havasında pervaz ederler. Aynı yarasa gibi. Eğer şems-i hakikatten haber verilse, basiret gözleri olmadığından inkâr ederler ve onlara düşmanlık yaparlar.

***Pes yarasa gibi kaldın karanuğa
Hızırveş kaçan bulasın ab-ı hayvan isteyub***

(Yarasa gibi karanlıkta iken, Hızır'ın bulduğu ab-ı hayatı nasıl isteyip bulursun?)

Ey Hümam, Ey Biçare! Âlem noktadan sadır olmuştur. Gökleri görürsün ki her biri nokta-i aziymdir. Ve dahi yıldızlar, nice nokta-i münevverdir. Ve yerler; nice nokta-i merkez-i âlemdir. Ve her maden ve her nebatat ve her hayvan dahi böyledir.

***Zevac-ı âsuman tâ Hak-i nemnâk
Kamus-u mutahhar bir noktadır pak***

(Gök katlarının hepsi, ıslak yere kadar, tertemiz birer noktadır.)

FASL-UL HAMİS (5. Bölüm)

Ey Birader! Çün bildin ki nokta-i vahdetten âlem-i kesret zuhur etti, dahi bil kim ol yedi nokta ki, gökler padişahlarıdır. Geri kalan sevabit, bunlara tabidir. Reis-i salar yani kumandan bunlardır.

Ve bunlar feyzi, akl-ı külliden buldular. Akl-ı küll ki ana; nokta-i hakiki ve arş ve cevheri evvel ve kalem ve ruh ve nur ve Âdem ve kutb-u âlem ve nokta-i vahdet

denildi. Bunların cümlesi bir hakikatin esmasıdır ki, celal ve cemal, naḥs-ü said her feyz ki bu âlem halkına olur. Mecmu-u bunların asarıdır ki, tesir edip harekete getirir. Zira ol nokta-i hakiki ki, şems-i batındır, bunlara göründü, bunlar anın mazharıdır.

Özellikle güneş kalb-i âlem-i ulvidir. En büyük ışıklı cisimdir. Padişah-ı encümdür. Hayat-ı bahş ve nur-u bahş ve kudret-ü bahştir. Geri kalanlar, feyzi hep bundan alırlar. Zira ol şems-i batın mazharıdır.

FASL-I SADİS (6. Bölüm)

Ey Birader! Göklerden ve yıldızlardan bu kadar kısaca bahsettik. Daha fazla ayrıntı vermek sözünü uzatmak olur.

Ey Birader! Gökler ve yıldızlar babalardır. Anasır ümmehattır. **1)- Yaş-kuru-sıcaklık-soğukluk 2)- Ateş-hava-su-toprak**, bunlar analardır. Baba ve anayı bildin ise ki bunlar gök ata ve yer anadır, bilgil ki bunlardan üç cins evlât muttasıl zuhur eder. Yani **maden, nebat ve hayvandır**.

Ey Birader! Buraya kadar söylediğimiz öz bilgiyi anlayıp genişletirsen, amacına ulaşırsın. Aklını derleyip toplarsan, asıl manayı anlarsın.

Ey Birader! Her talibe farz-ı ayn ve farz-ı kifayedir kendi kendisini bilmek. Zira her şey ki zuhur buldu, bir maksut için zahir oldu. Hakk Teâlâ hiç gerekmez nesne yaratmadı.

Kur'an-ı Kerim'de: (**Efehasibtüm ennemâ halâknâküm abesen.**) (Mü'minun 115) "Sizi boş yere mi yarattık ve gerçekten bize geri dönmeyeceğinizi mi sandınız? "

Her şey aslına rücu eder... An-in kemali anadadır. Yani her şeyin kemali aslındadır.

Ey Birader! Acep bilir misin aslın ve maksudun nerdedir? Büyük nedamet, büyük hasret! Eğer sende insaniyet yok ise; güneş doğana kadar uyuyasın, güneş doğduktaki nefsanî uğraşısıyla olasın. Sonra sana çok yazık olur, çok pişman olursun.

Ey Birader! Birçok isimler ve müsemmalar ve cinsler ve yaratıklardan bahsettik. **Bunların cümlesinin hakikati birdir.** BİR'den tecelli kıldı ki; ona akl-ı küll ve arş-ı aziym ve nokta-i hakiki ve cevher-i evvel ve kalem ve ruh ve nur ve Âdem ve kutb-u âlem ve nokta-i vahdet denilir. Bu cümlesi, bir şey-i Vahid'in adıdır.

Ey Birader! Bu anlattıklarımız süluk-u Muhammedi'dir ki, asıl demek istediğimiz, asıl maksat budur. Bu ön bilgiden amacımız onu bildirmektir.

FASL-I SADİ (7. Bölüm)

Ey Birader! Bu cümlesini oynatan, her bir yerde esma ile bir müsemmaya tecelli ettiren **LAFZ-I KÜNN** yani "OI" sözüdür ki ana EMİR derler. Gerçeğe ermişlerin katında emir, amirin ayıdır.

Kur'an-ı Kerim'in A'raf Suresi 54. ayetinde buyruldu: (**Halakassemâvât-i vel arz-ı fi sitte-ti eyyam-ün sümme tevâ alel arş**) "Gökleri ve yeri altı günde yarattı"

Ey Birader! Hakk Teâlâ'nın Zat-ı Pak-i Kuvvet-i ezelidir. Biyçün ve biyçündür. Yani kendisine niçin nasıl diye sorulamaz.

Yine Kur'an-ı Kerim'in Şura Suresi 11. ayetinde buyruldu: (**Leyse kemislihi şey'ün ve hüvessemiül basiyr**) "O'nun benzeri yoktur. O duyar, görür."

Cemi esma ve müsemma ve e'fal ve akvâl ve esrar, envar, ezel, ebed, evvel, ahir, zahir, batın cümlesi **EZELİ'**dir. Zuhur buldu ve an-ın vücudundan vücut buldu.

Ey Birader! Cümle mevcudata Hakk Teâlâ muhittir. Zatı ile ve sıfatı ile... İnşaallah-ü Teâlâ ne vech ile muhit olduğunu, sana bir bir beyan edeyim...

Ey Birader! Hakk Teâlâ'nın zat-ı pak-i kuvveti ezeldir. Anın adı AKL-I KÜLL'dür. Kim Allah'tır ki, noktanın aslıdır. Akl-ı küllün mazharı, gökler ve yıldızlardır. Ve gökler ve yıldızların mazharı unsurlardır. Yani ateş, su, hava ve topraktır. Ve unsuratın mazharı mevalidir. Ve mevalidin mazharı; maden, nebat ve hayvandır.

Ve hayvandan bir cinse **HAYVAN-ı NATİK** derler ki, bu yaratılmış olan iki cihanın zahiri ve batını olarak tam mazharıdır. Ve bu hayvan-ı natiktir ki ana Âdem ve insan derler. İşte bu insana bütün melekler secde etmiştir. O bütün yaratılmışların özüdür ve Allah'ın yeryüzünde halifesidir.

İnsanın geri kalan mahlûk üzerine fazileti; nutuk yani konuşmak, akıl ve ilim iledir. Ve ilmin mazharı akıldır. Aklın mazharı harftir. Ve harfin mazharı nutuktur. Nutkun hakikati kalb-i Âdem'dir.

Ve bu nutkun sırrından icmal olunduysa, İnşaallah-ü Teâlâ ileride tafsil olunur. Ne kadar kâmil geçinenler bu bilginin hasretiyle geçtiler, bilmediler.

FASL-I SAMİN (8. Bölüm)

Ey Birader! Bunda nitekim beyan ettikse, muhakkikler yani gerçeğe ermiş büyük veliler lisanından ayan ettik. Hakk Teâlâ Hazretleri buyurur; Fussilet Suresi 53. ayet: (**Senûriyhim âyâtina fiyl' âfâk-i vefiy enfüsihim...**)

Ol afakın nişanlarını bilmek gerek. Andan evvel ol nişanları nefisde bulmak gerekir. Çünkü birazını dinlediğin afaktaki bu nişanlar, nefsinde de vardır. Nefsinde dahi bu nişanları bulasın, an-da hazrete erişip göresin.

Ey Birader! (**Senûriyhim...**) ayetiyle (**Men arefe nefse hu...**) hadisi, işte bütün evliyaların menbaı ve sırrı bunların zımnındadır.

Ey Talib! Bundan sonra sana vacip olan oldur ki; insanın mertebesini bilesin. Bunlar nereden geldiler? Ve nereye giderler? Ve niçin?

Niçin kimi akıllı, kimi ahmak, kimi bay, kimi yoksul, kimi adil, kimi zalim, kimi âlim, kimi cahil, kimi sultan ve kimi kuldur? Niçin kiminin ömrü uzun, kiminin ömrü kısadır.

Ey Birader! Afakın zahirini diledin. Batının tesirini de öğrenesin, âlemi ve Âdem'i nasıl etkilediğini de bilesin.

FASL-I TASİ (9. Bölüm)

Ey Talib! Bil ki, eski filozoflar ve âlimler bu âleme **Âlem-i Kebir-Büyük Âlem** derler. Ve Âdem'e **Âlem-i Sagiyr-Küçük Âlem** derler. Amma muhakkikler

katında Âlem-i Kebir insandır. Zira her ağaçtan maksut yemiştir. Pes manada fer'i asıl oldu. Amma hükema sözüyle âleme kebir, Âdem'e sagiyr diyelim.

Pes sana vacip oldu ki; âlem-i kebirde her ne var ise, âlem-i sagiyrde anı bulasın ve maksadın ne olduğunu bilesin ve göresin.

Şunu bil ki **nutfe**, nokta-i asıldır. Yani aslolan nokta, insan cisminin noktasıdır. İnsanın ana rahmine düşmesi; **cevher-i evvele** misaldir. Ve anın mukabelesindedir. Ve ana rahminde bir müddet durur, **alak** olur. Sonra muzga olur. Yani uyuşmuş kan olur. Andan izam ve uruk ve asab olur. Yani kemik-et, damar ve sinir olur.

Üç ayda böyle olur. Dört ay olunca, nöbet Güneş'e değer, **hayat** bahş olur. Ve hiss-ü harekât **irade** hâsıl olur. Ve şol kan ki ana rahminde cem olur, göbek yolundan oğlana gıda olur. Çün dokuz ay olur, nöbet Müşteri'ye yani Jüpiter'e değer. Oğlan vücuda gelir, Ahsen-i takvim ile...

Eğer bunu anlamadın ise, bundan daha aydınlıklı bir haber vereyim:

Ey Talib! Çün nokta, cevher-i evvel dedik idi. Ana rahminde geçen dört ay, dört mevsimdir. Azası tamamlanınca; baş-karın-el-ayak vs. yedi iklime benzer. Ve dahi içindeki azalar ki; öygen (akciğer), dimağ, böğrek (böbrek), yürek, öd, ciğer, dalak emsali yedi göktür.

Öygen (Akciğer): Evvelki göğe misaldir. Ay feleğidir. Ol cihetten kamer, âlemin akciğeridir. Ve iki âlemin ortasında vasıttadır. Bunun özelliği; ilimler,

maaş ve sevinçtir. Cebrail'in bir durağı andadır. Ve âlem halkına ilim erİştirmeye sebeptir.

Dimağ: İkinci gök misalidir. Felek'i Utarit yani Merkür'dür. Bunun tahsili; yazı yazmaktır ve sürurdur.

Böğrek (Böbrek): Üçüncü gök misalidir. Felek'i Zühre yani Venüs'tür. Şol cihetten ki; Zühre Âlem-i Kebir'in böbreğidir. Ve bunun işi daima neşe ve eğlence ve şehvet ve sürurdur. Cümle halkın ferahına sebeptir.

Yürek: Dördüncü göğün misalidir. Felek'i Şems'tir. Ol cihetten ki; Şems Âlem-i Kebir'in yüreğidir. Bunun tahsili; hayat ve kudret ve sürurdur. Ve İsrail makamıdır. Sebep-i hayat-ı âlemdir.

Öd: Beşinci gök misalidir. Felek'i Merih yani Mars'tir. Ve ol cihetten ki; Merih, Âlem-i Kebir'in ödüdür. Bunun tahsili; kahr, darb, hışım, gadab, katl, tamah, inkâr, kibir ve hasettir. Bu sıfatlar cemi âlem halkına bundan erer. Vay ana ki bu tecellisi fazla ola!

Ciğer: Altıncı gök misalidir. Felek'i Müşteri yani Jüpiter'dir. Müşteri, Âlem-i Kebir'in ciğeridir. Âleme sürur ve rızık bundandır. Mikail makamıdır.

Dalak: Yedinci gök misalidir. Felek'i Zühal yani Satürn'dür. Ol cihetten ki; Zühal Âlem-i Kebir'in dalağıdır. Bunun şuğulu kabz-ı ervahtır. Azrail makamıdır. Sebebi kabz-ı ervahtır. Durağı bundandır.

Ruhi hayvani, Kürsi misalidir. Felek'i Eflak'tir. Ol cihetten ki; Felek'i Eflak, Âlem-i Kebir'in arşıdır. Ve **akıl** ki halifedir. Misali Akl-ı evvel'dir. Zira akl-ı evvel, halife-i Hüda'dır. Çocuğun azası madenlerin örneğidir.

Tırnaklar ve kıllar nebata benzer. Ve his ve hareket ve irade ki sende hâsıl olur, misali hayvandır.

Pes onsekiz bin âlemde ne var ise, sende dahi vardır. Kur'an-ı Kerim'de Fussilet Suresi'nin 53. ayetinde gelen: (**Senûriyhim âyâtına fiyl'afak-ı ve fiy enfüsihim...**) ayeti kerimesi sabit oldu.

FASL-ÜL AŞİR (10. Bölüm) **Saadet ve şakavet-i insaniyyeyi beyan eder**

Ey Birader-i Âşık! Bil ki, bu zikrettiğimiz müfredat; **Levh-i Mahfuz, Kitab-ı Hüda**'dır. Ve her nesne ki âlemde mürekkebatda zahir olur, cümle Levh-i Mahfuz'da yazılmıştır. Zira Hakk'ın ilm-ü kadimidir. Sonradan tedbir etmek, sıfat-ı mahlûktur. Müfredat; Âlem-ü Ümmühat, Levh-i Mahfuz ve Kitab-ı Hüda'dır.

Pes Hakk'ın ilm-ü kadimidir ki; Levh-i Mahfuz'da yazılıdır. Bunda yazılı olan Said ve nahs her biri vakti gelince felek sebebiyle zahir olur. Hiç kimsenin buna şek-ki yoktur. Bu cümlesini harekete getiren EMR-İ Hakk'dır. Ve İLMULLAH'tır.

İmdi Ey Birader! Malum ola ki; halkı harekete getiren talidir. Bilmeyen, kendi eder sanır... Pes imdi şöyle bilesin ki; nutfe ana rahmine düşer, ol vakit ananın tali-i ne işte ise; her yıldızın, eğer dişi ve hareketi, eğer said ve eğer nahs, neyin üzerine asar ederse, ol nutfe ki ana rahmindedir, anın zatına nakşibend olur.

Saadet ve şakavet, zekilik, ahmaklık dâhil sahavet, himmet ve hased, gani, fakir, her ne ki var, ol nutfe noktası, zatına tali oldu. Zira ol nutfe, nokta

cismın levh-i mahfuzudur. Ve ol levh-i mahfuz, âlemin mazharıdır.

Her kimse ki saiddir, saadetın ana karnında tuta geldi. Ve her kimse ki şakidir, şakavetin ana karnında tuta geldi. Bu vech ile bunu kendinden def etmek mümkün değildir. Ve âdem bunda mecburdur. Nitekim Habib-i Hüda (S.A.V) Hazretleri buyurlar: (**Es-Saiyd, saiyd-ün batn-ı ümmehü veş-şâki-ü şâki-ün fi batn-ı ümmehü...**) "Said anasının karnında saiddir, şaki anasının karnında da şakidir."

Çünkü âdem oğlanının saadet ve şakavetini bildin... Ey Birader! Saadet yoldaş olan kimseyi sevdiler de, ondan ötürü saadeti ona yar eylediler zannetme! Öyle değildir. Nasibi O'nun öyle düştü. Vay şuna kim şakavet O'na yoldaş oldu, öyle değildir kim Onu sevmeyiler. O'nun nasibi dahi öyle düştü.

Ey Birader! Bunda dahi bir sual varid oldu: Said saadetın tuta geldi. Ve şaki dahi şakavetin tuta geldi ana karnında. Pes peygamberler ki bir kısmı resul, bir kısmı da nebi olarak geldiler, bunların davetinden ve onlardan sonra gelen meşayihlerin irşadından ne fayda oldu?

Cevap: Bunda şüphe yoktur ki, saadet ve şakavet ezelidir. Zira Kur'an ile ve hadis ile sabittir. Ama hiç işittin mi ki; Kur'an'da ve hadiste ana karnından dünyaya said gelen said gider veya şaki gelen şaki gider?

Bundan sonra bil ki şakavet iki türlüdür: **Şakavet-i mutlak** var, **şakavet-i mukayyet** var. Şöyle ki; sana istemeden gelen şeye mecbursun. O zaman tevekkül ve sabrı seç. Eğer senin ihtiyarın ile gelir ise, sen anda muhtarsın. O zaman iyisini kabul eyle ve

yaramazından kaç ve istiğfar eyle, pişman ol. Kalbin ile Hakk'a teveccüh edip kâffe-i umurda Allahu Teâlâ'dan medet ve derman talep eyle.

Eğer bu cevaba kanmadın ise, bundan daha aydınlıklı yeni haber vereyim işit:

Ey Birader! Nutfede yazılmıştır ki; insanın dili ola, kulağı ola, gözü ola, eli ve ayağı ola. Ama yazılmamıştır ki; ne kadar söyleye, ne kadar işite ve ne kadar göre ve ne kadar endişe ede...

Ama yaramaz fikir ile yaramaz işler işlersen sana bela ve musibet geleceği yazılmıştır. Eğer iyi fikirle bu işleri işlersen, sana iyilikler gele ve iyilik bulasın...

Ey Birader! Sana bir delil dahi budur: Görmez misin ki dağlarda biten yemiş ağacının yemişini yersin, seni bozar ve boğar. Ama üstat bağcı eline geçerse; anı aşılar, terbiye eyler, meyvesi herkesin yanında makbul ve kıymetli olur.

İşte üstat bağcının eline geçmeyen, geçemeyen, hüdai nâbit halindeki meyve ağacının bazı nedenlerle dalı budağı kurur, meyvesi yenilmez olur. Pek nadiren bu yabani meyve yenilebilir. Gene de aşılı ve terbiyeli olanını tutmaz. Çünkü terbiye lazımdır.

Onun için Nebiler, Resuller davet için gönderildi ve geldiler. Davet ettiler: Kimisi tabi oldular, kimisi olmadılar. Ancak bize lâzım olan oldur ki; ne ile memur isen, anın üzerine, Kur'an'ı Kerim'de, Hud Suresi'nin 112. ayetinde (**Festekim kema ümirte...**) Emrolunduğun üzre ol!

Buna bir delilimiz dahi budur: Görmez misin bir nice Türkmen oğulları, dağlarda ve köylerde eşek ve

sığır güderler. Kendileri dahi hayvana benzerler, din ve iman nedir dahi bilmezler.

Ama bir nicesi dağdan inip, gelip, medrese bekleyip, meşayih yüzün görüp, EDEP öğrenirler, terbiye olurlar. Adları Türk-terk iken, Mevlana Şemseddin, Mevlana Bedrettin olur. Bu ikisinin beyinde fark zahirdir.

Ey Birader! Niceleri kaderî mezhebine katılıp, tembel ve kâfir oldular. Çalışıp kazanarak ilerlemekten kaldılar. Gerçi Resulullah (S.A.S.) buyurur: **(El kader-i Hakk'un)** yani kader Hakk'dır. Ama sen kaderi bilmezsin. Ondan ötürü dünya işinde çeviksin, ahiret işinde yavaş ve tembelsin.

Nitekim Hazreti Mevlana Hüdavendigâr Mesnevi Şerif'inde buyurur: (Farsça)

***Peygamberler ahiret işlerini tercih ederler
Kâfirler dünya işlerine düşkündürler***

Ey Birader! Şol ki dünyadan sana nasip olmuştur ya, elbette sana erişir. Zira ana karnında kur'adan öyle düşmüştür. **Ama ahiret nasibin ana karnından seninle beraber gelmiş değildir. O senin çalışmana, gayret etmene bağlıdır.**

Nitekim hikmet sahipleri demişlerdir ki:

Cehd Hakk'dır, Hakk'dandır. Senin de cehd etmen hakkındır. Çünkü dert de Hakk'dan ve deva da Hakk'dandır. Sen ki dert içindesin, deva aramak senin hakkındır. Cehd, dert ve devanın Hakk'dan olduğuna ve kendisinin de çaba gösterip hakkını elde etmeye inanmayan inkârcıdır.

Eğer dersen ki; “Kıfâf-ı nefis kadar çalışmak şer’idir. Hep peygamberlerin sanatı var idi” **Ya kıfayet miktarı bu mudur ki; geceyi gündüze ve gündüzü geceye katıp, vaktiyle cemaatten mahrum olup, belki kazaya konak mıdır?**

Ve dahi alessabah cümleden evvel dükkân açıp, şeytanın sancağını dikip ve yine cümleden sonra dükkânını kapatıp, bu kere şeytanın sancağıyla önüne düşüp eve gelerek, hayvan gibi yatıp, sabaha deyin uyumak mıdır?

Veyahut kıfayet miktarı bu mudur; nefais deyup ve nefisler giyip, kullar ve cariyeler ve mezrualar edinip, atlar, donlar, şehavet-i nefsanîyenin arzularını yerine getirmek midir? Hâşâ ve kella böyle ola! Allahu Teâlâ hidayet eyleye.

FASL-I HADİ-İ AŞER (11. Bölüm) **Hakikat-i İnsan, Ef’ali İnsan, Üstüva-i Nokta**

Ey Birader-i Âşık! Çün Kur’an’ın manasını bildin ve afakın nişanını nefsinde buldun. Ve dahi bildin ki; cevher-i evvel ki ona, akl-ı küll ve şems-i batın ve nokta-i asl deriz.

Bu noktaya neden nokta deriz? Çünkü bu nokta, nokta-i illetir. Cümle mevcudat bunun üstüvasından çıktı. Zira Muhaddid-i Cihan’dır. Arşullahtır. Onsekiz bin âlem bunun katında bir hardal tanesi gibidir. Buna onun için nokta deriz ki; müdevverdir yani yuvarlaktır. Geri kalan ne kadar müfredat varsa onun altındadır, onlarda değirmidir.

Bir dahi nokta dedikleri olur ki; kâtip kalemi kâğıt üzerine koyunca, evvela bir nokta ortaya çıkar. Ondan sonra harf zahir olur ve harften kelime zahir

olur ve kelimededen kelimaya çıkar. Kelamdan esma yani isimler meydana gelir. Esmâ, bütün eşyanın isimleridir ve her şeyi kaplamıştır.

Nitekim Hakk Teâlâ Talâk Suresi 12. ayette buyurur ki: **(Ennallahe kad ehata biküllü şey'in ilma)** “Şüphesiz Allah bu ki, ilmi ilahiyesi ile küllü şey'i ihata eyledi. “Yani “Allah ilmiyle her şeyi kuşatmıştır.”

Ey Birader! Bu anlattıklarımızın özeti; en başta bildirdiğimiz sözdendir: Emirü'l-Müminin Ali (R.A) buyurur; “EL İLM-Ü NOKTATÜN VE KESSERET-ÜL CAHİLÜN”. “İlim bir noktadır, cahiller onu çoğalttılar.” Ve dahi buyurur ki: “Ben ‘Ba’ nın altındaki noktayım!”

Ey Birader! Hakikat-i İnsan bir noktadır. Her kim o noktayı bildi, kendini bildi. Ve yine Hazreti İmam-ı Ali K.V. Aleyhisselam; **(Lev keşefe el-Gita-i mâ ezdet yakire)** Yani “Eğer perdem kalksaydı, yakınim çoğalmazdı” buyurdu.

İmdi Ey Yar! O nokta sende dahi vardır. Eğer bilesin ki, sana dahi yakın ola. Şekten, şirkten ve hayalden kurtulasın. Tasdik ve hulusa eresin. “El ilm-ü noktâtün ve keseret-ül cahilün” vechi budur fefhem...

Ve dahi Ey Birader! Sende on yedi kuvvet vardır. Eğer bu kuvvetleri bilesin, noktanın sırrına eresin...

FASL-I SANİ AŞER (12. Bölüm) **Kuvvet-i Zahir ve Kuvvet-i Batın**

Ey Birader! Sen bil ki, hissi zahir beştir. Yani beş duyu organı vardır:

Birinciye **lems, yani dokunma** derler. O bir kuvvettir ki, bedeninin her yerinde vardır. O kuvvet ile

insan soğuğu, sıcağı bilir. Ve katı ile yumuşağı bilir. Ve eğer insanda bu kuvvet olmazsa, ne rutubeti ve ne de yubuseti yani kuruluğu bilir. Ve ne harareti ve ne de burudeti yani soğuğu bilir.

İkinci kuvvete **zevk yani tad** derler. Onun yeri dil ile dimağ arasındadır. O bir kuvvettir ki, tatlı ile acı, tuzlu ile ekşi onunla bilinir.

Üçüncüye **şem yani koklama** derler. Onun yeri bedenden yukarıdır. Evvelki dimağda, iki küçük emcik başı gibidir. O bir kuvvettir ki, iyi kokuyu sever. Ve yaramaz kokulardan ikrah eder, hoşuna gitmez.

Dördüncüye **semi yani işitme** derler. O bir kuvvettir ki, kulak deliğinin dibinde ve dimağın iki yanında makamı vardır. Kelamın iyisini ve yaramazını işitir ve bilir.

Beşinciye **basar yani görme** derler. Bunun karargâhı, dimağın ahirinde ve göz çukurunun önündedir. Mahsusatta ne suret görürse seçer.

Çünkü bu beş hiss-i zahiri bildin, şimdi de beş hiss-i batın izah edilecektir. Dahi bilesin ki;

Hiss-i batının evvelkisine **hiss-i müşterek** derler. Bir kuvvettir ki, hiss-i zahir ne anlarsa, derhal hayale eriştirir.

İkinciye **hayal** derler. Hiss-i müşterekin hazinedarıdır.

Üçüncüye **vehim** derler. O bir kuvvettir ki, âdemin batın-ı lemsidir. Hayvanlarda akıl yerindedir; o kuvvet yüzünden gerektiği yerde ürker.

Dördüncüye **hiss-i mütehayyile** derler. Bu dahi bir kuvvettir ki; hükmün teferruatı elindedir. Acayip endişeler izhar eder. Ne vakit ki akıl onun üzerine galip ola, ona **mütefekkere** derler. Ve her gâh ki vehim galip ola, ona **mütehayyile** derler. Ve Batını kuvvetlerden bundan yukarısı yoktur.

Beşinci **hiss-i zikre** derler. Bu hasene-i ahkâm-ı vehimye derler. Vehim hükümlerinin ambarı demektir.

Ey Birader! Bu on hiss-i zahir ve batını bildin, yedisi dahi kaldı. Bunları dahi bilmen gerek. O vakit insanı bilmek marifeti açılır, aciz kalmazsın.

Bil ki bu yedinin evvelkisine **kuvve-i cazibe** derler. İştihâ getirir. İnsanın arzu ettiği şeyi kendisine çeker.

İkinciye **kuvvet-i mâsike** derler. Taamı tutar, sindirmeyi arttırır.

Üçüncüye **kuvvet-i hazım** derler. Taamı eritir, yürütür ve sindirir.

Dördüncüye **kuvvet-i dâfia** derler. Kesiften latife erer; faydalısını faydasızından ayırır.

Beşinciye **gaziye** derler. Bu taamın latifini, faydalısını bir nice cevher saklar gibi saklar.

Altıncıya **kuvvet-i namiye** derler. O azanın her birisini bilir ki ne gerektirir. Gaziye onun hizmetkâdır.

Yedinciye **kuvvet-i müvellede** derler. Gaziye ve namiye onun hizmetkâdır. Maddeden fazla alır. Ol fazladan bu şahsı dahi götürür. Ol nutfе budur.

Ey Birader! İnsan marifetinin tafsili bihaddir. Bu muhtasar ihtiyar olundu. Bu bahis uzundur, kısaca yazdık.

FASL-ÜL SALİS-Ü AŞER (13. Bölüm) Hakikat-i İnsan

Ey Birader-i Aziz! Allahu Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim Sure-i Ahzap 72. ayette buyururlar ki: (**İnna aradnel emanete aless mavati vel arzi vel cibali fe ebeyne el yahmilnehâ ve eşfâkne anha minha ve hamelehal insanü innehü kâne zalümen cehûla**)

Meali Kerim'i: “ Biz emaneti, gökler üzerine ve yeryüzüne ve dağlara ve bunların aralarındakilere yüklemeyi teklifte bulunduk. Onlar bunu yüklenemediler. Bundan sonra emaneti insan yüklendi. Doğrusu ki insan, çok cahil ve zalim yaratılmıştır.”

Ey Birader! O emanet nedir ki; gökler ve yerler, dağlar onu yüklenmekten kaçtılar ve insan kabul eyledi? Niçin zalim ve cahil oldu?

Ve dahi Hakk Teâlâ buyurdu kim; EMANETİ EHLİNE VERİN! Sure-i Nisa 58. ayet: (**İnnallahe ye'murüküm en tüveddiyetal emanet-i ilâ ehlihâ...**)

Ey Birader-i Sadık! Bazıları o emanet candır dediler. Hakk'a canla meşgul olmak gerekir dediler. Ve bazıları dediler ki akıldır; daima Hakk'ı teakkul etmek gerektir.

Ve bazıları, imandır dedi. İman: dil ile ikrar, kalp ile tasdik ve şartlarına uyararak amel etmektir. Bazıları dedi ki; ameldir. Kemal kazanmak amelle olur. Belki

varlıkların amacı ilim ve ameldir. **Bu dediklerinin hepsi de haktır ve hakikatte birdir. Bu dördü birdir.**

Ey Birader! Madem bunlar sana emanettir, emaneti ehil olmayana ısmarlama. Eğer ehlinin gayrına tevdi edersen, zalim ve cahil olursun!

Ey birader! Eğer nefsini ve malını Hakk Teâlâ kabul eylese, onun karşılığı ömrü ebedidir ve cennet-i sermedîdir. Yani sonsuz hayat ve cennettir.

Nitekim Kelam-ı Kadim’inde buyurur: (**İnnallahe ştera minel...**) (Tövbe Suresi 111) “ Allah, müminlerden mallarını ve canlarını cennet karşılığında satın aldı.”

Ey Birader! İnsan nefsini tam bilmeyince, Hakk’la olmaktan acizdir. Vallahü a’lem.

FASL-I RABİ AŞER (14. Bölüm) İnsanın Hakikati Bir Noktadır

Ey Birader-i Âşık! Maksuda geldik. Aklını başına topla. Vehim sırrını kimseye deme. Ağâh ol ki, şol nesne ki insanın kalbidir, biz ona GÖNÜL deriz. Onun merkezi, karargâhı yürekdir.

Ve yüreğin ortasında bir nokta vardır. Rengi siyahtır. Adı “Süveyda”dır. O nokta, insanın hakikatinin merkezidir. Ve batın güneşinin kudsüdür. Ve nutfenin menbaıdır ve beden-i insanın arşıdır. Ve nefsi natika budur. Ve cisim vilayetinin padişahıdır. İnsandır.

İnsanın mutasarrıfı, karaca bir noktadır. Ama bunun azameti zahirinde değildir. Bunun fazileti ve kudreti, onun üstüvası sırrındadır. Üstüvası sırrına

muttali olmak istersen; beşeriyet sıfatından çıkmak iledir. Netice: Ulûhiyet sıfatı tecelli ettiğinde, beşeriyet eserleri yok olur.

Ey Yar! İnsan beşeriyet sıfatını değiştirdiği zaman; onun bir makamı vardır ki, ne göz gördü, ne kulak işitti ve ne beşerin hatırandan geçti. Hadis-i Şerif: **(Lâ ayn-ı reet velâ üzn-ün semiât velâ hatar-ün ala kalbi beşer-in)**

Ey Yar! Çün bildin ki yürek içinde bir nokta vardır, adı “Süveyda” dır. Bir adı da kutb-u bedendir. Ve insanın batın şemsidir, yani manevi güneşidir. Bu noktanın sırrı, ferdi mücerredir.

Süveyda denilen kalp noktası soyut bir şeydir. Renksiz ve şekilsizdir, bir şeye girmez, bozulmaz, boyutu yoktur. Beşer sıfatlarından temizlenip mücerred olsa görünmez, hissedilmez, ezeli ve ebedi bir nur zahir olur.

Pes bunun zahir vasfını işitip, bir nesne bildin sanma. Cehd kıl ki, sırrından bilesin. Zira bu nutfе âlemin noktasının mazharı tammıdır. Nitekim yukarıda âlem-i kebirin noktasını biraz şerh ettik idi. Bu nokta o noktanın mukabelesindedir. Bu onun tam mazharıdır.

Ey Birader! Bu noktanın sırr-ı üstüvasından harf zuhur eder. Zira harf, noktanın sıfatıdır. Akıl dahi bu harf ve noktanın nurudur. Nitekim Resulullah (S.A.S) buyurur: **(El aklü nurun fil kalbi yefriku beynel hakkı vel batıl.)** “Akıl, kalpte Hakk’la batılı ayıran bir nurdur.”

Ey Birader! Sorarsan ki; madem harf noktanın sıfat-ı kadimidir, nasıl tecelli eyledi? Buna istişare kabilinden misal getirmek gerek ki, biraz anlayasın.

Mesela düşün ki kâtip kalem eline aldı ve satır üzerine koydu. Bir nokta zahir oldu. Noktayı çekti harf oldu. Bir daha çekti kelime oldu. Bir dahi çekti kelimeler oldu. Kâtibin yazdığı isimdir ve isim müsemmaya ayna olur. O aynadan bu yazılışların toplamı yani bütün mevcudat görünür.

Ey Yar! Bildin ki kâtibin noktasından harf olur ve harften isim olur ve isimden ayine-i cihannüma hâsıldır. Yani isim, cihanı yansıtır gösteren aynadır. Nitekim Mevlana Hüdavendigar Hazretleri buyurur:

***Ey sen, ilahi kitabın nüshası,
Ve ey sultanlar sultanının cemal aynası,
Âlemde ne varsa hepsi sensin;
Aradığını kendinde ara çünkü aradığın sensin***

İmdi Ey Birader! O ayine-i cihannüma sensin! Hiç senin senden haberin var mı? O nokta ki senin hakikatindir, ondan da birbirine ulalı harf zahir olur. Gece ve gündüz harf zuhuru durmaz, devam eder, daim uyanıktır, uyuması yoktur.

Görmez misin; beden uykuya varınca, gece gören odur. Ve gündüzün her işi düşünen odur. Görmez misin; hatırına gelir ki, oturayım veyahut durayım ya da pazara varayım veya eve varayım dersin.

Bu andıklarının her biri ya üç harftir, ya dört harftir, ya da beş harftir. Birkaç harf birleşse, sana bir fiil gösterir, sen onunla hareket edersin. Pes seni hareket ettiren harf oldu. **Ama tabiatına ne layık ise, o harfler birbirine tokuşur, lâyıknı gösterir.** Sen onunla fiil ve hareket edersin.

Peki, bu ortada sen misin? Eğer sen seni bilmezsen, çok çok yazık ve çok çok pişmanlıklar iindedin!

Ey Birader! Aklın karargâhı ve makamı dimağdır. Ve dimağ, felek-i Utarit yani Merkür'dür. Utarit daima yazmakla meşguldür. Gördüğü ve düşündüğü her şekli yazar. Ve iyiyi yaramazdan seçer. Zira akıl müdriktir ve mümeyyizdir ve faruk-u bedendir. Yani idrak edicidir ve ayırıcıdır.

Ey Yar! Akıl ve harf ve nokta bu üçü birdir. Buna istişare yoluyla bir misal verelim, bundan anla ve fehmet: Bil ki güneş, yukarı gökte bir noktadır. Ama ışığı yerdirdir. Nuru yere dokunur, yansır, âlemi aydınlatır, her şeye kudret bahşeder.

Pes Ey Âşık! O nokta ki, yüreğin ortasındadır. Senin batın güneşinin kudsüdür. Ve onun sırrı, manevi bir nurdur. O nur dimağa yansır. Bu göğün güneşinin nuru dimağa dokunur, münakis olur. Bütün dış ve iç duygular aydınlanır. Mecmu hiss-i zahir ve batın, o nuru manevi ile münevver ve rûşen olur. Ve kuvvet ve can bulur.

Ve her bir işli işine istiva olur. Şöyle ki; gözün görmesi ve dilin söylemesi ve kulağın işitmesi ve aklın idraki, bunların mecmu'u, o nuru manevinin tecellisidir. Her mevsufa bir türlü idrakle ve adla, bir türlü fiil ile hareket eyler ve kendi maslahatını kayırır.

Bunun delili şudur: Arş-ı Hazret bütün yönleri kuşatır. Yani âlemin üstadıdır. Muhakkikler; "Arş istivası sırrı bir nokta-i azimdir" derler. Ve "arş cüzi kuvveti onda bulur" derler. Ve "Levh-i Mahfuz odur" derler.

Hakk Teâlâ'nın zat-ı pâki bir kuvvet-i ezelidir ki, misli ve menendi yoktur. Ve nicelik ona yol bulamaz. Ve bu zat-ı pak ki, kuvvet-i ezelidir, onun ilm-i kadimi, o levh-i mahfuzda nakşedilmiştir. Ezeli ve ebedidir. Âleme fazl ve feyz ondan erişir.

Ey Birader! Bizim amacımız sendeki noktayı anlatmaktı. İşte arş, o noktanın karşılığıdır.

Ey Yar! Sakın yanlış anlama ki; nokta dediğimiz, bu gözle görünen harf ve nokta değildir. Zira ki, görünmez. Bu nokta kaybolur, silinir, yok olur ama o noktanın sonu yoktur. Bölünmez, parçalanmaz ve yok olmaz.

Ey Birader! Bu ilm-i batındır. Buna zahir gözle bakma ki, batın sırrından mahrum olmayasın. Bunu madde zannetme, manevidir.

Eğer سوال edersen; Akıl kalbin nurudur dedin ve yürekten yukarı dimağa tecelli eder dedin. Niçin güneş ve arş yukarıdan aşağıya tecelli eder?

Cevap: Çünkü insan âlem-in aksidir. Âlemin içini dışına çevirsen ve dışını içine döndürsen âdem olur. Zira âlemin zahirinde ne varsa, insanın batınında vardır. Eğer bin yıl insanın sırrından söylense tamam olmaz.

***Pes niçin âlem durupdur muteber
Âdemi pişe düşüpdür muhtasar
Anın çün o uludur bu küçi
Kim anın dışı, bunun oldu içi***

(İnsan kâinatın özüdür; o yüzden âlem büyük, insan küçük oldu. İnsan âlemin içi âlem insanın dışıdır.)

İmdi sözümüz şuydu ki, akıl gönlün nurudur ve gönülden tecellisi muttasıl dimağadır. Amma aklın gönülden ayrı ihtiyarı olduğunu ve harfin ve noktanın arştan ayrı ihtiyarı olduğunu düşünme! Kuvvet-i ezeli, Hakk Teâlâ'nın bi misli ve bi beden zat-ı pakidir. Yani, ezeli irade ve kuvvet Hak Teâlâ'nın eşsiz ve benzersiz zatıdır. Ey yar, varlıkların hepsi o ezeli kudretin mazharıdır.

Baktığın gün anı hayal kamu

FASL-ÜL HAMİS-ÜL AŞER (15. Bölüm) Noktanın sırrının diğer adı

Ey Birader Âşık, insanın hakikati insanın ruhudur. Nitekim Hakk Teâlâ ve Takaddes Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de buyurur: (**Yes'eluneke anir ruh-i kulirruhu min emri rabbi**). İsra Suresi 85. Ayet: "Ey Muhammed, senden sual ederler ki ruh nedir? De ki, O rabbimin emrindedir."

Amenna ve saddekna, Ruh emirdir. Amma emir nedir dersen, emir, seni diri tutandır.

Ey yar, muhakkikler derler ki, emrin merkezi yüreğin ortasında olan o noktadır. O merkez noktası bir müdevver ayine gibidir, iki yüzü vardır. Yani, gayb âlemine ve şahadet âlemine tasarrufu vardır. Ne vakit bu ayine temiz, saf ve cilalı olursa, gizli sırları ona yansır, onda görünür. Ve cümle halkın gönlünde bu ayine vardır, amma pas tutmuştur; cehalet ve gaflet pasıyla, dünya muhabbeti pasıyla kirlenmiştir.

Ey yar, bu pasın giderilmesine; ya ilmi hakikat gerek veya mürşidi kâmil gerek...

İmdi ey yar, o vücut aynası olan o değirmi nokta Allahın feyzini kabul edicidir ve emir merkezidir. **Emir, emir verenden ayrılmaz**

İmdi ey yar, iyi dinle; bil ki emr harftir. Ve harfin kalbi noktadır. Ve nokta ayine-i cihannümadır. Ve hem vahiy kâtibidir. O hem harftir, hem kalem ve hem kâtiptir ve hem sâcî ve hem mescuddur. Yani secde eden ve secde edilendir. Ve hem fail ve hem mefhuldur. Ve hem gayb ve hem hazırdir. Ve hem evvel ve hem ahirdir. Ve hem zahir ve hem batındır. Bu sözler kalbi “ Beytullah” olan kimselerin kalbine işarettir.

Nitekim Resul (S.A.S.) buyurdu: (**Kalb-ül mümin hazainü Allah**).Ve yine buyururlar: (**Kalb-ül mümin beyne isbeayn-i min esabürrahman yukallib-ü keyfe yeşâü**). Yani; “ *Müminin gönlü Hakk'ın iki kudret parmağı arasındadır, her nice dilerse döndürür.*” O iki parmaktan murat, Allahu âlem, cemal ve celaldır. Yani lütuf ve kahır sıfatıdır.

Ve bir hadiste dahi buyurur: (**İza ahbebtü abden küntü lehu sem'an ve basar'en ve lisanen ve yedd'en fe bi yesme-ü ve bi yübsir-ü ve bi yentik-u ve bi yebtiş-ü**). Yani “ *Kulumu seversem gönül evini benden gayriden boş eyleyip, dilinden söyleyen, kulağından işiten, gözünden gören, elinden tutan ben olurum. Benimle söyler, benimle işitir, benimle görür, benimle tutar*”.

Ve Hadis-i Şerif'te buyurur; (**İnnallahe halaka âdeme alâ suretihi ve alâ suret-i rahman**). Yani; “*Allah-ü Teâlâ Hazretleri âdemi kendi sureti üzerine yarattı ki, suret-i rahman'dır.*”

Ve dahi Hakk Teâlâ Kur'an'da peygamberimize buyurdu (**Ve mâ remeyte iz remeyte velâkinnallâhe rema**). Enfal Suresi 17. Ayet. Yani ” *Ya Muhammed! Attığın zaman elinden atan benim* “

Pes bir kimsenin kalbi Hakk'dan başkasından boşalsa, O kalbe Hakk kanat olur. Ey yar, kalbin mazhar-ı ilâhî ve şah ayinesi olduğu sabit oldu.

Bil ki, kalbin hakikati noktadır ve harfin mazharı noktadır. Ve harf müdriktir, yani idrak edicidir. Bu harf-i müdrik, nesne idrak ettiği vakit, O idrakin adı “**Akıl**”dır. Ve bir nesne gördüğünde, adı “**Basar**”dır. Ve işittiği vakit adı “**Semi**”dir. Ve burunda koku duysa adı “**Şem**”dir.

Ve beden ıssı ve soğuğu duysa adı “**Lems**”tir. Ve her sıfatın ve her taamin lezzetini alsa adı “**Zevk**”tir. Ve her söylediğinde adı “**Kelam**”dır. Ve bir nesne terkip ettiğinde adı “**Fen**”dir.

Ve gönülde harfleri tiz tiz çıkarsalar, her bir nesneden birkaç suret musavver etseler, O musavver olan surete müdrek derler. İdrak edilen demektir. İdrak eğliyorken adı “**Hayal**”dir.

Ve tamamen idrak eylediğinde adı “**Akıl**”dır. Ve her nesneyi teakkul edip, hariçten ve dâhilden kendine yaramayanı önünde tutar, adı “**Hafıza**”dır. Ve anmak dilerse adı “**Zakir**”dir. İdrakinin nihayetini talep etse adı “**Tefekkür**”dür.

Ey yar-ı sadık, bu dediğimiz değişik isimlerin aslı harftir. Ve meşhur adı nefs-i natıkadır. Ve bu nefs-i natika her ne vakit ki kendi asarından kendi uzvunda bir nesne ortaya çıkarsa, bir ad kabul eyler. Ama hakikati bir kuvvettir.

FASL-I SADİS-ÜL AŞER (16. Bölüm)
Harf ve noktanın hakikatinin beyanı;
Cemal ve Celal

Ey birader-i âşık, sakın harf ve nokta görünür zannetme! Harf ve nokta deyince aklın zahir harfe ve zahir noktaya gitmesin. Sana tekrar ve tekrar beyan ettik. Bu harf ve nokta mürur eder, öteki harf ve nokta öyle değildir. Ve bu görünür, o görünmez. Bunun uzun ve kısası vardır, onun yok. Bunun niceliği var, onun yok.

Bunu sen icat edersin ve kabil-i fenadır, ateşten ve sudan helak olur. Yani onu sen yaparsın ve yok olucudur. Ateşten, sudan zarar görür. O kabil-i fena değildir. Tecezzi ve taksim olmaz. Yani, o çeşitli tesirlerle yok olur ama bu bölünmez ve yok olmaz.

Hakk Teâlâ'nın sıfat-ı kadimidir. Ve zat-ı pakinden münfek ve münkati değildir. Yani ondan ayrılmaz. Ve dahi muhakkikler derler ki; "Hakk Teâlâ'nın zat-ı paki bir kuvvet-i ezelidir ki, mecmu-u eşyaya muhittir, zatla, sıfatla."

Nitekim Kur'an-ı Kerim'in Nisa Suresi 126. Ayeti ile Fussilet Suresi 54. Ayetinde buyurur;(**Vallahi bi külli şey'in muhiyt)** " Zat-ı akdesime ant içerim ki, zat-ı akdesimle her şeyi kuşatmışımdır". Ve yine Talâk Suresi 12. Ayette (**Ennallahe kad ehate bikülli şey'in ilma)**. " Ve yine muhakkak ki ilm-i ilahimle her şey çepeçevre halindedir.

Ve dahi derler ki, Hakk Teâlâ her ne söz söyler ve iş işlerse, ilimle işler. Ve ilmin aslı harftir. Önceki, sonraki ilimlerin tümü harf içindedir. Ve Kur'an'ın aslı harftir.

Zira Hakk Teâlâ mütekellimdir; Kün lafzı ile âlemi icad etti. Ol dedi oldu derler.

Amma zahir uleması derler ki; “ Allah-ı Teâlâ mütekellimdir ama bu harf-i mahsusla değil. Harfsiz tekellüm ola.” Beli öyledir ki, mahsusla mütekellim değildir. Biz bu muhtasarda gayri mahsus şerh ederiz. Yani biz bu kısa ve öz risalemizde görünmeyi anlatmak isteriz. Amma bazısı hiç harf yoktur der. O ahmaktır. Ona cevabımız sükûttur.

Ve mümkün değildir ki harfsiz tekellüm ola. Ve ehl-i zahir harf diye mektup olmuşa veya savtla mahreçten çıktığına derler. Yani, zahir âlimleri yazılmış veya sesle çıkana harf derler. Ol ki kendi kalbinin hayatıdır. Acaib ve garaip nesnelere çıkarır, fiilini, sözünü çıkarıp gösterir ama ona harf demezler. Zira bu ilmi işitmediler, belki düşman dahi oldular. Nitekim Hz. Ali (R.A.) Keremallahu veche buyurdu: **(El mer'ü adüvvün lima cehle-hu)** “ Kişi bilmediği şeye düşman kesilir”.

Ey yar, şöyle düşün ki, hiç harf kalmadı, yerinde ne kaldı? Harf kalmazsa hâkim neyle hükmeder? Harf olmayınca ne emir kalır ne nehiy. Ve ne ilim kalır ne âlim. Ve ne batıl bilinir ne de Hakk. Zira âlem emir ile haydır, emir kelamdır. Ve kelam harftir.

Ey birader âşık, Hakk Teâlâ buyurur ki; **(Küntü kenzen mahfiyen fe ahbebe en urefe ve halaktül halka lien urefe)** Kutsi hadistir. *“Ben bir gizli hazineydim. Bilinmekliğimi istedim. Kendi kendime muhabbet ettim. Bilinmek için âlemi ve âdemi halkettim.”*

Harf olmasa ne ile bilesin ve ne ile sevesin? Ve dahi Bakara Suresi 13. Ayette buyurdu ki: **(Ve alleme**

âdemel esmae külliha) “ Âdeme bütün isimleri öğretti.”. Eğer harf olmasa neyin külünü ve cüzünü bileceksin?

Ey yar, insan hakikatının harf olduğunu bildin ve dahi noktanın harf üzere takaddümünü bildin. Ey yar, bildin ki ruh-u insan harf ve noktadır. Bir adı ruhtur ve ruh müdriktir. Ve bu ruh-u müdrik bir nesneyi idrak ettiğinde; o idrak ettiği nesneden başka gönlüne suret bağlanmaz.

Meğer ki, bir idrak dahi gele o idraki boza! Bir nesneyi idrak ettiğinde, o vakit sen “o”sun. Ve o dem, o idrak ettiğin şey senin aynındır. Zira her nesneyi ki anarsın o dem hatırında olur. Bir şey daha gelse, o gider ve bu kez sonraki gelen olursun. Müdrik, müdreğ ve idrak, bu üçü birdir.

Ey yar, bu sözü fehmedemezsen bundan aydınlıklı yeni bir söz daha edeyim, ola ki fehmedesin.

Ey birader, muhakkikler buna başka bir isim daha vermişlerdir; Âşık ve maşuk ve aşk. Sonra gelenler müdrik, müdreğ ve idrak dediler. Müdrik âşığa ve müdreğ maşuka ve idrak aşka dediler.

Ey yar, bu müdrik idrakini müdreğe gayet yakın ettiğinde aynı olur. Yani, âşık, aşkıyla maşukuna mülazemet eylese ve maşuktan gayrinin hayalini hatırından ref eylese, ol vakit bu yakınlığın artmasından dolayı ittisal hâsıl olur. Ol demde âşık ve maşuk ve aşk, bu üçü bir olur.

Hikâye olunur ki; Mecnun da Leyla aşkı nihayetine erişmişti. Yani, o kadar maşukun zikrine zakir olmuştu ki zakir aynı meşkur oldu. Sevdiğini o kadar çok anmıştı ki, andığı sevgili olmuştu. Yani,

andığı ismin müsemmasının hayali gönölde görölür, suretiyle bu musavver olur. Madem ki o ismi zikreder, o suret musavver olur. Mecnun aşkı galebe ettiği zaman maşuktan masivayı defetti. Gönöl maşuk suretini tuttu ve iki cihanı maşuka sattı. Ve ikilik mülkünü yıktı, birlik gözünden baktı.

Yani, Mecnun Leyla'yı o kadar çok andı ki, onun şekli gönölünde peyda oldu. Ondan başka bir şey tanımaz ve bilmez oldu, O gönölündeki Leyla ile bir oldu. Mecnun bu halete erişti, Bağdat halifesi bir tertip edip, Leyla ile Mecnun'u getirtti. Ve dedi ki "*Ey Mecnun halin nedir?*". Mecnun dedi ki "*Hay bu ne sualdir? Sen benim gibi ol ki benim halimi bilesin*".

Bağdat halifesi dedi ki "*Ya Mecnun, işte Leyla'yı sana vereyim ve sen kendine gel*". Mecnun da: "*Leyla benim. Beni bana nice veresin*". Halife Leyla'ya dedi ki; "*Gel, Mecnun' a sen söyle*". Leyla da: "*Ya Mecnun nicesin? İşte Leyla benim*" dedi. Mecnun: "***Eğer sen Leyla isen, ya bendeki Leyla kimdir? Hâşâ ki Leyla iki ola, Leyla birdir***" deyip Leyla'ya bakmadı. Yine "*Leyla, Leyla*" diye diye gitti.

Ey birader, aşk-ı mecazi bu aşamaya varınca, buna göre kıyas eyle ki, aşk-ı hakiki ne sonuca varır. Şimdi tahkik bil ki, aşkın birleşiminden ne resim kalır ve ne de eser kalır.

Ey yar, âşık cüz-i ihtiyarını kaldırsa, ihtiyari küll olur. O vahdetin şarabından sekran olur. Ve bi ihtiyar dilinden "**Enel Hakk**" avazı gelir. Ol dem o âdemi gerek assınlar, gerek kessinler ve gerekse derisini yüzünler hiç aynına gelmez. Yalnız, "**Enel Hakk**" bi ihtiyar gele, Mansur gibi rahmet olur. Ve kendi ihtiyari ile gele Firavun gibi lanet ola. (Mesnevi'den)

**Zamansız söylenen “Ene” lânettir
Vaktinde söylenen “Ene” rahmettir
Mansur’un söylediği “Ene” rahmet oldu
Firavun’un dediği “Ene” lanet oldu**

Âşık cezbe-i ilahiyeye eriştii zaman, kendisinden fena-i mahz olur ve gönlü, gözü ve dili cümle maşuk olur. Yani ilâhî cezbe yetiştiiğinde, kendini yitirir ve gönlü daima Hakk’ı söyler. Nitekim hadis-i kutsi’de buyurur ; (**Ve bi yesmeu ve bi yebisir-u ve bi yentik-u ...**) *“Benimle söyler, benimle işitir, benimle görür”*. Âşığın mevhumu mahvolunca, şahidi aynı meşhud olur. Âşığın vehmi giderse, gören görülenin kendisi olur.

Ey yar, maşuk-u hakiki Hakk Teâlâ’dır. Hakk Teâlâ’nın ilm-i kadiminde kendi cemalini kendisinin müşahede eylemesine ezeli iradesi var idi. **O ezeli irade, âlemi ve âdemi ayine edindi, tecelli etti.** Varlığı tecellisinden var oldular ve hayat tecellisinde Hayy oldular ve kudret tecellisinden kadir oldular ve saltanat tecellisinden padişah oldular ve ilim tecellisinden âlim oldular ve cemal tecellisinden cemil oldular. Ve celal tecellisinden zalimler oldular.

Âdem mazhar-ı cemal ve celaldir. Ve her şey istidadı gereğince Hakk varlığından var oldular ve yine Hakk’a rücu ederler. Zira mebdei Hakk idi ve meadi dahi Hakk’tır.

Yani her şey Hakk’dan geldi, yine Hakk’a dönüp gider. Başlangıç ve son Hakk’tır. Nitekim Hakk Teâlâ, Kur’an-ı Kerim’in Bakara Suresi 156. Ayeti’nde buyurdu ki : (**Inna lillahi ve inna ileyhi raciun**) *“Allah için olduk ve yine dönüşümüz O’nadır”*.

Pes nakkaşın fitnesi yine kendi nakşınadır.

***Ressamın fitnesi kendi resminedir
Arada bir şey yoksa sen rahat ol***

Varlık levhasında nakşedilmiş olanlar, nakkaşın suretleridir: Varlık sahnesinde görünen her bir resim, resmedenin kendi suretinden başka bir şey değil.

Çünkü bu saadet âşığa yar oldu, gayri vech-i görmek ana bar oldu. Yani, âşık bu halete erişince; “ **Fesemme vechullah** “ sırrına vasıl oldu. Bakara Suresi 115. Ayet: (**Velillahil meşriku vel mağribü fe eynema tuvellü Fesemme vechullah, innallahe vasiun aliyim**) “ Doğu, batı Allah’ındır, ne yana dönerseniz Allah’ın yüzüdür”

***Her hangi yana baktımsa yüz göründü
Şol yüz Didim sana ki düpdüz göründü***

***Baktığın gördüğün cemal kamu
Sen sanırsın anı hayal kamu***

Hakk Teâlâ, diledi ki; kendi cemali ve kemali ile aşkbazlık eyleye, varlığı ayinesinden kendi hüsnün göre. Kesret ayinesinden tecelli eyledi. Yani, kesret aynasında kendi cemalini görüp, kendisi ile aşk oyunu oynamak diledi. Ol cihetten Allah’a âşık derler, kendi cemaline maşuk derler ve Hakk’ın iradetine aşk derler. **Pes aşk, âşık ve maşuk üçü bir oldu.**

Ey yar, eğer sen bu hakikat sırrından bir şey anlarsan buna şaşmak gerek. **Zira mürşide erişmeyen kimse taşradan dinlemekle berhudar olmaz.** Hakk aşığı olmayan bu ince manaları anlayamaz. O yüzden, âşık-ı ilahi olmayan aşk sırrından haberdar değildir.

FASL-ÜL SABİ-Ü AŞER (17. Bölüm)

Kemal-i İnsan

Ey birader-i âşık! Hakikatten ve hikmetten bu kadar şerh-ü beyan dinledin, bununla işin bitti ve insanın kemalini bildin sanma! Zira ki kemal-i insan ne olduğunu bilmezsin, belki işitmedin bile. Fenafillâha ermedin ki...

Ey yar, kemal-i insan oldur ki; Hakk Teâlâ'nın mecmu-u sıfatıyla muttasıf ola. Her vakit ki Âdem Hakk'ın kemali sıfatlarıyla muttasıf ola, ol insan kâmil olur. İnsan-ı Kamil olan kutub olur ve kutub âlemde bir olur ve Hakk'ın sıfatının mazhar-ı tammı kutubtur. Ve kutbun ukdesinde onsekiz bin âlem hardal tanesi gibidir.

Şimdi sen de kendi özüne insaf eyle, cehlini ve hoşbenliği ko. Gör ki neyin mazharısın. Ve sıfatullahtan ne sığata maliksin? Hakk'ın bi nihayet ilminden ve kudretinden neyin var? Gökler ve yerler ve kendi nefsinin ilminden acizsin. Gönül âleminden acizsin.

Bir iş tedbir edersin aksi çıkar. Kendi işinden acizsin. Hikmetten neyin var? Hakk'ın hükmü sultanından nen var? Padişah değilsin. Elinde adli dadın yok. Kendi kendine hükmün geçmez!

Ey yar, insaf edesin ki, Hakk'ın her sıfatında acizsin. Zira denizde katresin. Ve güneşten zerresin. Aciz, nakıslığından ötürü acizdir. İmdi nakıs kemalini talep etse, onun saadeti uruçtadır. Yani, eksiklik manevi yükselme ile giderilir. Eğer nakıslıkla kalsa, şekaveti iniştedir, nüzuldedir. Ömrü inatçılıkla geçer.

Nitekim Hz. Resulullah buyurur; (**Men isteva yevmehü fehüve mağbun-ün ve men kane emsehu hayrün min indehu fehüve mel'unun**) “ *Günleri birbirine eşit geçen aldanmış, dünü yarınından hayırlı olan lanete uğramıştır*”.

Pes insaniyet odur ki, günden güne terakkide olasın, zira dünya ahiretin ekin ekecek tarlasıdır. Kale Aleyhisselam; (**Eddünya mezraatün ahiret**) buyurmuşlardır.

Ey yar, ekin ekmek oldur ki, sen ölmeden gönülde bite. Yani, sıdkın ve imanın ve ilmin ve hilmin ve aşkın ve şevkin ve mürüvvetin gönülünde bite. Zira insanın saadeti bu sıfatlarla muttasıf olmaktadır. Nazargâh-ı ilahi gönüldür.

Nitekim Resul-ü Kibriya ve Habib-i hüda buyurur: (**İnnallahe lâ yenzur-u ilâ suveriküm velâ ilâ âmâliküm bel yanzur-u ilâ kulubiküm ve niyetiküm**) “ *Doğrusu Allah sizin suretlerinize ve işlerinize bakmaz ancak kalplerinize ve kalplerinizdeki niyetlerinize bakar.*” Çünkü Hakk'ın mazharı gönüldür. Ve itibar niyetedir.

Suretin gerek güzel olsun gerekse çirkin olsun. Gönül sırrı Hakk'a ayan ve halktan nihandır. Öyle olduğundan dolayı, Allah dostlarının gönül sırrını ehlinin gayri bilmez. Nitekim Allahü Teâlâ hadis-i kutside buyurur. (**Evliya-i tahdi kubabi lâ ya'rifihüm gayri**) “ *Benim öyle velilerim vardır ki, azamet ve kudret kubbelerimin altında bulunurlar. Benden gayri kimseler onları bilmezler, bilemezler*”.

Ey yar, bildin ki her şey Hakk'ın varlığı ile var oldu, ama herkese istidadı kaderince tecelli eyledi.

İstidadı, yeteneği dahi, kulun gidişi ile orantılı olarak vuku bulur. Kurada nice düştü ise.

İmdi, her ne makamda isen kadrini bilsen kendi kendine insaf verirdin ve rahmet bulurdun. Nitekim İmam-ı Ali (K.V.) Aleyhisselam buyurur; (**Rahimallahü mer'e arefe kadrühü ve lem yeteadde tavrühü**) *“Allah rahmet etsin o kişiye ki kadrini bildi ve haddini aşmadı.”*

Ey yar, Hakk hazretinin varlığına “Nur” dahi derler. Allahü zulcelal Kur'an-ı Kerim'in Nur Suresi 35. Ayetinde : (**Allahü nur-üssemavati vel arz-ı**) “Allah göklerin ve yerin nurudur” buyurmuştur. Zira münevver edicidir. Kimin nur tecellisi eksik ise tecellisi fazla olan kimseden istemesi lazımdır. Zira insanın saadeti ondadır ki; kendinde olmayan kemali insan-ı kâmil'den istesin ve insan-ı kâmil'e karşı saygılı ve itaatli olsun.

Cenab-ı Hakk'ın cemal nuru, cemiller ile tecelli eyler ki, enbiyallah ve evliyallahıdır. Cemi-i halk onlara mutidirler. Ve her kim onlara muti olmayıp, serkeşlik ederse merdud-u Hakk olur.

Pes imdi her kimsede ki, Hakk'ın Hakk varlığı artık tecelli ede, kendinden ednasının kıblesidir. Bu yüzden enbiya ve evliya âlemin kıblesidir. Her kim onlardan yüz çevirirse mutlak kâfirdir. Ne euzubillahi Teâlâ.

Ey biçare âdemoğlu! Hakk'ı koyup ne tutarsın? Batıla uyup ne hâsıl kılarısın? Yusuf'u satıp ne alırsın?

FASL-ÜL SAMİN AŞER (18. Bölüm) **Âlemin Kutbunun Hakikati**

Ey birader âşık! Hadis-i Şerif şerhinde rivayet ederler ki, üç yüz elli altı evliyallah vardır. Kıyamet zamanına

değın bunların varlığı âlemden eksik olmaz. Üç yüzü bir bölüktür, kırkı bir bölüktür, yedisi bir bölüktür, beşi bir bölüktür ve üçü bir bölüktür. Ve birisi kutuptur ki geri kalanın kiblesidir. Çünkü Hakk'ın mazhar-ı tamını kutuptur.

Muhakkikler derler ki; Hakk Teâlâ Hazretleri zati ve sıfatı ve kemali ve kudreti ile kutuptan tam olarak tecelli etmiştir. Mazhar-ı tam ancak kutuptur ve arşın gönlü kutuptur. Ve geri kalan mevcudata tecelli eyleyen kutuptur derler.

Ama bazı ehl-i zahir fehminin kusurundan ötürü anlayamadıklarından ve suretten manaya yol bulamadıklarından, insan-ı kâmil anılınca kendilerini de kutub sanırlar. İşte bu dediklerinde hep hürdürler. Derler ki Allahu Teâlâ ittihat ve hululden münezzehtir. Beli... Vallah-ül aziym. Allahu Teâlâ münezzehtir ittihat ve hulûlden.

Amma ey ahmak! Eğer sen hulül ve ittihadın ne olduğunu bilsen, kutbun evsafını işitince küfre hamletmezdin. Ey ahmak! Eğer sen: “ *Hakk Teâlâ'nın ilmi bu ilm-i zahirdir ki, ben okudum artık başka ilim yoktur*” dersin cahilsin. Ve eğer dersin ki “ *Beli! Vardır velâkin biz onu görmedik, işitiriz, inkâr etmeyiz. O ilimleri enbiya ve evliya ve Meşayih-i izam ve ulema-i Rasih olanlar bilir*” dersin ehl-i imansın. Pes o bilmeyip işittiğın ilme ki, ikrar edersen, bu nüshada andığımız ekseri o ilimdir.

Ve halkın ekserisi bilmediği ilimin düşmanıdır. “**El-mer'u adüvvün bima cehl-ehu** “ buyururlar. Ve bir hüccet dahi sana oldur ki, Kur'an-ı Aziym'de Hakk Teâlâ kendi hakkında buyurdu: Talâk Suresi 12. Ayet: (**Ve ennallahe kad ehate biküllü şey'in ilma**)

“ Muhakkak Allah’ın ilmi her şeyi kuşatmıştır.” Çünkü Hakk Teâlâ her şeye muhittir.

Öyleyse bunda hulül ve ittihat mı vardır? Eğer bundan hulül ve ittihat anladıysan kâfirsin. Var tecdidî iman eyle, imanını yenile. Zira ki Kur’an’a muhalif geldin.

Bu Hadis-i Kutsiye ne dersin ki; (**En-e inde münkesiret-ül kulubühüm ve münderisetü kulubehüm ven nedresete tuburehüm**) “ *Ben onların kırık kalplerinde ve kaybolmuş kabirlerindeyim.*” Buna dahi hulül mü dersin?

Peki, şu ayetten ne anladın ki? Enfal Suresi 17. Ayet (**Ve ma remeyte iz remeyte velâkinnâllahe rema**) “ *Ey Muhammed! Senin attığın benim attığımdır.*” Buna dahi hulül mü dersin?

Ve dahi Hadis-i Kutsi’de buyurur (**İza ahbebtü abden küntü lehu semi’an ve basaren ve lisanen...**) “ *Kulumu sevdiğim zaman işitmesi, görmesi, dili ve eli ben olurum. Benimle işitir, benimle görür, benimle konuşur, benimle tutar.*” Buna dahi hulül ve ittihat mı dersin?

Ey ahmak! Hakk Teâlâ her ne dilerse işler. Nitekim Kur’an-ı Kerim’in Hac Suresi 18. ayeti ile Al-İmran Suresi 40. Ayetinde buyurdu: (**Innallahe yef’alü mâ yeşa**) “ Allah dilediğini yapar”. Ve Bakara Suresi Ayet 253 (**Ve lakinnallahe yef’alü mâ yüriyd**) ile Maide Suresi 1. Ayet; (**Innallahe yahkümü mâ yüriyd**) “ Allah dilediğini yapar “ ve “ Allah dilediğine hükmeder” ayetlerini dahi Kur’an’da işitmedin mi?

Ve dahi Kur’an’da işitmedin mi ki bir ağaçtan Hz. Musa (A.S.)’a “**İnni ene Allah**” avazı geldi. Yani “Gel,

ben senin Allah'ınım" dedi, Taha Suresi 14. Ayette. Bir ağaçtan "**İnni ene Allah**" sesi geldiğine inanıyorsun da, insan-ı kâmil'den "**Enel Hakk** " avazı gelmesine niye şaşarsın? Ve Beyazıd'ın "**Sübhani mâ azimüşşani ve leyse fi cübbeti sivallah**" yani "*Şanıım ne yücedir, cübbemin altında Allah'tan başka bir şey yok*" demesine niye şaşarsın?

İmdi manayı bir hoşça anla; âdem ki, mefhar-ı mevcudat ve zübde-i mahlûkattır. İnsan varlıkların övüncü ve yaratılmışların özüdür. Ve dünya ve ahiret Âdem içindir. Ve on sekiz bin âlem insan-ı kâmil'e secde eder. Zira insan-ı kâmilin gönlü o kadar geniştir ki; onsekiz bin âlem anın katında bir hardal tanesi gibidir.

Zira (**Kalbül-mümin beytullah ve arşullah**) "*Müminin gönlü Allah'ın evidir*" denmiştir. O evden sahibinden gayrisini çıkartıp boşaltırsan, ancak evde sahibi kalır. O zaman söyleyen ve işiten ev sahibi olur. Kale Aleyhisselam; (**Men kâne lillah kâne allahü lehu**) "*Kim Allah için olduysa Allah da onun içindedir*". buyurmuştur.

Ey yar, gerekse yüz bin delil ve bürhan ve kesin hüccet getirip, ayan ve beyan eylesek şunlar ki; gönül gözü açılmamış ve anadan doğma kördür, ona ilaç kabil değildir. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de buyurur (**Ve men kane fiyhâzihil a'mâ ve hüve fil ahireti a'mâ ve edallü sebebiyla**) "*Kim bu dünyada kör ise, ahirette de kördür*" (İsra Suresi 72. Ayet).

Ey yar, çün bildin ki kutub mazhar-ı tammdır ve feyyaz-ı âlemdir. Yani âlemlere feyz ondan gelir ve her kim kutba yakındır, velidir. Her kimi ki kutub, sohbetine lâyıık göre ve ona yüzünü göstere, o kimsenin korkusu

kalmaz. Nitekim Hakk Teâlâ Yunus Suresi 62. Ayet ile Bakara Suresi 262. Ayette buyurur ki ; (**Ela inne evliyaallahi la havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenun**) (**Ve lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenun**) “İyi bilin ki Allah’ın dostları için hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de”.

Ey yar, her vakit kutub dilese ki bir bedenden daha tecelli ede, üçlerin biri layık olur, ondan tecelli eder. Ve üçlerin biri yerine beşlerin biri gelir. Ve beşlerden birinin yerine yedilerden biri gelir. Ve kırkların biri yedilere gelir. Ve üç yüzlerin biri kırklara katılır. Üç yüzlere salih ve sülehadan birini katarlar. Ta kıyamete kadar bu çark böyle döner.

Kıyametin kopması yaklaştığında bütün mahlûkat tükenir, bunlar kalır. Bunlar da birer birer cihandan gider ve yalnız kutub kalır. Allahu Teâlâ tecellisini âlemden çekmek dileyince kutub da gider, o zaman yerler yıkılır, gökler çöker. Hakk’ın vechi kalır. Evvel dahi vechi idi yine vechi kalır.

Kur’an-ı Kerim’in Kasas Suresi 88. Ayetinde : (**Küllü şey’in hâlikün illâ veche hu**) “ Allahın vechi hariç her şey helâk olur” ve dahi Allah cahillerin dehrilerin ve zalimlerin zulmünden yani zannettiklerinden münezzehtir ve mukaddestir. Nitekim buyurur; (İsra Suresi 43. Ayet) (**Sübhone hü ve Teâlâ ammâ yekulune uluvven kebiyra**) “ Allah onların söylediklerinden çok ulu ve yücedir.”

Ey yar, evvel hûda idi, ahir dahi hûdadır. Amenna dedik inandık. (**Hüvel evvelü vel ahirü vez zahirü vel batın ve hüve bi külli şey’in alıym**) Hadid Suresi 3. Ayette : “ O evveldir, ahirdir, zahirdir ve batındır”.

Şunu da bil ki; batın âlimi zahir âlimden yüz bin kat yeğrekdir. Zira batın âliminin dünyevî ve bedeni meşguliyeti olmaz. Onlarda dünyevî bağlar ve kedurati cismanî ve gam-ı taallûkat yoktur. Nefs bağıllığı büyük beladır. Bu belalardan kurtulmak ve maksudu ilahiyeye vasıl olmak naim cennetidir. Fenaya, yokluğa döndüğünde onda artık senlik ve benlik ve iyi ve yavuz kalmaz.

***Âlem-i fena, âlem-i bekaya değiştirile.
Senlik, benlik, iyi, kötü kalmaya.***

FASL-ÜL TASİN AŞER (19. Bölüm) Haşr sırasındaki sıfat beyan olunur

Ey Yar! Bedenden ruh ayrıldığında hangi sıfatla sıfatlanır? Dar-ı dünyada ne sıfatla sıfatlanmış ve ne huy ile huylanmış ise, o sıfatla muttasıf olur. Kimi domuz suretiyle ve kimi köpek, kimi maymun, kimi yırtıcı canavarlar suretiyle sıfatlanır. Bazılarının başları ayakları altında olur. Bazıları söz söyleyemez ve hareket edemezler. Neuzibillahi Teâlâ.

Buna işaret eden hadis ve Kur'an-ı Aziym ayetleri çoktur. Nitekim Resulullah (S.A.S.) Hazretleri buyurur; (**Yuhşeru kavmün min ümmeti kad gayrullahu Teâlâ surete hüm bazı hüm ala suret-ül hanâzır ve bazı hum ala suret-ül kelâb ve bazı hüm ala suret-iz zi'd ve bazı hüm rüusehüm tahte ercühim. Ve bazı hüm ala cüzu-in min nâr ve bazı hüm sümmun ve bükümün...**)

Furkan Suresi 44.Ayette; (**Kel'en ami belhüm adellü sebila**) “ Hayvan gibi, ondan da beter”. Araf Suresi 179. Ayette ise : (**Ülâike kel en'am-i bel hüm adallü**) “ Şunlar ki hayvan gibidirler, bil ki hayvandan daha sapık gafillerdir” buyurur.

Ey yar, bu sıfatları kendinde bulmaya gayret et, ölmeden o sıfatları kendinden defetmenin çaresini bul. Ve kendini bilmenin gayet gerekli şartı serencamın neye erişti onu bilmektir. Kendi halinin fazlası, eksigi ve şevki ve duygusuzluğu ve yerinde olması ve ilerlemesi nedir? Bunlardan haberli olmalısın.

Nefsinin hayvanlığı ve yırtıcılığı ve şeytanlığı ve melekliği sıfatları sende vardır, onları bulasın. Hangisinin galip olduğunu bilesin, gidermeye çalışsın. Ve yaramaz sıfatlardan arınıp, pak olasın.

Ey birader-i salik, kendi nefsini bilmek durumuna erince, uyumakla uyanıklık ortasında rüya vaki olur. Ve rüya insanın kerametlerindedir ve dahi peygamberlik cüzündendir. Nitekim Resulullah (S.A.S) Hazretleri buyururlar; (**Er rüya essalihätü cüz'un min siddeti ve erbaine cüz'en minen nübüvvet**) “ Salih rüya peygamberliğin kırk cüzünden bir cüzdür”.

Ey birader, insanda eğer hırs sıfatı galip ise rüyasında karalar ve karıncalar görür. Ve eğer cimrilik sıfatı galip ise köpekler ve kediler suretini görür. Eğer kini galip ise yılan ve ejderha sıfatları görür. Tekebbürlük ve mağrurluk sıfatı galip ise aslan ve kaplan suretini görür. Eğer şehvet sıfatı galip ise eşek suretini görür. Eğer yavuzluğu galip ise yırtıcı canavarlar görür. Eğer mekr ve hile sıfatı galip ise tilki sıfatını görür.

Ey yar, eğer bunların hepsini saymaya kalkarsak söz uzar. Hangi sıfat sende galip ise kıyamet gününde o sıfatla aynı olursun. Yani ol sıfatla haşır olursun. O sıfatla mahşer meydanında ortaya çıkarsın.

Ey yar, bu sözün doğruluğuna delil çoktur. Tevrat'ta ve İncil'de ve Kur'an'da ve Hadislerde ve

haberlerde ve İlm-i meşayihde ve bütün dinlerde bu hususta ittifak vardır ki; her kimde hangi sıfat galip ise, elbette Bast günü o sıfatla haşrolur. Zira bu da vardır ki, Salih salihle, kötü kötüyle, tayip tayiple ve habis habis ile haşrolur. **Sen hangisine lâıyksen senin hakkın odur.**

Ey yar, Hâce Feridüddin Atar Kuddüse Sırrahu “Esrarname”sinde hikâye ederler ki: Bir eşek satıcısı var idi. Bütün ömrü merkep tellallığı ile geçmişti. Ansızın ecel erişti, sekerat haline düştü. Azrail ki, sıfat-ı celal-i Hakk’tır, ona ayn zahir oldu, ona göründü.

Hazreti Azrail Aleyhisselam’ın heybetinden başını yatağından çıkarıp bağırdı. Dedi ki: “*Çullu bir kara merkep kim buldu ve kim gördü? Sahibi geldi canımı alıyor*”. Haberi yok o kara merkep kendisi idi.

Ey yar, cehd eyle ki, bu sıfatlarla muttasıf olmayasın. Ancak, bu şüpheden ve varta-i helaktan kimsenin kendi cehdi ile kurtulması mümkün değildir. İlla bir Mürşid-i Kamil himmeti ile müesserdir. Can-u gönülden Mürşid-i Kamil’e talibi sadık olmak gerektir. Zira bu sıfatlardan kurtulmak sıdk ve ihlâs elde etmek ancak mürşitten hâsıl olur.

Ey birader, yaramaz huyundan ayrılamazsan gümrah ve cahil o sıfat-ı nakışla daim kalırsın. Yani, eğer kötü huyundan kurtulmazsan şaşkın ve cahil olursun ve daima öyle kalırsın.

Ey birader, peygamberler ümmetlerine göre nasılsa, mürşid-i kâmiller de müritlerine göre öyledir. Nitekim hadis-i şerifte buyrulur: (**Eşşeyhü fi kavmihi ken nebiyi fi ümmetihi**) “ Mürşit kavmi içinde peygamber ve ümmeti gibidir.”

Zira mürşit, müridini sadece ilim terbiyesi etmez. Riyazet ve mücahede ile kötü ahlakını güzel ahlaka döndürür. Yani yaramaz huyunu iyi huya döndürür. Zira nefis, huy kabul edicidir.

***İnsanın nefsi huy kapar
Kötü huyluyla beraber olma; kötü olma!***

Ey yar, insan yaramaz huylarını Hakk Teâlâ Hazretlerine arz eylemeli, her vakit daim tazarru eyleyip yalvarıp yakarmalıdır. Ta ki Hakk'ın inayet cezbesine erişe. Çünkü Hakk'ın bir zerre cezbesi, yüz amelden yeğdir. Nitekim Hadis-i Şerif'te buyrulur ; **(El cezbat-i min cezbat-ü rahman tûvazü ameale sekaleyn)** “ Rahmanın bir cezbesi dünya ve ahiret amelinden üstündür”.

Mevlana Hüdavendigâr Hazretleri (K.S.) buyurur;

***Hakk'ın bir tek cezbesi bin gayretten yeğdir
Nişanı olanın yanında nişanların ne değeri var***

Ey yar, Hakk'ın bir zerre inayet cezbesinin nişanı, ehlullah ile durup oturmaktır. Zira bunların sohbeti Hakk sohbetidir. Her kim bunlarla üns tutarsa, Hakk ile üns tutmuştur. Nitekim Resulullah (S.A.S.) buyururlar **(Men erade yeclis-ü meallah fel yeclis mea ehlet tasavvuf)** “ Kim Allah ile oturmak isterse tasavvuf ehli ile otursun”.

Ama şunlar ki zalimlerdir, Hakk Teâlâ'nın inayetine ve kerametine layık değillerdir. Nitekim Hakk Teâlâ Kur'an-ı Kerim'in Bakara Suresi 124. Ayetinde buyurur: **(Lâ yenalü ahdiyyzalimiyn)** “Ahdim zalimlere yetişmez”.

Ahidlerine zulmedenler Hakk ve hakikate nail olamazlar. İbrahim Aleyhisselam'ı Rabb'ı insanlık için imam kıldı. O da, "İmamlığı benim bütün zürriyetime lütfeyle" dedi. Rabb'ı da "Hayır, **zürriyetinden ahidlerine zulmedenler hariçtir**" buyurdu.

Ey yar, bu fani gaddar dünya nedir ki, onun sebebi ile ebedi saadetten uzak düşüp mahrum kalasın. Ve dünya hakkında Resul'ü Ekrem (S.A.S.) bunca Hadis-i Şerifler söylemiştir. Ama şol kimsenin ki Hakk Teâlâ canibine teveccühü ola, birisi dahi yeter. Nitekim buyururlar; (**Eddünya cifet ün ve talibü ha kilab ün**) "Dünya cifedir. Onun isteklileri de köpeklerdir."

Ve dahi: (**Ed dünya mel'UNETÜN ve mâ biha mel'unÜN**) "Dünya ve dünya ehli melundur" "Dünya ahiret ehline haramdır, ahiret dünya ehline haramdır, bu ikisi de Allah ehline haramdır".

Ey yar, eğer **sual edersen ki** : "Bütün enbiya ve evliya ve kullar dünyayı tasarruf ettiler. Dahi dünyasız hiç kimse dirilmez, dünya her kişiye gerektir. Ya niçin haram ve murdar derler?"

Cevap şudur: Ey biçare eğer dünyanın ne olduğunu bilsen bu suali sormazdın, zira sen dünyayı mal, rızık, çocuk ve kadın sanırsın. Dünya sadece bunlar değildir. Dünya hakkında söz çoktur. Amma Hz. Mevlana Hüdavendigâr bu beyiti ile icmal etmişlerdir. Mütalaa oluna:

**Dünya Allah'tan gafil olmaktır başka bir şey değil
Dünya kumaş, evlat, kadın ve gümüş değildir**

Yani, her nesne ki seni Hakk muhabbetinden gafil eyleye, dünya odur. İster iyi olsun, ister kötü

olsun, ister nesne olmasın, ister nesne olsun. Allah'ın gayri ile meşgul olup, gafil olmaklığıdır dünya. Ve eğer dünyalığın olup ta, Allah'tan gafil olmazsan biz ona dünya demeyiz. İster malın olsun, ister olmasın önemli değil. Gaflet dünyadır.

Eğer **gaflet** nedir dersen bil ki gaflet üçtür. Evvel gaflet: Hakk'ı koyup, halkla meşgul olmaktır. İkinci gaflet: ahireti koyup, Dünya ile meşgul olmaktır. Üçüncü gaflet: Ölümü unutup, dirilikle meşgul olmaktır.

İmam Gazali Rahmetullah “ İhya-yı Ulum” ve “Kimya-yı Saadet” de tekrar ve tekrar tenkit etmiştir ki; “Hep ibadetlerde maksat; gönlünü dünyadan yani dünya muhabbetinden döndürüp, Hakk'a teveccüh ettirmektir.”

Zira namazdan maksat, seni fahşadan ve münkerden yani çirkin ve kötü şeylerden irak eylemektir. Nitekim Allahu Teâlâ Zümer Suresi 45. Ayette buyurur: “ **Allah'ın birliği zikredildiğinde, ahirete inanmayanların kalpleri daralır**”. Ve dahi Bakara Suresi 152. Ayet: (**Fezkürüniy ezkürküm**) yani “ Anın beni, anayım sizi” diye buyurur.

Oruçta maksat şehveti kırmaktır. Gönül zikrullah ile karar bulup rahata kavuşur. Hacdan murat, Allah'ın evini ziyaret etmektir. Ziyaret etmekten murat, ev sahibini yani Hakk Teâlâ'yı anmaktır. Belki asıl Müslümanlık “**Lâ ilahe illallah**” kelimesidir.

Ve dahi peygamber (S.A.S.) buyurur; (**Men ihlâsa lillahi erbaine sabahan**) yani “Her kim ihlâs ile Hakk Teâlâ Hazretlerinin ibadeti ile meşgul olsa, hikmet çeşmeleri gönlünden diline akar.

Şaşılabacak şey şudur ki; niceleri kırk yıl namaz kılarlar ve Müslüman geçinirler, henüz gönüllerinde ve zikirlerinde mâlayaniden yani boş sözlerden başka nesne bitmez.

Ey yar, müminin gönlü dünya ile meşguliyetinden vazgeçse, o gönül Hakk'ın kudret parmağı arasında olur. Nasıl dilerse döndürür. Bu mertebeye eriştiğinde; artık ölmez. Ebedi dirilik bulmuş olur.

Nitekim Resulullah (S.A.S.) buyurur: **(Kalb-el mümin beyne isbaeyn-imin esabihür rahmanî mukallib-ü hâ keyfe yeşâu)**. Mutu kable ente mutu sırrına mazhar olur.

Yine Resulullah (S.A.S.) buyurur: **(El müminune lâ yemutun-e bel yenkalibune min-et dar'ül fena ilâ dar'ül beka)** “ Müminler ölmez, bir yerden bir yere göçerler”.

Ey birader, eğer Allah'tan inayet olmazsa, enbiya ve evliya seni tabiatından kurtaramazlar. Nitekim Kur'an'ı Kerim'de buyurur; Kasas Suresi 56. **ayet (İneke lâ tehdiy men ahbeb-te ve lâkinnallahe yehdiy men yeşau)** “ Ya Muhammed! Sen kendi dilediğini kurtaramazsın. Her kimi dilersem benim hidayetim ve Nur-u hakikat-i cezbim ile hidayet ederim.” **(Yehdi men yeşa)** Yani Hakk Teâlâ buyurur ki: “Benim hidayetimin nuru hakikat cezbisidir. Kime dilersem veririm.”

Şaşılabacak şey budur ki; insanı neden men edersen, ona haris olur. Nitekim demişler ki; **“El mer'u haris-ün ala mâ munia”**. **(El insanü harisün lima menea leh)** “ İnsan yasak edilen şeye hırs duyar”.

İmdi ey Talib-i Hakk, âlemden ve âdemden maksat Hakk'ı bilip ibadet etmektir. Kur'an'ı Kerim'de

Zariyat Suresi 56. Ayette buyurur ; (**Ve ma halaktül cinne vel inse illa liya'büdün**) “ İnsanları ve cinleri ancak bana ibadet etmeleri için yarattım”.

Ey birader âşık, “**İlla liya'büdün**” ü “ **İlla li ya'rifun**” ile tefsir etmişler. Yani, ibadeti marifet ile yorumlamışlar. Dünyayı seven ikisinden de vazgeçmiştir. Dünya muhabbeti ile gönülleri dolu olanlar, o anlamlardan uzaktırlar. Onlarda o kulak yoktur ki nasihat dinleye. Ve onlarda o Hakk derdi yoktur ki hekim deva eyleye.

İmdi bizim sözümüz Talib-i Hakk olanadır. Talib-i Dünya olana değildir. Pes imdi kişi dünyada her neye muhabbet ederse, ahirette de onunla haşrolur.

Allahu Tebareke ve Teâlâ Hazretleri, taliplerini masiva muhabbetine düşürmesin. Ve insanı kendi gibi bir acizin muhabbetinden saklaya, âmin ya rabbe lalemin.

FASL-ÜL İŞRİYN (20. Bölüm)

Men aref-e nefs-ehu fekad aref-e rabbe-hu

Ey birader-i âşık, sözü uzatmayalım. Asıl maksadımız kişi nefsini bilip, rabb'ısını bile. Her kimin nefsini bilmek mukarrer oldu, o rabb'ını bildi.

İmdi, mümkün değildir ki cehl ile nefis biline, ilim gerektir. Ve ilim bilmek her kişiye farz-ı ayndır. Kadınlara dahi farz oldu. Nitekim Resul-ü Ekrem (S.A.S.) buyurur; (**Taleb-ül ilm-i fadizat-ün ala külli müslemün ve müslihat-ün**) yani “ Her Müslüman olan erkek ve kadına ilim farzdır”.

Ve ilim odur ki, seni varta-i helaktan kurtara ve Hakk kurbiyeti hâsıl ola. Her kişinin kıymeti ilmüne ve

istidadına göredir. Nitekim İmam-ı Ali (K.V) Aleyhisselam buyururlar; (**Kıymet-ül mer'e miktar'ün mâ yuhsenihü**)

Amma ilm-ü zahirle nefse salâh bahşolmaz, zira üstün olduğunu göstermek ister. Okudukça daima ucbu ve kibri artar, büyüklenip gösterişi çoğalır. Nice kelimeler söylemek ile gafil olur. Nitekim Resulullah (S.A.S.) buyurur; (**Lâ yedhulül cennete men kane fi kalbihi miskalü zerretün min el kibir**) “ Her kimde bir zerre kibir olsa o kimse cennete giremez”.

Ve dahi Hz. Risalet Efendimiz (S.A.S.) buyurur ; (**Rubbe tâl-in yel-a nehu El Kur'an**) “ Bir nice kimseler Kur'an okurlar, Kur'an onlara lanet eder”.

Ey yar, Allahu Teâlâ'dan ümit kesmeyip talep ardınca olmak gerektir. Zira Hakk'dan ümit tutmak, Hakk'dan inayet ummaktır. Ol kapıdan kimse mahrum olmaz. Sen ne istersen ol kapıdan um ki hiç dilencisini mahrum komaz.

Ey yar bil ki, ilmin iki yüzü vardır, biri zahir, biri batın. Bu iki yüzden nice yüz bin vech zuhur etti. Ehl-i zahir, ilmin zahiri ile meşgul oldular. **Eğer zahiri bilip, batını bilmezse cahil olur. Eğer zahirini bilmeyip, batını bilirse nakıs olur.** Yani zahir ilmi bilip, batın ilmi bilmeyen cahildir. Batın ilmini bilip, zahir ilmi bilmeyen eksiktir. Pes ikisinden dahi hünerin olsun mürşid-i kâmilliğe varasın.

Ey yar, zahir ilmi; insanı dünya mansıbına eriştirir ve ilm-i batın; insanı Hakk'a eriştirir. Bu bakidir, o fanidir. Hangisine gerekse onunla meşgul olasın.

İmdi ey talip, kendi batınından sana bir nice haber vereyim ki, bunu bilmekle batının kilidi açılınsın. Zira nefsinin bilmek Hakk'ı bilmenin anahtarıdır.

İmdi bil ki, insanın bedeni bir şehirdir. Ve âlem-i kebir gibidir. Nebi Aleyhisselam buyurur; (**İnnallahe halak-a âdem-e ala suretihi... Eyyü ala sıfatıhi**) “Suretten murat sıfattır. İnsan mazhar-ı sıfatullahtır. Cem’i sıfat Hakk Hazretlerinin iki sıfatından olur, geri kalan sıfatlar o iki sıfatının mazhardır.

Yani Hakk Teâlâ Hazretlerinin bütün kavli ve fiili bu iki sıfattan zahir olur ki; biri cemel sıfatı, biri celal sıfatıdır. Cehennem celal sıfatı tecellisidir. Cennet cemel sıfatı tecellisidir. İnsan dahi bu iki sıfatla muttasıftır. Her hangisi galip ise, sonu serencemi ondadır.

Ey yar, vacip oldu ki kendi vücudunda bu sıfatları bulasın. Cemalde isen teşekkür edesin, celalde isen cihadı ekbere rücu edesin. Zira cihad-ı Ekber saadet-i ebedidir. Cihad-ı asker arzu-u bedenidir. Yani büyük cihat sonsuz saadettir, küçük cihat beden arzusudur.

Nitekim Hz. Resul (S.A.S.) Uhud Savaşı’ndan dönünce ashabına şöyle buyurdu: (**Recanamin cihad-il asgar ilel cihad-il Ekber**) yani “*Küçük cihattan büyük cihada döndük, şimdiden sonra cihad-ı Ekber ile meşgul olun.*” Ashab dediler ki; “*Ya Resulullah, büyük cihad nedir?*” Resulullah (S.A.S.) Hazretleri buyurdular “ *Nefsinizi kendinizi musahhar etmektir. Ta kim zikrullahı fırsat bulasınız ve mecal bulasınız ve gönlünüzün şehrinde hikmet çeşmeleri cereyan edip âlem keşfolu*”

Bir kimse nefsini bilmeyince kendini musahhar edemez. Yani, bir kimse nefsini bilmeyince kendine cihad edemez. İmdi dinle ki ehl-i batın nefsini bilmekte ne münteha sözler söylemişlerdir. Her kişi dinlese berhudar olur.

***Nefsini bâda verme dad eyle
Kim olasin bu yolda berhudar***

(Nefsini yeke verme insaf et ve adalet göster ki mutluluğa eresin)

FASL-ÜL AHAD-ÜL İŞRİYN (21. Bölüm) Gönül Şehristan-ın beyan eder

Ey birader-i âşık, bil ki gönül büyük bir şehir gibidir. Ol şehirde iki padişah vardır. Her biri kendi işine hükmeder. Ve hangisi galip olsa hüküm onundur. İki padişahın biri akıldır ve biri tabiattır.

Tabiatın bir adı şeytan-ı bedendir. Hakikatte ikisi dahi sıfatıdır. Ama celal sıfatı ile sıfatlandığında adı nefs-i emmaredir, şeytandır. Bu ikisinin kumandanları vardır. Bu askerleri bilmezsen birbirine karşı çıkarmazsan cihad edemezsin.

Bu iki padişahın aslı cemal ve celaldir. Celal sıfatının on beş kumandanı vardır. Cemal sıfatının on yedi kumandanı vardır. Bunlar daima kavga ve adavet üzerinedirler. Daim bu adet üzerinedir.

***Keşf olmazsa ehline esrar-ı ilahi
Feyz-i ezeli olmayacak mahvola mı hiç
Esbab-ı nazar gerçi müheyya ve müretteb
Bir akl-ı basitle nice cehl-i mürekkep***

Sıfat-ı celalin çeribaşısının uluları; Tamah, hırs, cehil, kibir, kin, ucub, buhl, haset, gazab, adavet, gıybet, hezel, kizip, inkâr ve gaflettir.

Sıfat-ı cemalin dahi seraskeri; evvel kanaattir. Ve itimat, ilim, hilim, tevazu, sabır, sehavet, şefkat, ikrar, tevekkül, huzur-u kalb, hürmet, sıdk, mürüvvet, kerem, feragat ve aşk-ı ilahidir.

***Cahilin kalbine salma marifet esrarını
Sübker-i tutiye virgil kadrini bilmez vurab***

(Marifet sırlarını cahile açma, şekeri papağana ver, karga onun kıymetini bilmez)

***Cehalet olsa tıynette çelebi
Ne talim ıssı eyler ne mürebbi***

Ey yar-ı aziz, bildin ki on yedi cemal asker başı ve on beş celal asker başı vardır. Bunlar otuz iki savaşıdır. Her birinin bin kere bin askeri vardır. Daima birbiri ile savaşırlar. Şaşılacak şey ki, gaflet uykusu gözünü kör eylemiştir. Kendi kendinden haberin yoktur.

Eğer dersen ki bu otuz iki askerin başlarını bildik, amma askerini bilmedik. İmdi bil ki, âdem hiçbir vakit tefekkürden hali değildir. Yani daima düşünceler içindedir. İmdi her fikir ki sana tamah için gelir, o tamahın askeridir. Bu cümle halkı belaya uğratan tamahtır. Tamah için gelir, işte o tamahın askeridir.

Ve her fikir ki sana kanaat için gelir, o kanaatin askeridir ve iman ehli daim kanaat fikrindedirler. Ve her fikir ki sana cehilden gelir, o da cehlin askeridir. Ve her fikir ki sana ilim için gelir, o da ilim askeridir. Ve bu ilmin askeri, onsekiz bin âlemi tutmuştur. Ama her bedbahta yardım eylemez, lakin her kimsenin nasibi değildir. Geri kalanlarını buna göre kıyas eyle. Herhangi sıfat için ne fikir gelirse, o fikir o sıfatın askeridir.

Ama sana bir haber vereyim ki, bu haberle cümle haberlerden haberdar olasın. İmdi bil ki, gönül daima fikirden hali değildir. Her fikir ki sana gelir, ya iyidir

yahut yaramaz. Eğer iyi gelirse bil ki, sıfatı cemaldır. Rahmanidir. O fikrin ardınca gidegör ve elinden geldikçe o fikre uyağör.

Eğer sana yaramaz fikir ve endişeler gelirse bil ki sıfatı celaldır ve şeytanidir ve ondan yüz çevir. Ve şunu muhakkak bil ki, her kişiye her ne horluk gelirse tamahtan gelir. Ve her ne izzet gelirse kanaatten gelir.

Nitekim Emir-ül Müminun Hz. Ali (R. A.) buyurdu: **“Azzemen kanâa ve zellemen tama’a”** “Kanaat eden aziz olur, tamah eden zelil olur.”

Her bela ve kaza ki âdeme gelir tamahtan gelir ve her mahrumluğu hırsından bulur. Nitekim Hz. Ali (K.V.) Aleyhisselam buyururlar: (**Küllî haris-ün mahrum-ün ve kül-ü tamah-un mezmum-un**) “Bütün hırslılar mahrumdur, tamah edenlerin hepsi kötüdür”.

Ve dahi cahil ömrünü dünyaya sarf eyler. Nitekim Hz. Resul (S.A.S.) buyurur; (**Nimet ‘ül cahil’ü ke ravzatün fi mezbeleti**) “ Cahilin nimeti şol mezbelede bitmiş sebzeye benzer, ne kendisine faidesi var ne başkasına”.

Ve dahi mütekebbiri ne Allah sever, ne peygamber sever ne de halk sever. Nitekim buyurur: (**Lâ senae maa kibr**) “Kibir ile olana övgü yoktur”. Ve dahi asla cimri rahmet bulmaz ve cennete girmez. Yine Resulullah (S.A.S.) buyurur ; (**El bahril-ü lâ yedhul-ül cennete ve levkane abiden**) “Cimri cennete girmez ne kadar da ibadet etse.” Ve dahi cömert cehenneme girmez eğer fasık dahi olsa.

Nitekim buyurur; (**Es sahi-ü la yedhul-ün nar ve levkâne fasik-un**) “ Eli açık kimse günahkâr da

olsa cehenneme girmez". Ve dahi Hakk Teâlâ cömertliği imanla yâd eyledi. (Nisa Suresi 39. Ayet) **(Ve mâzâ aleyhim lev amenü billâhi velyevmil ahiri ve enfaku mimma rezekahümullah)** " Allah'a ve yevmî ahire inananlar kendilerine Allah tarafından verilen rızıklardan ihtiyacı olanlara bağışlarlar.

Ey biçare âdemoğlu, nedir bunca kendine zahmet ve meşakkat verirsin ve belaya girersin rızık için? **(Er rızık-u maksum-un vel eceli malumün ve bahiyl-ün mezmun-ün ve hasid-ül mağbun-ün)**

Hz. Ali (K.V.) Aleyhisselam'ın buyruğudur: *"Rızık paylaştırılmış ve bölünmüştür. Ecel belirtilmiş, belirginleştirilmiştir. Haris mahrumdur ve bahil mezmundur ve hasit mabundur"*. Yani, herkesin rızık, eceli bellidir. Hırslı kişi mahrum kalır, cimri kötüdür, hasetçi aldanmıştır.

Ey yar, eğer binlerce delil ve bürhan ve ayeti Kur'an ve hadis ve ahbar ve icma-i ümmet ve enbiya-i hâdi ve evliya-i münzir olsa, bir nefis ki azgın ola ona çare yoktur. Bir zarf değildir ki hiç mazrufa sığa.

Delilimiz o dur ki, Muhammed Mustafa (S.A.S.) ki, apaçık mucizatların sahibi bir kâmil padişah, Ebu Leheb'e bir derman bulmadı. Ve salâh bulmadı. Salâh bulmadık nefis sahibine ibran bağışlar. Yani düzelmeyen nefis sahibini zorlar, sıkıştırır. Zira ki kendinin zevki doymadadır.

Hele hüküm sahibi olursa! Kabza ve basta mutasarrıf olmak ister. İnsanlara hükmetmeye, tutmak, salıvermek yetkisine düşkündür. Her giz Hakk kelamını dinlemek istemez.

Dünya hadiselerinden kötü bir şeyle uğraşsa, zorda idim mecbur kaldım der. İnanma ki mustar değildir. Ondan bir şey isteme, kör, katı yürekli ve namerttir. İşi daim gönül kırmaktır, sözleri yakıcıdır. Halka saldırmak ister ve kendisinden ulu olanın önüne geçmeyi sever ve Hakk söze inat eder ve intikam almayı sever. Ve her daim tecavüzdendir.

Ey yar, nefsin yüz bin kötülüğünü açıklasam daha da fazladır. Amma nefsi gayet azgınlaştıran dünya mansıbdır ve maldır ve cehalettir. Neuzibillâh ki, bu üçü de bir kişide olsa, binlerce Nemrut ve Firavun ondan ders alır.

Nefsi açlıktan ve yokluktan başka bir şeyle yenediler. Çünkü hiçbir aç ve üryan Allahlık davası etmedi. Ve nefsi açlıktan ve yokluktan gayrı nesne zebun etmedi. Ama onda dahi hatar yani tehlike vardır. Nitekim Resul (S.A.S.) buyurur; (**Kâ del fakr en yekune küfren**) “ *Yoksul küfür söylemeye yakındır.*” Her huy âdemden ölünceye dek tükenmez.

***Her yavuz huyunda kim kıldı karar
Ta ölünce seni kılır bi karar
Cehd kıl, bed huyunu döndüresin
Ol cihana hüsnü huy gönderesin.***

***Cümle ilmin hâsılı, maksudu bu
Ki yaramaz huyun ola iyi huy
İş bu derdin dilersen dermanını
Mürşide var tuta gör fermanını***

Ey yar, her iyi ya da yavuz huy âdemden ölünceye dek gitmez. Nitekim buyrulmuştur:

***Kötü huy tabiatından doğar
Ölmeden önce çıkıp gitmez***

Amma Hz. Mevlana Hüdavendigâr buyurur ki;

***Eğer mermer taş isen dahi
Bir gönül erine ve ehline erişesin
Cevher olasın
Kalbin ne kadar da mermer gibi katı olsa
Gönül ehlinin yanına gelirsen mücevher olur***

Ey birader-i âşık, bunun çaresi bir insan-ı kâmil sohbetinde olmaktır.

**FASL-ÜL SANİ-İ İŞRİYN (22. Bölüm)
Mertebe-i fakr-da vaki olan ehadis-i şerifin
Tevfik-i beyanındadır**

Resulullah (S.A.S.) Hazretleri buyururlar: “**El fakr-ü fahr-i**” “**Kabl-el Fakr-ü en yekûna küfra**” ve “**El fakr-ü sivad-ül veche fiddareyn-i**”

Şöyle malum ola ki, Âlimlerin her biri bir söz söylemiştir. Ve muhakkikler dahi, her biri bir gunâ işaret buyurmuşlardır. Hülâsa-i kelâm fakr-ü hakikî âdem-i temellük'ten ibarettir demişlerdir. “**El fakr-ü men lâ şey-ün le hu**”.

Ve her gâh ki, bu fakir kimse, bir mertebeye erişe ki, an-da asla mülkten nesne kalmaya. Pes, bu takdirce mertebe-i fakr-a yetişmiş olur. Ve bu kimseye layıktır ki, eğer kâinata fahr ederse... Resulullah (S.A.S.) bu fakr ile fahr eylemiştir. Hâşâ ki, fakri suveri ile fahr etmiş ola. Eğer Mekke'de suret-i fakrdır.

Hazret-i Resul (S.A.S.) zamanında dahi fakir kimseler var idi. Resulullah (S.A.S.) fakir mi olur? Ki, Cenabı Hakk buyurdu: “Dağları altın eyleyeyim”. Velâkin, adem-i temellük manası oldur ki, fakir olan

kimseler, hiçbir nesnesi olmayıp, temellük cihetiyle, kendine izafet edebile. Bil ki, kendi vücudundan bile fani olur.

Nitekim Resulullah (S.A.S.) buyurmuşlardır: **“Vücut-u ke zembün lâ yukas-ü aleyhi zenbû âher”**. Ve bu makam tevhid-i sırttır. *“Vücutun öyle bir gûnahtır ki; ondan daha büyük bir günah yoktur...”*

Zira her gâh ki izafet sakıt olsa, tevhid sabit olur ki, **“Et tevhid-ü iskât-ül izafat” “Vel fakr-ü sivad-ül vech-e fiddareyn-i”**. Manası: Eğer tahkik edilebilirse hemen ol manadır ki, geçen Hadis-i Şerifte zikrolundu. Ve sivad-ı Vechten murad, fena-i salıktır. Zira ki, sivad ve zulmet her yerde ki gelmiştir, adem ve fena manası varid olmuştur. Ve nur ve ziya dahî vücud ve beka manasına gelmiştir.

Kemâ Kâllallah-ü Teâlâ Kur’an-ı Kerim’in Bakara Suresi 257. Ayetinde; (**Yuhricühüm minezzulumat-ilennur...**) ve Kale Aleyhisselam; (**İnnallah-e halakal halka fi zulmeti sümme reşşin aleyhim min nur-i hi femen esabe-hu min zaliken nur-i fekad ihteda ve men ehta-a fekad zalle zalalen baid’an**) buyuruyor.

Yani “Allahu Teâlâ Hazretleri, müminleri zulmetten nura çıkardı, cehilden resulünün ışığına kavuşturdu. Müşrikleri, kâfirleri nurdan zulmete döndürdü” buyrulmaktadır.

Hadis-i şerifte *“ Muhakkak doğrusu bu ki, Allah (c.c.) Hazretlerinin yarattıkları zulmette idiler. Sonra onların üzerlerine ilahi lütufla nurundan zerrecikler luffetti, işte bu nurdan kimlere isabet ettiyse, muhakkak hidayete kavuştular Ve yine kimlere*

erişmediyse hataların hatalarına düştüler. Ve ilahi lütuftan uzaklaştırıldılar. “ buyruluyor.

Bu rivayetin İbn-i Abbas'tan olduğu bilinmektedir. Pes kelamın manası oldur ki; fakr-ü hakiki hâsıl olamaz. İllâ şahsın fenasıyla dareynde hâsıl olur. Ve bu mertebe Âdem'ü temellüktür. Ve izafet-i iskattir. Yani, ol nesne ki, O'na muzaftır. Vücuddan ve vücudun tevabiinden cümlesini terk etmektir.

Malum ola ki, her gâh ki bir şahıs vücudunun ve vücudun tevabiini iskat eyleye, pes anda bir türlü temellük kalmaya. Ve temellük kalmadıktan sonra, o kimse şüphesiz fakir olur. Ve makam-ı fakr ki hâsıl olur. Ve bunun gibi fakr'a çün tahkik ile nazar edesin. Güna-i hakiki ile mübeddel olur.

Nitekim server-i kainat buyurmuşlardır ki:” **Ve kad-e el fakr-ü in yekun-e küfra**” manası dahi ol manadır ki, yukarıda zikrolundu. Ve fakr'ü hakiki'nin nihayeti manasına var. Ve çün Âdem-i Temellük ve İskat-ı İzafet hâsıl ola. Pes bu mertebede Vücut-u Sırf'tan, Vücutu Hakk'dan gayrı nesne kalmaz.

Ve bu mana şol makamat-ı muktezidir ki, demişler: **“Sübhone ma a'zamü şani”**, **“Ve leys'e cübbet'i Sivallah”** ve **“Enel Hakk”**. Malum ola ki bu kelimat-ı bi hasebüz zahir şeriatta küfürdür. Ve lakin bi haseb-ül hakikatte haktır.

Kalallahu Teâlâ Azze ve Celle Sure-i Hud, Ayet 7'de ; **(ve kane arşühü alelmai...)** buyurmaktadır. Ol arş, akl-ı küllden ibarettir ki, tecelli-i evvelin mazharıdır. Ve sudan murad, yani su ilimden kinayedir. Bu takdirce işaret oldu ki; Üstüva-i akl, ilim üzerinedir.

Ve arş dahi beştir. Ona Uruş-u Hamse derler. Arş-ı Hayattır ki evvel-i **arş-ı hüviyettir**. Ve **arş-ı meciydtir**. Ve **arş-ı rahmandır**. Ve **arş-ı kerimdir**. Ve **arş-ı aziymdir**. Ve cümlesi beş oldu. Ve andan sonra arş-ı hayat dedi ki; ana Arş-ı meşiyet dahi derler Ve bu arş-ı müsteva-i zattır. Yukarıda (**Ve kane arş-ı hü alelma-i**) ayeti, bu arş-ı hüviyete izafet olundu. Ol ma'i üzerine müstevi oldu. Ve anın için arş-ı hayat denildi.

Ve ma-i mevazi-i kesirde Madde-i havaiye ile tabir olunmuştur. Pes, bu takdirce konumuz olan Ayet-i Kerime'de (**Kane arş-ı hu**) kelam-ı ilahisinden öncelikle (**El semavat-ı vel ard-a**) kelam-ı ilahisi vardır. Çünkü (**Bizzat-ı lâ bizzaman müsta leban-i alel maddet fevkaha bil kürriyet-i**)

Yani Zat-ı ilâhînin göklerin ve yerin ve bu âlemlerin yaratılışında, ilâhî nizamında zaman anlamı vardır. Fakat muhakkak olan bu âlemlerin yaratılmasından önce ne zaman vardı ve ne de mekân. Zaman ve mekân madde üzerinedir. Dünya küresi kendine göre ilahi nizam gereği atmosferle kaimdir.

Muhibi mahbubun gölgesidir. Hâlbuki mahbub mesturdur. Bu neden ile mahbuba kavuşmak zordur. Çünkü kesinlikle muhiplik, daima belâ içinde olmasıdır...

Ve vücud-u izafî, vücud-u hakikînin pertevidir. Ve vücud-u izafînin hakikatte vücudu yoktur. Eğer ki surette vücudu var. Pes keenne-hu bu vücud-u izafî vücud-u hakikinın gölgesidir. Nitekim gölge, cümle halinde kişiye tabidir.

Şeyh-ül Ekber (K.S.) Aziz Füsus'unda bu ayet-i kerimeyi işlemiştir. Sure-i Hud, Ayet 56: (**Ma min dâbbet'in illâ hüve ahizün binnasiyetiha inne Rabbi ala sırat'ın müstekıym.**) “ Mevcudatta bir Mevcud yoktur ki, Hakk Sübhane-hüve Teâlâ an-ın nasiyesini tutmamış olsun. Ve ” esma-i mütekabilesi” ile anda mutasarrıf olmuştur. Ve tasarruk eder.

İş bu risale, Allah'ın yardımıyla tamam olmuştur.

TEVHİDİYE NEFS

Nefs dördtür; Biri nefs-i külliye-i ilahiyedir. Bunun hassaları ikidir; icad ve idam. Yani var etmek ve yok etmek.

İkincisi; nefs-i natıka-i insaniyedir. Hassaları; ilim ve hilimdir. Üçüncüsü; nefs-i hayvaniyedir. Hassaları; şehvet ve gazaptır. Dördüncüsü; nebatiyedir. Hassaları; neşvünema ve mahv-ü hevadır.

İnsan bu dört nefsten ibarettir ki; nebatiye (çocukluk), hayvaniye (gençlik), natıka (olgunluk) ve külliyedir (süveyda-yı kalp)

1)- Nebatiye; dünyaya geldiğinden buluğa kadar olan çocukluk devresi.

2)- Hayvaniye; buluş zamanıdır. Kanın galebesinden, şehvet ve gazap halindedir.

3)- Natıka-i insaniye; kalp sahibi olup, ilim ve hilim tahsili zamanıdır.

4)- Nefs-i külliye-i ilahiye; zikrullah ile kalbin noktasına darb ederek, insaniyet kazanıp insan olmaktır. Varlıkta, Allah'ın zatından başka müessir yoktur.

NEFSLER VE GÖKLER VE TENEZZÜLAT

1. Felek, Zat'tır. Hakk cemali eserleriyle zahir olup, rububiyeti ile zevk olunur. Kıyamet Suresi 22. ayette: “**İşıl işıl parıldayan yüzler**” ve Hadis-i şerifte: “**Rabbinizi gece ayın bedir halindeyken ki gibi göreceksiniz.**” buyrulmaktadır. Müşahede ve maarif rububiyete ait olup, zata ait değildir.

Nitekim Ali İmran Suresi 30. ayet: “**Allah zatından sizi korkutur.**” Yani Zatullah şöyle midir, böyle midir düşüncesinden men eyledi. Zira görmek ve bilmek mümkün değildir. Ancak tecelliyatı ile bilinir.

2. Felek; İlk tecelli olan sıfattır. Yedidir; hayat, ilim, semi, basar, iradet, kudret, kelam. Zatta bunlar Ahadiyet üzeredir, ayrılamaz. Temyizi yoktur. Mazharları esmasıdır, sayısızdır. (Fussilet Suresi 54. ayet: “**O ilmiyle her şeyi kuşatmıştır.**”)

3. Felek; İkinci tecelli isimlerdir, sayısızdır. Yedi ana sıfat şunlardır: kadir, mürid, âlim, hayy, semi, basar, mütekellim,

4. Felek; Akl-ı külldür. Çeşitli isimleri vardır; akıl, ruh, nur, kalem de derler. İdraki itibariyle akıl denildi. İzhar itibariyle nur, icad itibariyle kalem denildi. Hepsine hayat vermek itibariyle ruh denildi.

Akl-ı evvel “**Bedi**” isminin mazharıdır. Bedi demek; yoktan var eden demektir. Mükevvin, halik gibi. Bu isim bütün sıfatları içine alır. Nefsiye, selbiye, subutiye ve zatiye sıfatlarını ki yirmidir. Ruh-u Muhammedi; Zatullah, sıfatullah ve esma-i ilahiyeye tümüyle mazhardır.

5. Felek; Akl-ı Küll, nefs-i küll, ehli şeraitçe levh-i mahfuz; kitab-ı mübin, ümmül kitap ve bais isminin mazharıdır. Hakk ve halk kendisinde toplanıp, meydana çıktı. Teveccühle nefsürrahman olan tabiat zuhur eyledi.

RUH-U MUHAMMEDİYE

Muhammed (S.A.S.) hikmet-i ferdiyettir. Zira insan nev'inde en mükemmel varlıktır. Varlık O'nunla başladı. O'nun üstünde tek mertebe yalnız zatı mutlakdır.

Şeyh-ül Ekber **“Füsus”** da onun hikmetine **“Külliyeye”** dedi. Ferdiye ile külliye aynıdır. Her şey ruhu ondan aldı. O'nun ümmetinin hakkında, Bakara Suresi 143. ayeti gelmiştir; **“İnsanlar üzerine şahit olasınız, Resul de size şahit olsun diye, sizi orta ümmet kıldık.”**

Bütün diğer ümmetlere, Muhammed ümmeti şahitlik ederler. Arş ve kürsiden olan külli ve ulvi tabiat mevcut olunca, halife ve evliya mevcut oldu. Peygamber ruhlarının ve kemal nurlarının mazharı budur.

Ba's-i Muhammedi sırrı ikinci olarak onlarda zahir oldu. İşte halifeler ve varis-i Muhammedî bunlardır. Yoksa ulema-i rüsum değildir. Ona inanan ruh, ahadi kemale ehil olan ruhtur.

Allah-ü Teâlâ Âdem'in zürriyetini şuhud makamında ikamet etti. Onları tayin ettikten sonra, **“Elestü birabbiküm”** dedi. Onlar **“belâ”** dediler. Vakta kim unsur suretleri, vücuda geldi ve evvel

imanın hükmü beşer nefslerinde zahir oldu. Ona iman getirdiler.

ÜMMET-İ MUHAMMEDİYE

Ali İmran Suresi'nin 110. ayeti bunlar hakkındadır; **“Siz insanlara en hayırlı ümmet olarak çıkarıldınız.”**

İşte ümmet-i Muhammed'in en hayırlısı bunlardır.

Nitekim hadis-i şerifte; **“Ümmetimin uleması Ben-i İsrail peygamberleri gibidir” ve “Âlimler, peygamberlerin varisleridir”** buyrulmuştur. İşte her asırda Resulullah'ın halifesi vardır. Biz asr-ı saadete erişmedik diyen için, kıyamet gününe kadar hep asr-ı saadettir. Zira şariat-ı Muhammediye ve hakikat-i Muhammediye bakidir.

Hz. Muhammed (S.A.S.) Efendimiz ile kıyamet arasında bir nebi gelmez ki, onun asrına erişelim! Zerre kadar imanı olan kimse, hakikat-i Muhammediye'nin baki olduğuna inanır. Halifeleri de kıyamete kadar bakidir.

Her kim kendi asrında kâmil buldu, şüphesiz Hakk'ı buldu. Yoksa henüz Muhammed'in kim olduğunu bilmeyen kimse, nerde kaldı ki göre!..

Muhammed Efendimiz'i (S.A.S) şöyle bilmek ve görmek gerekir ki; **“Li külli şey'in şahidi hazretül müşahidi vel meşhud”** Öyle nur ve ruh-u Muhammedi ki, vücut kapısı onunla açılır. Meydanda olan mevcudat, vücut ile muttasıf olan Hakk Teâlâ'nın hazeratı olan hazreti'z-zat ve ves-sıfat ve fiil şahididir.

Yani meratıptır. Öyle ruh-u Muhammedi ki, sırr-ı batındır. Hakikat-ül hakayıktır. Cevahir-i azamdır ki;

“ma kane vema yekün” cümle şeyin camiidir. Meleklerin, nebilerin, resullerin ve halifelerinin ruhu, Muhammed’in ruhundan faydalanır ve onun tafsilidir.

Kim Muhammedi gördü, Hakk’ı gördü. Hadis-i şerif; **“Beni gören muhakkak ki Hakk’ı görür”** Zira Muhammed Hakk’ın zahiridir. Görmek zahire taalluk eder, zat-ı baht’a taalluk etmez.

RÜYET

Sen ise hicap vadisinde olduğun halde, varyetin ile rüyet talep edersin. Hicap rüyete manidir. İki çeşittir; nurani ve zulmani olur. Zulmani olan batıl ve madûmdur. Nurani olan, Hakk’ın hicabıdır. Ebedi kalkmaz.

Dünya ve ahirette rüyet, suretlerle olur. Hakk’ın hicabı kendi zuhurudur. Hakk perde altında değildir, mahcup olan sensin! Zira madume’l-asılsın. Yoktan var oldun, yoksun! Mevcut olan Hakk’dır. Vücudun diye zannettiğin vücut senin değildir, Allah’ındır.

Kasas Suresi 88. ayet: **“Onun yüzünden başka her şey helâk olmuştur.”** Vech-i zahir olan Hakk vechidir. Bakara Suresi 115. ayet: **“Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü oradadır.”**

Talep, uzak ve gaip olan içindir. Hakk ise baid ve gaip değildir. Nitekim Kaf Suresi 116. ayette: **“Biz sizin can damarınızdan daha yakınız, velâkin görmezsiniz.”** buyrulmaktadır. Zira Allah’ı Allah’tan başkası göremez. Hakk’la gayrı olmadığından görecekte yoktur.

Bazı ehli hicap ve abid ve zahitler, rüyet isterler. Zira onlar bütün yüzlerin vech-i ulûhiyet olduğunu

göremezler. Yalnız hicap içinde, talep ve kast ile uğraşırlar. Bilmezler ki Hakk'ı görmek ne dünyada ne ahirette abidlerin istedikleri gibi yoktur. Zira onlara göre Allah'ı görmek şudur ki; cennette görünecek, ne pek yakın, ne pek uzak, karşılıklı dahi değil!

Demek ki, mekânsız, cihetsiz görecekler. Hâlbuki abid ve zahitlerin gözleri mekânsız ve cihetsiz görmez. Böyle görmek Hakk'ın görmesidir. Hakk kendi kendini görür. Nitekim Hadisi şerifte: **“Rabbımı Rabbımla gördüm”** buyruldu.

Ulemayı rüsum, şirki ikiye ayırır; gizli şirk, açık şirk diye. Aslında şirk birdir. Nefislerine arif olmadıklarından, kendi şirklerini göremezler. Ariflere göre açık şirkten başka şirk olmaz. Nefsine arif olmayan şirkten kurtulmaz.

Öyle ibadetle ve riyazetle çalışmış olsa bile, yine kendi varlığını aradan kaldırmayınca ve ehli fena olup bekabillah bulmayınca, Hakk'a vasıl olamaz. Çünkü zulmet perdesiyle mahcup olan; gerek kendini, gerek cümle mevcudatı Hakk'dan gayrı bilir. Öyle gayriyetle Hakk'a vusul mümkün değildir.

Eğer âşık isen; var mürşid-i kâmile ulaş. Vehmindeki gayriyeti ve nefsindeki zulmet perdesini kaldırsın. Sana senden yakın olan Hakk'ı bulup; “O'na O'nunla vasıl olunur” diye bildirsın. Böyle yabanda gezmek ve “Ben Hakk'a gece gündüz ibadet ederim” demek ile Hakk bulunmaz. Zira Hakk'a ibadet Hakk ile olur.

Vücutum diye zannettiğin vücut senin değildir. Vücut, vücudullahıdır, gayrının vücudu yoktur. Ariflere göre **“Hüvel abidü vel ma'bud”**.

Lâkin sen bu esrara vakıf olayım dersen, kendi varlığıyla olamazsın. Her halde bir mürşid-i kâmil bul!

MÜRŞİD-İ KÂMİL

O mürşid-i kâmil ki; “**beka ba’del fena**” ile mütehakkık olmakla, dünyevi neşede uhrevi neşe üzere haşrolur. Kıyamet-i Kübra olan kendi vücudundan ve beşeri varisinden, makam-ı cemde helâk üzere Hakk ile Hakk olup, kendi bedeni kabrinden menşur olur.

İlahi tecelli hasebiyle, akide-i hasa kaydından ıtlak olup, cemi amalini şeriat-ı Muhammedi’de vezn eder. Ve hükmü adl ki, vücudu hakkani-de fasl ve kaza etmiş olduğundan, vücudunda hâkim olup, sırat-i müstakim üzere, öyle sırat ki, tevhid-i cemi zattır, ubur edip, dar-ı cennette yani kurbu nevafile kendi nefesine vasıldır. Nefsi ile Rabbine arif olmakla cemmül cem makamında Hakk’ın zuhuru görünür.

Yani Hadid Suresi 3. ayet: “**O evvel, ahir, zahir ve batındır. O her şeyi bilir.**” Makam-ı ahadiyette kendini tamamen yok edip, tâbi olma yoluyla mazhar-ı Muhammediye ile zuhur eden ve bütün ilmullahi kendinde toplayan mürşiddir.

Yoksa her gördüğün külahlıyı mürşid tutma! Henüz kendisi irşad olmayan seni nasıl irşad edebilir? Muhaldir. Mürşid şöyle gerektir ki; “**ölmeden evvel ölüünüz**” sırrına mazhar olmalıdır. Bu sırra mazhar olmayan, henüz hayvani hayattadır. Kalpleri ve basiretleri zulmet perdesiyle bağlıdır.

Onun için bu güruhta muhabbet-i ilahiye yoktur. Yalnız yiyip içmek ve dünya lezzetleriyle meşgul olmaktır. Nezubillahi min şururihim.

Muhabet-i ilahiye ise kalbi uyanık, basireti açık olanlara göredir. Nitekim diğer tarikler esma ile uğraşıp, varyetleri ile menzilleri geçtik davasındadırlar. Yani “La ilahe illallah”, “Hu”, “Hakk”, “Kayyum”, “Kahhar”

Bilmezler ki hakikatte esma, ayn-ı müsemmadır. “La ilahe illallah” tevhid-i ef’ale işaretidir. “Allah” tevhid-i sıfata işaretidir. “Hu” tevhid-i zata işaretidir. “Hakk” makam-ı cem, “Hay” hazretül cem, “Kayyum” cemmül cem, “Kahhar” ahadiyetül ceme işaretidir.

Makamat-ı tevhid bunlardır. Bu yedi makama “beka ba’del fena” ile mütehakkık olmadıkça kâmil olamazlar. Nerede kaldı ki mürşid olsun!

Mürşid şöyle olmalı ki; zevk-i Muhammedi’den almakla ölüleri diriltmek marifeti ve kulu diriltmenin Hakk’a nisbeti ancak zevk ile olur. Şol kimse ki, İsa gibi ölüleri diriltmez veyahut Üzeyir gibi ölüyken dirilmez, zevken ihyanın keyfiyetini bilemez. Zira keyfiyeti zevk ile bilinir.

Yani nasıl olduğu tatmakla bilinir. Tarifler ancak tasavvur getirir. Tasavvur hakikatin idrakinde kâfi değildir. Zira keyfiyet bilinmez, ancak zevk ve vicdan ile bilinir. Nitekim bal lezzeti tarifile bilinmez, tadı ancak yemekle bilinir.

NEFSİN İHYASI

Malûm ola ki, ölüleri diriltmek dahi iki türlüdür; Biri nefhidir, biri ilmidir. Nefhi olan İsa gibi mevt-i sûri ile ölü olan mevtayı üfürerek diriltmiş. Nitekim Ali İmran Suresi 49. ayet buna işaretidir.

İlmi olan ihyayı manevi ki, mevt-i cehl ile ölü olan nefsi ve kalbi diriltir. Manevi diriltme, cahillik ölümüyle ölmüş olan nefsi ve kalbi diriltir. İlm-i ilahi vasıtasıyla hâsıl olur. Nitekim Enam Suresi 122. ayet; **“Ölüyken dirilttiğimiz kimse.”** buyurmaktadır.

İhyayı maneviyeden hâsıl olan hayat hakkında Hakk Teâlâ buyurur: “Cehil ile ölüyseniz, ilmi hayat ile onu diriltiriz. Onu nur kılarız. O âlim olarak halk arasında yürür, idrak eder. Ma fi istidratihim.”

Her kimse ki, cehl ile meyyit olan nefsi, hayat-ı ilmiye ile ihya eylese, âlim-i billâh olur. O kimse tahkik o mesele ile onu ihya eder. O mesele ona nur olur ki, onun ile insanlar arasında, onun aydınlığını hisseder.

Yani hayat-ı manevi olan nur, âlim-i billâh ariflere mahsustur. Hayat-ı ilâhîye-i zatiye-i ilmiye-i nuriyedir ki, Hakk Teâlâ onu evliya ve asfiyanın kümmeline verir. Kefh Suresi 65. ayet: **“İndimizden ilm-i ledün öğrettik.”**

Bu esrar ile istidatlı nefislerin cehl ölümüyle ölü olanını onunla diriltirler. Onların nüfusu dahi o hayat-ı nuriye ile hay olup, surette eşkâli olan arasında yürürler. Onların nüfusunda bil kuvve olan a'mal ve ef'al ve batınlarında olan istidat ve havatırı idrak ederler.

Her âlim cehl ölümü ile ölü olan nefsi diriltemez. Belki âlim-i billâh ki Allahu Teâlâ'yı ve onun sıfatına ve esmasına ve hayat ve kelimatına ve anın ef'aline müteallik ola, ancak o diriltir.

Kümmel-i evliyadan her birisi ki, hayat-ı ilâhîye-i zatiye-i nuriye ile Resulullah (S.A.S) ile ve veresesinin kümmeli bir isim cihetiyle halka müstenit ve ona bağlı

değildir. Onların şanları başkalarına muhaliftir. Özellikleri başkadır. Belki bunlar bir rical ile müteferrededir ki, o hal onlara mahsustur. Allah'tan başka kimse onu bilemez. Bütün taayyünatın ve ilahi isimlerin hükümleri ve eserleri onlarda zahirdir.

Taayyün-ü evvelin zahiri, ilahiyettir. Ve bu merteye, "Allah" ismi ile müsemmadır. **"Allah Âdem'i kendi suretinde yarattı"** Hadisi Kutsi'sinin işaret ettiği gibi Âdem bu suret üzere yaratılmıştır. Hay olup, onunla mütehakkık oldu.

İstidatlı taliplerden bir nefsi ki, cehl ile ölüdür, ilm-i billaha müteallik olan mesele-i hassada ki, onun malumu olmaya, hayat-ı ilmiye-i suriye ile ihya eylese, tahkik anı hayat-ı ilmiye-yi ebediye ile ihya eder. Ebeden ona cehl târi olmaz. Hadis-i şerifte: **"Müminler ölmez intikal ederler"** buyruldu. Duhan Suresi 56. ayet: **"Orada ilk ölümden başka ölüm tatmazlar"** bu manadır.

Bunların sırrı budur ki; her nebi ile velinin Hakk'a istinadı ve irtibatı, heyet-i muayene itibar-ı mahsusa cihetiyledir. Ol itibar, esma-i Hakk'dan bir isim ile tesmiye olunur. İlla Âdem bu mertebenin mazharı ve zahiridir.

Bu mertebenin batını ulûhiyet olup, İsa'da bunun mazharıdır. Yani İsa, Allah isminin batınından çıkan ilahi ruhtur. İsa hayat sıfatıyla zahir olup, ölüleri diriltmekle zahir oldu. Zira o ilahi ruhtur.

Muhakkıklar eşya Hakk'ın nefsinde mürtesimdir demişlerdir. Ve bu merteye, huruf-u gayriyenin ikinci mertebesidir. Bunlar ilahi tenezzülattandır. Yani Allahu Teâlâ yirmisekiz mertebede kendisini halkiyet ile tabir

etmiştir. İnsani merteye cami ismidir ve insanîyet mertebesini gösterir.

İnsan-ı kâmil Muhammed (S.A.S) 'dır ve Muhammed'in tam varisidir. Mürşid de odur. Lakin ekseri avam bilemediklerinden tan ederler ve kötülerler. Nitekim Hazreti İsa (A.S) hakkında milletler arasında ihtilaf çıktı. Onun beşeri cismine bakanlar, Cibril'e nisbet ettiler. Cibril olmadığı halde Cibril gibi beşer suretinde nefh etti. Nitekim Meryem Suresi 17. ayet buna işaretir.

Yahut da insan değildir, Cibril gibi beşer suretine girip göründü dendi. Nitekim Nisa Suresi 171. ayet buna işaretir. Hadis-i kutsîde; **“Ben kulun konuştuğu diliyim”** buyruldu. **“Her ne işitse kulağın, mahz-ı Kur'an andadır.”**

Lakin bu esrara, ilmin, aklın, vehmin ve fikrinle ulaşamazsın. Her halde mürşid-i kâmile muhtaçsın. Maide Suresi 116. ayet: **“Ey İsa, insanlara beni ve anamı iki Tanrı bilin diye sen mi söyledin?”** Bu ayetteki; “ente kulte?” “sen söyledin mi” sözıyla kelâmı, kula nisbet etti.

Yani kul mütekellimdir. Cevabında İsa; **“Ta'lemu ma fi nefsi”** dedi. Yani; “Benim nefsim senin hüviyetindir ve sen onu bilirsin. Benim hüviyetim senin hüviyetinden gayri değildir. İsa'nın mazharında onun lisanı Hakk'ın lisanıdır. Konuşan Hakk olduğu halde **“Fa'lemu”** sözıyla cem makamında hitap eder. Mütekellim, kendi nefsinde olan şeyi bilir.

Vela a'lemu ma fihaş.

ŞERH-İ GAZEL-İ HACI BAYRAM VELİ

Bismillahirrahmanirrahim

Çalap'ım bir şar yaratmış iki cihan aresinde

Ehl-i lügat-ı Türkî'den Çalap, Allah demektir. Ve Şar'dan murad, Medine-i cemmül cem ve mahruse-i hakikattir. Yaratmış demek, yani izhar eyledi. Zira yaratmak manası, vücud-ı maneviden vücud-ı sûriye intikal eylemektir. Ehl-i zahir'in âdemden vücuda gelmek dedikleri gibi değildir.

İki cihan demek, biri Hüviyet, biri Eniyet. Hüviyet, batın-ı Hak'tır. Ve Eniyet, zahir-i Hak'tır.

Mana-i mısra: Hüviyet-i sıfat ve Eniyet-i suver arasında şar-ı hakikat ve mahruse-i cemmül cemi Çalap izhar eyledi. Ve ol mahluse-i hakikat bu iki cihana cami olduğu için cemmül cem nam verildi. Ve cihan-ı hüviyet batın yani sıfattır.

Ve cihan-ı Eniyet, Cem'i zahir yani suverdir, deyu iki cihanı cami olan şar-ı hakikat ve cemmül cem; bir namı Çalap'tır, mezkûr olan iki cihanı şamildir.
(...mineşşecereti en ya Musa inniy enallahü rabbül âlemiyn) (Kasas 28/30).

İnni: Cihan-ı hüviyet. Ve ene: Cihan-ı Eniyet. Ve Allah; ikisine şamil olan, lisan-ı Türkî'de Çalap'tır. Bunun için: (**Kâlel mensub Ali Şah aliyel Hacı Bayram**)

Bakıcak didar görünür ol şarın kenaresinde

Didar görmeyen yoktur. Cümle halk, didar görür. Lakin cühela, bihaber olduklarından görmüyorlar ve görünmez derler. Cehilleri kendilerine hicabtır. Didara hicab yoktur.

Meselâ: Padişah-ı zemin serir-i saltanattan tebdilen çıkıp memleketini seyrederse, hangi suretteyse bilen tanır, bilmeyen tanımaz. Hatta tanıyan bir kimse tanımayan bir kimseye, Padişah geçti, gördün mü? Sual ederse, görmedim, cevap verir. Belki görmediğine yemin eder.

Ma'na-i mısra: Cehil, hicab olmasa bakacak didar görünür ol şarın kenarında. Yani, haric-i suverden olursa eniyetle görürsün. Zira didarı görmekte kesret vardır. Rai, mer'i, ruyet tekessür iledir. Ve mer'i olan didar, zat ve sıfat ve ef'aldir. Şar kenaresi olan ef'al, evvel müşahede olunur.

Ve ef'alden sıfat ve sıfattan zat görünür. Hüviyet ise ayn-ı şar olduğundan anda görmek yoktur. (**vekad kalu rü'yetune lenebiyne ve rü'yetune lenebiyhi ve rü'yetühü lehü bina ve rü'yetühü lenebiyi**)

Şeyh Tüsteri (K.S) icad eylediği Karagöz'le cahilan cehillerine ve ehl-i şuhud-ı Eniyet olan velilerin didar görmelerine ve ehl-i tahkik olanların hüviyet-i ayn olmalarına misal kıldılar. Bilmeyen, perde ardında taharrük eden ve söyleyeni görmez, suveri görür. Ve bilen kimse, perde kenarından görür ki, müteharrik ve söyleyen suver değildir.

Hareketten muharriki ve sözden söyleyeni müşahede eder. Ama perde dâhiline girende asla rüyet-i suver olmaz. Belki perde dâhilinde olan suverden birisi olur.

Kezalik ol şara dâhil olursa, şardan addolunur.
Hazret-i Sultan Bayram Veli (K.S.) buyurur:

Nagehan ol şâra vardım ol şârı yapılır gördüm.

Ey azizler, ol şârın dört suru vardır. Evvelki, Tecelli-i Ef'al'dir, min haysü'l-ef'al didarı müşahede eylemektir.

İkinci suru Tecelli-i Esmadır. Min haysü'l-esma didarı müşahede eylemektir. Üçüncü suru Tecelli-i sıfattır. Min haysü's-sıfat didarı müşahede eylemektir. Dördüncü suru zat'tır. Min haysü'z –zat didarı müşahede eylemektir. Bu dört suru tecavüz etmeden ol şehre varılmaz.

Ma'na-i mısra: Tecelliyat-ı ef'al ve esma ve sıfat ve zat, cümlesini kat eyledim. Mezkûr tecelliyatta suluk-i hakiki tamam eyledim. Nagehan, şehri hakikate girdim. Gördüm ki, ol şehir her anda teceddüt edip yapılır. Her anda bir hüsnü, zahir olur gördüm. Ve kendime nazar eyledim. Ol şehirden cüz olduğumdan her anda bir hüsnü cemalim fena ile beka arasında yapılırdı. Ve keza Hacı Bayram Veli-i Muharrem buyurdu:

Ben dahi bile yapıldım taş ve toprak aresinde

Taştan murad bekabillah ve toprak fenafillâh ki mukaddem.

Ey azizim, bir anda iki tecelli olmaz. Abes lazım gelir. İki anda bir tecelli olmaz. Tahsil-i hâsıl lazım gelir. Bundan malum oldu ki, her anda bir tecelli olur.

(ve lillahi gaybüssemauati uel'ard ve mâ emrüssâ'ati illâ kelamhil basarî ev hüve akrebü...)
(Nahl,16/77)

(...külle yevmîn hüve fiy şe'n) (Rahman 55/29). Bunlardan murad yevmi-i ilahi. Yani cüz'ün la yetecezza gibi an-ı zamanıdır.

Bundan ötürü Hazret-i Arif-i billahî'l-ali Hacı Bayram Veli buyurur:

***Ol şardan oklar atılır gelir çiğörlere batılır
Arifler sözü satılır ol şarın pazaresinde***

Kema sebak, oklardan murad, tecelliyat-ı aniye-i ilahiye, istiare-i musarraha-i tahkikiyedir. Müşabih, oklar. Müşebbehe, tecelli-i ilahiye. Vech-i şebeh olan, dolu alaka-yı tesirdir. Lakin vech-i şebeh, evvelkilere hissidir, linisbetin manevidir.

Ve arifler sözüden murad, füyuzatlarını birbirine nakletmektir. Zira birbirinden kitman ve hirman, şanlarından değildir. Satılır demek, birbirine ol füyuzatları bezlederler. Asla kıskanmak yoktur. İstiare-i nebeviye fi'l-maddedir. Fefhem.

***Şakirdler taş yonarlar yonup üstada sunarlar
Çalab'ın ismin anarlar ol taşın her paresinde***

Şakirdler, ehl-i meratib-i beka, sahv-ı tam makamlarında olanlardır. Taş yonarlar, yani mahvlarını, bakıyye-i sekirden mutahhar kılmağa daim sa'yederler. Zira sekir; haldir, makam değildir. Hale itibar yoktur. Beyt-i sanide mezkûr olan taş, toprak; istiare-i musarraha-i aslîye-i tahkikiyedir.

Taş, bekabillahtır. Makam-ı mahva remzolunur. Ve toprak, hal-i fena ve sekr murad olunur. Ve dahi sekrin üç mertebesi vardır, mahvın üç mertebesi olduğu gibi. Yunup üstada sunarlar buyurduğu, yani beka ve mahvları tamam oldukta, asla bakiye-i sekirleri olmayıp ehl-i temkin mertebelerine vasıl olurlar.

Hazret-i Hacı Bayram Veli efendimiz (K.S.) buyurur:

***Bu sözü arifler anlar cahiller bilmeyip tanlar
Hacı Bayram kendi banlar ol şarın minaresinde***

Ol şarın minaresi, makam-ı Muhammedi olan Ahadiyetül Cem makamına davettir. Ve bu makama erişmeyince halife ve mürşid olamaz. İstiare-i musarrahadır. Hatta davet kelimat-ı Tayyibeleri ol makama işaretir. Ve kelimat-ı Tayyibe, Ezan-ı Muhammedi'dir.

Bundan malûm oldu ki, Arifun üç kısımdır. Bir kısmı davetle memur olmaya. **(Ulema-ü ümmeti keenbiya-i Beni İsrail-e el ulemaü veresetül enbiya-i)** buna işaretir.

Ve bir kısmı dahi davetle memurlardır. Anlar Resul gibidirler. Ve bir kısmı dahi, davette olan resul mesabesinde kâmillere amir zatlardır. Anlar, ulul azim miner'r resul mesabesinde dirler. Ve bu zatlar Gavs ve Kutub, İmam gibi mutasarrıfın-i kümmelindedir.

Ve bi Allahu Tefvik la mevcude gayra.

ŞERH-İ KELÂM-I İMAM ALİ

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahi Rabbil Âlemin. Vesselatü vesselamu ala seyyidina Muhammedin ve ala alihi vesahbihi ecmain. Kâlel İmam Aliye Razıallahu anh.

Mael halki fissemasel; Yani, cemi-i mahlûkatın vücudlarının zuhuru bir şeye benzemekte olmadı.

Ella kesel cahe; Ancak, kara müşabih oldu. Yani, mahlûkatın vücud-u müstakilleri yoktur, karın vücudu olmadığı gibi. Zira karın vücudu suyun vücududur. Başka vücud yoktur. Halk dahi böyledir. Vücutları, vücud-u Hakk'dır.

Ve ente; Hâlbuki Sen. **Ente** de olan Ta, Allahu Teâlâ'ya hitabdır ki,

La ha; Halkın vücudları ve zuhurları için.

El mâ ellezi hu yenbagıy; "Zahiren kar su gibidir". O Nabi su mesabesinde sin.

Mâ selci fi tahkik gayr mâeh; Yani, hakikatte ve nefsül emirde, kar suyun gayrı değildir. Ancak su, burudet-i heva ile kar suretinde görülür. Su namı, gizli olur. Ve kar namı zahir olur.

Nefsül emirde şey-i vahiddir. Halk, Hakk'ın zuhurudur. Her suretle cilvegar olur. Bu cilveleri, halka nam oldu. Nefsül-emirde zat-ı Âliyelerinden gayrı zat yoktur. Cümle halk namıyla olan, cilvesidir ve zuhurudur.

Ve gayr enfi hükmü dağteel şera-iy; Yani, kar ve su Şer ve ahkâm-ı zahirde birbirlerine mugayirlerdir. Zira su ile taharet olur. Fakat kar ile taharet olmaz. Hatta kardan gayri su bulunmaz ise ve karı eritecek bir şey dahi bulunmaz ise teyemmüm caiz olur. Zira karın vücudu teyemmüme mani olmaz. Ama suyun vücudu teyemmüme manidir.

Bundan malum oldu ki, zahir-i şer'de kara su itlak etmezler. Zira karın vücud-ı müstakilli yoktur ki, ona su itlak oluna. Kezalik, namda ve bakışta Hakk'ın cilvesi olan halk, Hakk'ın gayrıdır. Zira zat-ı Hakk'dan gayri bir zat yoktur ki ana Hakk itlak oluna.

Ve'l-hâsıl, kar suyun mazharı ve sureti olduğu gibi, halk; Hakk'ın mazharıdır ve cilvesidir diye itlak olunur. Velâkin ana Hakk itlak olunmaz.

Lekün yezübiel selahi yerfiy hükmühü ve yüzüiyn hükmü el mai vel emrû vagıy; Yani, kar eriyip namı ve hükmü olan âdem-i taharet ve teyemmüm ref' olur. Ve su namı ve hükmü olan taharet vazolunur.

Kezalik, suluk-i tevhid ile Hak Teala tembih buyurur: (**ve mâ halaktül cinne vel'inse illâ liya'büdün**) (Zariyat, 51/56). Cümle halk fani. Gerek Tevhid-i Ef'al ve gerek Tevhid-i Sıfat ve gerek Tevhid-i Zat ile halk zaib ve fani olur. Bادهu, zat-ı Hakk'ı nazar-ı Hakk ile ve bu süluk ile müşahede eder.

Yani, halkın fani ve Hakk'ın baki olduğunu müşahede edip, cümle; Hakk zahir olur. Velâkin, süluk-i Tevhid olmaksızın halka Hakk demek küfürdür. Neuzibillahi Teâlâ.

Nitekim taife-i Bektaşî'ye kendilerini nisbet eden melahide, bila süluk-i Tevhid, halka Hakk demek ve nazarlarında halkın vücudu vardır, ma'a haza ana Hakk ıtlakları küfürdür. Firavun'un (**fekâle ene rabbü kümül ala**) (Naziat,79/24) iddiası gibi.

Bu makama; **Makamül-Cem**, Hazretü'r-ruh ve Kurb-u feraiz tesmiye olunur. Bu makamda **Enel Hak** demek caiz olur. Fakat bu sırrı faş caiz değildir. Mansur b. Hallac'ın bu sırrı ketme sabrı kalmayıp **Enel Hakk** sırrını faş eyledi. Ve kendi katline dua okudu. Ehlullah niyaz ederler. Zira bu sırrı faş edene mücazat, âdem- suveridir. Ve illâ hazretten dür olur.

Tecmail ezdad fi vahidleha ve fiy telaşeti fehü enehünne sadii; Yani, makam-ı **Hazret-ül Cem**; cem'i sıfatın zat-ı Hakk ile kaim olduğu müşahede olunur. Beynlerinde zıddiyet sabit olur. Meselâ; evvel-ahir, batın-zahir, mu'ti-mani, afüvv-müntakim ve gayrileri gibi, Hakk Teâlâ'nın esma ve sıfatı, yani; Hüsn-ü cemal zat-ı vahid olan hakikat-i âlinin, cilveleri ve sıfatlarıdır.

Ve bu makam **cemmül cem** Yani, cem'i ef'al-i mezhahir, zat-ı Hakk ile zahir oldular. Ma'ahaza, mabeyinlerinde zıddiyet vardır. Su ve kar, hacer ve seçer, hayvan ve nebat ve gayrileri gibi.

Lâkin cümlelerin gerek sıfat ve gerek ef'al, zat-ı Hakk ile zahirlerdir, vücud-ı müstakilleri yoktur. Ve zuhurlarının, ayn-ı zuhur-u Hakk olduğunu "**Ve fiyha telaşeti enehünne sadii**" bu mısra ile de işaret eyledi. Yani, cümle sıfat ve ef'al, gerek meani ve gerek suveri Hakk'ın mezhahirleridir.

Cümle, zat-ı Hakk'a telaşı olup, yani fani ve batın olup, **fehüve enehünne sadii**; Ol mezahirden zahir ve batın zat-ı Hakk'dan gayrı yoktur.

Görmez misin ki, ayineye nazar eylediğin vakit, ayine gayb olup suret-i nazır zahir olur. Bundan ötürü ayineye nazar sünnet oldu.

Hatta mâceal Allahü meselâ lil rû'yetül mazhar kel mirad eseri varid oldu.

Sallallahü ala seyyidina Muhammedin ve alihi
ve sahbihi ecmain.

ŞEYH AHMED B.İDRİS'İN SALÂVAT-I ŞERİFE'SİNİN ŞERHİ

Bismillahirrahmanirrahim

Malum ola ki, ehl-i talim ve tetkik kemal-i şefkatlerinden naşi maarife şamil kütüb tasnif ederek, ihvanların tevhidlerini kesb-i lezzet ve istiğrak ve makamları da terakki bulmak için kütüb-i merkumu lisan-ı Tevhid üzere tahrir eylediler.

Ve bazı tasnifleri salâvat ve ed'iyeye ile olup, ol makamatta kemal üzere Hazret-i Resulullah (S.A.S.)'ı medhü sena eylediler. Bahusus evlad-ı Resul'den Seyyid Ahmed b. İdris (K.S.) Hazretleri'nin tasnif buyurdıkları Salâvat ve Evradı, maarif-i ilahiyeyi cami ve makamâtını kemal üzere tetkik ve beyan buyurmuşlardır. Lakin lisan-ı Arabî ile manaları dakik olduğundan, Fakir; lisan-ı Türkî üzere bu Salâvat-ı Şerife'leri şerh eylemek murad ederim.

Mürşid-i kâmil, mukarreb illallah, halife-i batın es-Seyyid Ahmed b.İdris buyurdular ki:

Bismillahirrahmanirrahim

Malûm ola ki, Besmele hakkında ulema-i kiram günbegün i'rab ve bina vesair kava'id ve meani tekellüm buyurdular. Cümleye malumdur. Lakin bu Fakir, Besmele hakkında bir nebze tekellüm ederim:

Ma'lum ola ki, Besmele-i Şerif'de esma-i selase vardır. Evvela, İsmü'z-zat Allah. Saniyen, İsmü's-sıfat

er-Rahman. Salisen, İsmü'l-ef'al, er-Rahim. Bu tertip üzere Şer'-i Şerif, besmeleyi zikretmeyi emredip şeran fiili caiz olan şey iptidasında besmele zikrolmaz ise ol şey bereketsizdir, buyurdu (**Küllü emrin ziy'yalin lem yüb'de fi hi Bismillahirrahmanirrahim**) eseri varid oldu.

Demektir ki her şey; ekl ve şürb ve gayri fiil iptidasında besmele zikri bu fiil zatullah ve sıfatullah ve halkullah ile zuhura geldiğini, haber vermektir. Ve muvahhit olduğunu beyan etmektir. Besmeleyi zikretmek, muvahhidin alametidir. Bundan ötürü kütüb-i İslamiyye iptidasında besmele zikrolunur. Beraat-ı istihlaldir.

Ama mekruh ve haram üzerine besmele menhidir. Zira nefis, haramı ve mekruhu davet eder. Kâlallahü Teâlâ:(**lehama kesebet ve aleyha mekkesebet**) (Bakara,2/286). Kadi Tefsirine nazar olunsa bu manaya delalet eder.

(**Allahümme**) : Ma'lum ola ki, ülemai kiram buyurdular ki; Allahümme ahirinde olan Mim, harf-i nidaya bedeldir. Zira aslı: “**Ya Allah**”tır. Ama ba'de'l-i'lal “**Allahümme**” oldu. Lakin Muhakkikler katında hemze, zatullaha işaretidir. Ve lam-ı ula, sıfat-ı cemale ve lam-ı sani celale işaretidir. Ve Ha, hüviyete. Mim ef'ale işaretidir. Ma'na böyle olur ki; “Allah'ım! Zat-ı bakemal ile ve sıfat-ı cemal ve celal ile ve ef'al-i ilahiyeyi kemal ile.”

(**Saalen**) : Yani; rahmet, ihsan, ikramını ziyade eyle. Zira tecelliyat binihayedir. Bundan ötürü, Allahu Teala habibine: (**Ve kul Rabbi zidniilma**) (Taha, 20/114) buyurdu. Ma'lum ola ki, tecelliyat-ı ilahiyeye nihayet yoktur.

(**Ala mazharel azimettel leziyyete**) : Malum ola ki, azamet-i zatiye-i ilahiye hazarattır. Ve hazarat beştir: Hazretü'z zat, Hazretü's sıfat, Hazretü'l esma, Hazretü'l ef'al ve Hazretül ahkâmıdır. Bu; cümle, zat-ı Muhammediye ile zahir oldular. Hazretü'z zat; hakikat-i ilâhîye, Hazretü's sıfat; hakikat-i Muhammediye, Hazretü'l esma, hakikat-i insaniye, Hazretü'l-Ef'al ve'l-Ahkâm hakikat-i Ademiyye'dir.

Bu hakayıkın, zat-ı Muhammed (S.A.S.) efendimiz hazretleri cami'dir. Zira evvel mahlûktur. Ve hatemül enbiya'dır. Bunların hakikatleri birdir. Zira Nur tesmiye olunduğu zatı zahir ve gayrı mazhardır. Ve ruh tesmiyesiyle memba-ı hayat ve muhyidir. Ve kalem tesmiyesi, ilmullahta mücmel olanı tafsil der. Ve akıl tesmiyesi kılınması, müdriktir. Arş tabir olunması muhittir.

(**Cemiyetel uyün el hakkı rahimiyete**) Resul-u Ekrem (S.A.S.) hazretleri hakayık-ı ilmiyeyi cami ve taayünat-ı hakkıyye ve halkıyyeyi muhittir. Ve taayünat-ı ilmiye ve hakayık-ı ilmiye birdir. Malumat; gerek vacibat ve gerek müstahilat ve gerek mümkinat anlardır. Ve cümlesini Hakk Teala rahmetiyle vüsat etti. (**Ve rahmeti vesiat külle şey'i**) (Araf, 7/156) dedi. Bundan Rahamutiyye itlak olundu.

(**Sır melekütel esmai**) : Yani, Resul (S.A.S.) Allah melekûtu olan sıfatullah sırrıdır. Melekût-i esma, sıfattır. Melekûti demek, batınıdır. Zira ef'alın batını esmadır. Esmanın batını sıfattır. Sıfatın batını zattır.

Malum ola ki, zatullah mazharı sıfatullahtır. Ve sıfatullah mazharı, esmaullahtır. Ve esmaullah mazharı, ef'alullahtır. Ve cümlelerin cami'i, evvel-i mahlûk ve evveli mezahir, nur-u Muhammed'dir.

(Fesirel sıratelletihi melekütel esmai zat
Allahu mezahirel zatel cemial el hakikate el
Muhammediye se-el muabber ene belemâi kable
haleka arzı ve semai)

Âma med ile ve kasr ile her ikisi rivayettir. Ve
lugat-ı Arab'ta âma ince buluttur. Ancak, bu mahalde
bu mana murad değildir. Mesabih-i Şerif'de mervidir ki,
Ebu Rezin el-Ukayli Resulullah (S.A.S) hazretlerinden
sual buyurdular ki:

(Eyne kâne Rabbena kable en yahlukâl halka
ya Resulallah? Kale kane fi emain mâ tehtehü
hüveün vema fevkahü hüveün kale yezid übnü
harune ma'nel âmai kânallahü velem yekün maahü
şey'en vel ena ala mâ aleyhi kâne.)

İmdi bu mahalde âma tecelli-i sıfat ve esma olan
malumat ve hakayık-ı hakkıyye ve halkıyedir. Velâkin
musannifin muradı âma-i zatıdır ki, zat-ı baht; tecelli-i
zatıdır ki, ol tecellide sıfat ve esma ayn-ı zattır. Lugat-ı
Arab'da mezkûr olan ince bulut murad değildir.
Bundan ötürü; “**Kablel arz ve semai**” buyurdu. Zira
kablel-arz ve'ssema bulut olmadığından o murad
olamaz. Vallahü el hadi.

(**Sâzeci sâzeci el zatel ahadiyetel vücud**) :
Sazec manası; Safvet. Hülâsasının hülâsasıdır. Yani,
zatullah safveti; Resul (S.A.S.)dir. Zira makam ve
mertebesi Ahadiyetül cem'dir.

Ma'lum ola ki, Muhammediyyun mertebeleri
beştir. Avam, Havas, Havasül havas, Hülâsatü
Havasül havas, Safveti Hülâsatü Havasül havas. Ama
mertebe-i avam; İman-ı istidlalidir. Ve mertebe-i
havas; Tevhid'dir.

Mertebe-i **Havasül havas**; makamül cemdir. Ve mertebe-i Hülasetül Havasül Havas Hazretül cemdir. Ve mertebe-i **safveti Hülasetü Havasül havas**; Cemmül cemdir. Bir de mertebe-i **safveti Hülasetü hassiyetil-has**; Ahadiyetül-Cem ki, Resulullah makamıdır.

(**Nokta, dairetel kemal ilahi fil gayb ve şehadet**) Yani, Resulullah (S.A.S.) kemal-i ilahi daresi olan meratib-i hakkıyye ve halkıyye aslıdır ve mazharıdır.

Meratib-i halkıyye yirmi sekizdir. 1. Akl-ı evvel: Ruh-ı Muhammedi dahi derler. 2. Nefs-i Küll: Nefs-i Muhammedi dahi derler. 3. Tabiat 4. Heyula 5. Cism-i küll 6.Şekil 7. Arş 8. Kürsi 9. Felek-i Atlas 10. Felek-i Kevkeb: Felek-i Menazil dahi derler. 11. Felek-i Keyvan: Felek-i Zuhhal dahi derler

12. Felek-i Büruc: Felek-i Müşteri dahi derler. 13. Felek-i Behram: Felek-i Merih dahi derler 14. Felek-i Yuh: Felek-i Şems dahi derler 15. Felek-i Zühre 16. Felek-i Katib: Felek-i Utarit dahi derler 17. Felek-i Kamer 18. Felek-i Esir: Küre-i Nar dahi derler. 19.Felek-i Heva: Küre-i Heva da denir. 20. Felek-i Ma: Küre-i Ma da denir 21. Felek-i Türeb: Küre-i Türeb dahi denir. 22. Maden 23. Nebat 24. Hayvan 25.Melek 26. Cin 27. İnsan 28. Refiüd-derecat

Meratib-i Hakkıyye dahi yirmi sekizdir. 1. İsm-i Bedi 2. İsm-i Ba'is 3. İsm-i Batın 4. İsm-i Ahir 5. İsm-i Zahir 6. İsm-i Hâkim 7. İsm-i Muhit 8. İsm-i Şekur 9. İsm-i Gani 10. İsm-i Muktedir 11. İsm-i Rabb 12. İsm-i Âlim 13. İsm-i Kahir 14. İsm-i Nur 15. İsm-i Musavvir 16. İsm-i Muhsıyy 17. İsm-i Mübin 18. İsm-i Kabız 19. İsm-i Hayy 20. İsm-i Muhyi 21. İsm-i Mümit 22. İsm-i

Aziz 23. İsm-i Rezzak 24. İsm-i Muzzill 25. İsm-i Kavi
26. İsm-i Lâtif 27. İsm-i Cami 28. Refiü d-derecat

Bu meratib-i hakkıyye gayb ve halkıyye şahadettir. Kemal-i ilâhî asıl menba'ı ve maddesi nur-i Muhammedî (S.A.S.)'dir. Nokta, harflerin maddesi olduğu gibi.

(**Nefhi ruhî el nefsül rahmanî fi külliyyetel vücudel iyani**) Yani, nefes-i Rahmanî olan hakayık, ruhu bulunan esmaullah-ı Teâlâ nefhidir, yani zuhurudur

Ma'lum ola ki, esma-i ilahiye hakayık talep eyler. Mesela, Rab-Merbub; Kadir-Makdur, Mürid-Murad, Âlim-Ma'lum ve gayrileri gibi. Bu hakayık malumat ve malumat ol zuhuru, icmalen nur-u Muhammedi ile zuhur eylediler. Ve ayanda mevcut olan külliyyat-ı mevcude, hacer ve şecer ve gayrileri gibi enva ve ecnas ve eşhas nur-u Muhammedî nefholmasıyla, yani teveccühüyle zuhura geldiler.

Vel-hâsıl, cümle mevcudat ruhları ve maddeleri nur-u Muhammed'dir ki, nefesü'r rahman olan hakayıkı talebeder. Sıfatlar teveccühidir.

(**Gaybi hu**) Yani, Resulullah (S.A.S.) hüviyeti yani hakikati olan hakikat-i Muhammediye, sıfattır. Ayn-i hüviyetül-Hakk Teala zattır.

(**Fi hu, hu**) Yani, hakikat-i Muhammediye, hakikat-i ilahiyede müttehiddir. Zaid değildir.

(**Min hu, hu**) Yani hakikat-i ilahiyeden, hakikat-i Muhammediye zahir oldu ve ona mazhar oldu. Zira tecelli, metbu mütecelliyeye tabidir.

(**Fesellalahi ma aleyh**) Yani, zatınla sıfatınla ve e'alinle Muhammed üzerine ikramın ziyade olsun

(**hu, hu**) Hakikatin hakikatine.

(**fi hu, hu**) Yani, senin hakikatini S.A.S.'in hakikatinde fani kıl.

(**min hu, hu**) S.A.S.'in hakikatini haricde, senin hakikatinde zahir kıl.

(**ya min hu, hu**) Yani, hakikatin, aynı Muhammed (A.S.) hakikati olan zat, sana niyaz ederim.

(**aleyhi vesahbihi Vesellem**) Ma'lum ola ki, ehl-i beyt-i Resulullah üç kısımdır. Evvelki, Evlad-ı suriye. Hazret-i Resulullah (S.A.S)'ın sulbü olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e mensup ola. İkinci, Evlad-ı ma'neviyye ola. O dahi marifetullah tarikini ahzedip, Resulullah efendimize nisbeti ola. Üçüncü, hem Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin hem Resulullah efendimize nisbeti ola. Kutub olacak bu kısımdan olur.

ŞEYH-ÜL EKBER MUHYİDDİN-İ ARABÎ HZ.'LERİNİN BİR KASİDESİNİN ŞERHİ

Bismillahirrahmanirrahim

Zann-ı kesir ile vücud, senin olduğun zannedersin. Ve varlığı kendine nisbet edersin. Hâlbuki bir şey değilsin. Asla ve kat'a senin varlığın yoktur. Sen, sen değilsin.

Vücudu olmayan nefsül-emirde madum olup, âdemden fark ve esceti yoktur. Ancak, vücud-i vahid, vücud-i Hakkanidir. Vücud-i aynı zannettiğin vücud, sana ait değildir. Belki o vücud, vücud-i Hakk'tır. Vücud-i Hakkanî ile zahir oldun. Vücud-i vahid mübâyenet kabul etmez.

Eğer sen vücud-i Hakkanî olduğuna vakıf oldun ise, sırr-ı Rububiyet sen olmuş olursun. İkilik ve ikiliğe dahi olanı terk et. Zira bu zannın, zann-ı fasiddir. Nefsül-emirde ikilik yoktur.

Vahdet-i sırfa vakıf olmayınca muvahhit olamazsın. Vahdet-i sırfa vakıf olmaklık; Tevhidi, Vahid olan zat-ı aliyeye nisbet etmekle olur. **Zira Tevhidi kendine nisbet edersen, ayn-ı şirkîttir.**

Eğer cehalet halinde gayriyetle kaim ve kail olursan, cehlin zail olduğu halde, tahsil-i maarif için istidad hâsıl olur. Galiz-i kalbin gidip maarif-i ilahiyeye liyânetin hâsıl olur.

Yani, nefsül-emirde mevcut vahid olup **“Ve lillâhilmeşriku velmağribü feeynema tüvellü fesemme vechullah innallahe vasiun aliyim.”** (Bakara, 2/115) mantığınca vasıl hicret olur ve hicret vasıl olur. Ve bu'd kurb olur ve kurb bu'd olur.

Zira bir tecelliye teveccüh edip vasıl olursun. Bir tecelli hicr olur ve bir tecelliden bu'd olur. Bir tecelliye kurb olur. Daima takallüb-i tecelliyatla şuhud hâsıl oldukta anınla irfanın hüsnolur.

Binaenaleyh, faslı terk; yani ikiliği terkeyle ve terkin keşfile ola. Laklak-ı lisan, dava ile olmaya. Zira dava ile olan Tevhid, sırf olmadıkça tevhid olmaz. Tevhid, sırf ola. Zira Tevhid, sırf olmayınca vücuda terkib olur. Hâsıl eylediğin tecelli, mütecelli ile mürekkep olmak lazım gelir. Yani ittihad lazım gelir.

Vücuda Hak Teala'nın şeriki ve naziri yoktur. Yani vücudda şerik yoktur. Lakin tecelliyatta birbirine göredir. Nefsül-l emirde maiyet yoktur. Eğer tevhid üzere olmazsan, tevhidde takrir etmiş olursun. Ve bir şeyin heyyin olduğunu itikat edersen, bu ise şirktir. Ve şirk irtikâp etmeklik sana kolay olur.

Velhamdülillahi rabbil âlemin.

ŞEYH-ÜL EKBER MUHYİDDİN-İ ARABÎ HZ.'NİN AHADİYET RİSALESİ'NİN ŞERHİ

Hamd ve sena ol zat-ı Pake olsun ki vahdaniyetden evvel evveliyet yoktu: Ancak kendidir. Ve Ferdaniyetden sonra son olmadı. İla ahir dahi kendidir. Yani evvel ve son yok iken kendi var idi. Var olduğu gibi, evvel ve son tabirdir. İtlak ve kayıt kendidir. Allah-ü Teâla Hazretleri son, ön ve alt olmadığı gibi ırak, yakın, keyfiyet, cihet, hin, an ve vakit ve zaman, kevn-ü mekân olmadı.

Bu tabiratin kâffesi, bu mezahirin cümlesi, Hakk'dan zahir olmuşken, Hakk Tealâ el'ân kemâ kandır. O'na tağayyirat ve izafet olmadı. Ve olmaz. Hakk Teâla vahdaniyeti ve ferdaniyeti Hakk'in esmasından kesret'in zıddı'dır. Kesret ise hâdis'tir. Hakk Teâla Kadim ve Bakidir. İsm-i Muhyi'den mürekkep değildir.

İsmin müsemması kendisidir. Hakk'dan gayri isim ve müsemma olmadığından isim ve müsemma dahi kendidir. Evveliyatı ve ahiriyeti olmayarak evvel ve ahir'dir. Ve zahiriyeti ve batiniyeti bulunmayarak zahir ve batındır.

Evvel ve ahir, zahir ve batın, esma ve saire bize nisbeten tefhim-i kelâm içindir. Âdem'e talim eylediği esmadandır. Hakk'a nisbet olmadığından, Hakk'dan gayri bulunmadığından, her ne isimle tesmiye kılınmış ve ne tabir ile itlak olunmuş ise kendidir.

Nitekim Ayet-i Kerimede vaki olduğu gibi;
(**Kul id'ullâhe evid-urrahmane eyyen mâted-‘u fele-hül-esmâ’ülhüsna**) (**İsra Suresi, ayet 110**)
ehadiyetinde, kâffesinden münezzeh ve mukaddes olduğu gibi kemakândır.

Murad-ı evvel ve ahir, zahir ve batın vücud-u ve mazhar-ı Hakk olmakla (**Hüvelevvel-ü velahir-ü vezzahirü velbatın-ü...**) (**El Hadid Suresi, ayet 3**) illâ “HÜVE”. Hakk’tan gayri evvel ve ahir, zahir ve batın yoktur. Her ne tâbirat ile kendini tabir, tarif eden kendidir. Bu hurufun zarf-ı olmaksızın ve vücudunu bu harfler hayran etmeksizin vücudu vardır. Ve mevcuttur. Fefhem.

Heyzulet mezhebi mugalâtasına düşmemek için fehm et ki, Hakk Teâla Hazretleri bir şeyde ve şey Hakk’ta olmadığı gibi. Şey, Hakk’ın dâhilinde ve haricinde ve Hakk’ta şeyin haricinde ve dâhilinde değildir. Hakk’ı bu vech ile bilmek gerektir. İlim ve akıl, fehim ile vehim, hayy ve idrak, ayn-ü zahir ve ayn-ü batın ile anlamanın imkânı olmaz. Zira beyan olunan kuvveyi vahime Hakk’dan gayri olmak, anlamak icap eder. Bu ise muhaldir. Şirk-ü sarıhtır.

Hakk’dan gayri olmadığından, beyan olunan sıfatla bilmek iktiza eder. Şöyle ki: Hakk’ı bilmez, illâ Hakk bilir. Ve Hakk’ı görmez, illâ Hakk görür. Ve derk etmez. İllâ Hakk derk eder. Nefsi ile nefsinin görür. Nefsiyle nefsinin ariftir. Gayri olmadığından bilinen ve bilen kendidir. Kendinden gayri Hakk’dan bilemez ve derk edemez. Hicab-ı kendi vücududur. Vahdaniyetle sirrolur.

Hiçbir keyfiyetle kendini, kendinden gayri şuhud edemez. Hicab-ı vahdaniyettir. Kendini kendinden gayri göremediği gibi, kendinden gayri dahi kendini bir

şey örtemez. Bilâ keyfiyet vahdaniyetiyle sırrolur. Yani, kendinden gayri olmadığından, var ve mevcut olan kendi olmakla, tecelliyat-ı bi nihaîye idiğü ecilden eseriyle kendi kendini görür, bilir.

Bilâ eser sırf Zatullâh, kendinden gayri Nebi, Mürsel, Veliy-ü Kâmil ve melek-i mukarreb bile kimse görmez. Zira Nebi'si kendisidir. Resul'ü kendisidir. Risâlet-i kendidir. Kelâm-ı kendidir. Tecelliyât-ı namütenahi idiğünden, gayrinin vasıtasıyla olmayarak, kendi nefsini, kendi nefsinden, kendi nefsiyle, kendi nefesine gönderdi. Dilediği tecelliyatı ile tecelliyatına tecelli etti. Cümlesi tecelliyattır.

Bu takdirde gönderen Resul'e ve nüzul eden, kıtap ve mürseli ile olan emsali beyninde olan fark ve tefavüt yoktur. Nitekim Ayet-i Kerime'de gelir (**Mâ terâ fi halkirrahman-i min tefavüt, Sure-i Mülk, ayet 3**) Vücut-ü Enbiya Aleyhisselâm efendimizin vücutları olan Hakk'ın sıfatlarıdır. Gayr-i vücut ve sıfat yoktur. Vücut, vücut-u ilâhidir. Gayri vücut olamaz.

Gayri için fena ve isim ancak kendidir. Hakk'dan gayri olmadığından ve nefsi nefsi Rabb olduğu için Aleyhisselât-ü Vesellem Efendimiz Hazretleri “ **MEN AREFE NEFS-EHU FEKAD AREFE RABBEHÜ** “ nefsini bilen rabbisini bilir, buyurmuşlardır. Hâdis-i aherde : (**AREFTÜ RABBİ MİN RABBİ... Rabbimi rabbimle bildim**) buyurdular.

Zira Rabb'dan gayri bilecek ve bilinecek olmadığından Rabb ancak Rabb ile bilinir. Ve kendi kendine arif olur. Bu babda işaret Aleyhisselât-ü ve Sellem Efendimizin; (**Sen sen değilsin sende sen, senlik olmadığı halde Hakk'sın**) yani (**variyet ve beşeriyet itibari olmaksızın Hakk sensin**) ancak, Hakk Teâla sende dâhil ve sende hariç olmadığı

misüllü, sen de Hakk'ta dhil ve Hakk'dan hariç değilsin. Bundan murad: Sen Mevcud ve sfatın mevcud demek değildir. Murad: Sen bundan evvel katiyen mevcud olmadığın gibi, el an ve bundan böyle dahi ma'dumsun.

Sen ve ben ıtlak ve tabir-i mezahir-i ilhiyedir. Vücud-u variyetin, ne nefsinle olabilir ve ne de Hakk ile. Hakk'ta Hakk'ın maiyetiyle olursun. **Ne fnisin, ne mevcutsun.** Beyan olunan temsillerden bir illet olmadığı halde sen Hakk'sın. Ve Hakk sendir. Bu sfatla mevcud ve vücuduna arif olursun. Vücudunu bu guna ve böylece bilemediğin taktide, Hakk'ı dahi bilemezsin.

Ekseri marifetullahı vücudun ifnasına ve fenanın fenasına izafe ederler. Kablel fena, nail-i mertebe-i Marifetullah olamaz derler. Bu ise gaflet ve sehvi mahzdır. Şöyle ki: Fenasına ve fenanın fenasına muhtaç değildir. Zira mahv ve fena vücudu olanadır. Eşyanın vücudu olmadığından isbat edecek vücudu olmadığı gibi, fena edecek vücudu dahi yoktur.

Binaenaleyh nefsini, bil vücud vel fena olduğun bilersen, Hakk Tela Hazretlerini bilmiş olursun. Ve böyle bilmediğin halde, nefsine arif olmamiş olursun. Marifet-i ilhiyeyi, vücudun ifnasına ve fenanın fenası izafesine isbat-ı şrk idiğne şüphe yoktur.

Zira vücudullah fena kabul etmediğinden, mahv ve fena olduğu halde vücut Hakk'ın olmayıp gayrinin olmuş olur. Gayriye, isbat-ı vücud etmek ise şrktir. Hem de şrk-i sarihtir. Resulullah Sallllah- Aleyh-i ve Selem Efendimiz “ **Nefsini bilen rabbisini bilir** “ buyurdu. Nefsini ifna eden, rabbisini bilir buyurmadı.

Binaenaleyh vücudullahın gayre isbatı, fenaya mütenakız ve münafidir. Hususiyle, sübut-u caiz olmayanın ifnası dahi caiz değildir. Vücudun ise lâ şeydir. Lâ şey olana şey izafet olunamaz. Ve fâni ve gayri fâni denilemez. Ve mevcut ve madum dahi tabir olunamaz. Elhasıl, hiçbir itlakı hiçtir.

Hiçten gayri kabul etmez. Ve hiç olan, nefyi ve isbat kabul etmediği gibi, vücudun da isbat ve nefyi kabul etmez. Anın için marifetullah, vücudun mahv ve ifnasına izafesi, şirki davet eder. Aleyhisselât-ü Vesellim Efendimizin işaretisin. Kablet tekvin madum olduğun gibi, el'an dahi madumsun.

Ezel bu an'dır. Kadim bu an'dır. Allah'ü Teâla Hazretleri ise ezel ve ebeddir. Ve kadimin itibarı ve esması olmaksızın ezelin vücudu, ebed ve kadimin vücudu kendidir. Kendinden gayri yoktur. Böyle olmayıp da Hakk'ın vücudundan gayri vücud olmuş olsa, Mevlâ'yı Mü'teal Hazretleri bile şerik-i vahid olmamak icab eder.

Vücud, gayri ve aheri olmadığından bilâ şerik ahadiyet-i vaciptir. Zira şerik, vücud-u billâh olmayıp zatı ile vücudu olandır. Vücudu mahsusla mevcut olan ise, Hakk'a muhtaç olmamakla Rabb-ı Sâni olmak iktiza eder. Bu ise muhaldir.

Vücud vücudullahtan gayri olmadığı gibi, şeriki ve nazırı ve küfü yoktur. Bir şey Allah-ü Teâla Hazretleri ile yahut Allah'ta olduğun ve o şey Hakk'ın rububiyetine muhtaç olduğu halde, şeyi meskur-u Hakk'a şerik etmiş olursun. Allah-ü Teâla Hazretleri ile şey'in olmaklığını ve kıyam-ı nefsi ile yahut Hakk'la olduğu veyahut vücudundan fani-i iflâsından fâni idiğünü caiz gören, baidül istidad olup, marifet-i nefis kokusunu koklamamıştır.

Zira Hakk'ın gayrisi mevcut ve Hakk'la kaim olmaklığı tecviz eden, kimden kime fani olur! Faniliği kimin faniliğinde fena eder. Bu ise Şirk-i Mahzurdur.

Nefse marifeti olmamakla müşriktir. Hakk'a ve nefse arif değildir. Marifet-i nefis ve marifetullahın yolu nicedir diye sorulursa: İkisini bilmek, bir bilmek yani maiyeti ilahiyede bir şey yok iken Allah'ü Teâla var olduğuna ve bu anda kemâ kân idiğünü yani, mezahirin izharı ile Hakk'a ziyade ve noksan gelmez.

Ayn-ü zahir kendi olduğundan, maiyette olan şey dahi yoktur. Kemâ kan idiğünü bilmektir. Nefsini gayrullah görürsün dersen, el cevap:

Kâlennebiyyü Âleyhisselam; (men ârefe nefsehu fekat ârefe rabbehu) derken nefsden murad-ı âlileri, vücudun hakikatte emmare, levvame, mutmaine tesmiye kılınan nefis değildir. Onlar haldir. Nefsi ile işaret-i seniyyeleri, cem'ii masiva Allah olan nefstir. Nitekim Hadis-i Şerif'te buyurdular: (**Erini el eşya-i kemâ hiye**) ilâ ahiri...

Hadiste; “ Eşyanın hakikatini göster bileyim ve arif olayım” buyrulan ne şeydir? O şey sen misin yoksa senin gayrin midir? Ve şeyi meskur, kadim ve baki midir? Yoksa hâdis ve fâni midir?

Bu niyaz üzere Allah-ü Teâla Hazretleri habibine, masivanın vücudu mahsusları olmayarak, kendi nefsinin masiva gösterdi. Habib-i Ekrem eşyayı oldukları gibi bilâ keyf velâ cihet zatullah idiğünü gördü. Ancak eşya, nefis ve eşyadan gayrisi üzerine vaki olur. Ve eşya olunur. Gayrullah değildir.

Bu surette nefsin vücudu bilişimize müsavi olduklarından, eşya ne idiğüne arif olan nefesine arif olur. Nefsine arif olan rabbisine arif olur. Zira masivaullah, zannettiğin masivaullah değildir. Ancak, sen bilemez isen gayri olduğun görürsün. Fark edemezsin. Bu sır sana keşf oldukta, sen Hakk'ın gayri olmadığını bilirsin. Ve maksudun olan Hakk'ın, sen olduğunu anlarsın. Ve fenaya muhtaç olmadığını fehmedersin.

Beyan ettiğimiz üzere, sen bilâ hıyn velâ an zail ve fâni olmazsın. Hakk'ın cem-i sıfatı senin sıfatın olup, zahir ve batının Hakk'ın zahir ve batını, evvelin Hakk'ın evveli, ahirin Hakk'ın ahiri idiğünü şek ve şüphesiz görürsün. Ve senin Hakk olmaklığın olamaz. Halkın vücudu olmadığından Hakk olamaz.

Vücut Hakk'ın olduğundan halk dahi olamaz. Belki halk, Hakk'ın tecelliyatı idiğünün ; (**Küllü şey'in hâlikün illa veche hu**) (Sure-i Kasas, ayet 8) **Lâ mevcude illâhu** vela, vücuda li gayrihi anlarsın. Yani görürsün ki mevcut olan Hakk'tır. Gayrinin vücudu yoktur. Vücudu olmayan istihlake muhtaç olmaz. **"Veche hu"** dan gayri şey olmadığından **"vechullah"** bâkidir.

Binaenaleyh her kim ki şey'in ne olduğunu bilip, bade hu arif olursa, vücudunu mahvetmeyip, cehaletini mahveder. Vücut-u aherin vücudu bilâ tebdil vela tağyir halî üzere bakidir. Yani, fena-i zat tabirinden murad fena-i cehildir. Münkirin vücudu, arifin vücuduna ne terkiib ne de dâhil olmayıp, yalnız cehlin ref-i izalesiyle, küllü şey'in fâni olduğuna arif olmaktadır.

Binaenaleyh fenaya muhtaç olduğunu zannetme eğer fenaya muhtaç olursan, ol vakit hicab olursun. Hicab, gayrullahtır. Hakk'ı gayriyet galebe etmesi

gerekir. Gayriyet ise, rüyet-e manidir. Zira (**Lâ yerâ Allah. İlla Allah**) 'dır. (**Allahı ancak ve ancak Allah görür**). Beyan-ı sebkât ettiği üzere, Hakk'ın hicabı vahdaniyeti ve ferdaniyetidir. Gayri olmadığından, hakikate vasıf olan **"Enel kâf"n "âphan-i ma aziymü şan-i"** deşek caizdir. Ama gayrilerine yani gayriyette kalanlara küfürdür.

Şöyle ki; **Hakk'a vasıl olanın vuslatı olamaz.** İlla sıfatı ve zatı Hakk'ta dâhil ve Hakk'dan hariç olmayarak.

Keza; zat-ı zatullah ve sıfat-ı sıfatullah olduğunu ve kendi nefsinin vücudu zatisi katiyen olmadığını görmelidir. Hakk'ta fani ve Hakk'ta baki olduğun yahut vücudu olup ta bade hu mahv-ı fena olduğun vehmi fasidesini, ref-i izale etmeden, Hakk'a vuslat bulamaz. Zira nefsi yoktur. İllâ Hakk'ın nefsidir. Vücudu dahi ancak kendi vücududur.

Aleyhisselatü Vesellem Hadis-i Kutsi'de buyurdu **" Ey kulum; hasta oldum beni sormadın ve saillik ettim bana vermedin"** işaret buyurulur ki marizin vücudu Hakk'ın vücudu ve sailin vücudu vücudullahtır. Bu surette sailin ve marizin vücudu Hakk'ın vücudu, Hakk'ın "vücudullah" olmaya caiz gördüğü gibi, senin vücudun Hakk'ın vücudu ve araz-ü cevherden her ne var ise, cemi mükevvenatın da vücudu **"vücudullah"** olmasına caizdir.

Hakk'dan gayri bir şey olmadığından, zerrattan bir zerrenin sırrı zahir oldukta, gayri olmamak hasebiyle zahir ve batın olan, cemi mükevvenatın sırrı zahir olmuş olur. Ve variyet de Hakk'dan gayri görmez. Ve variyetin vücudu, isimleri ve müsemmaları, vücutları şüphesiz Hakk'ın vücududur. Ve zatıdır.

Hakk Teala bir şey halk etmeyerek, bilâ keyf kendi vücudunu izhar ve ifasından, her an bir şey'de yani bir tecellide olduğunu görürsün. Zira zat, kayyumiyetiyle evvel ve ahirdir. Ve zahir ve batın olan kendidir. Gayri değildir. Hurufu evvelin vücudu, hurufu ahirin vücudu ve hurufu zahir ve hurufu batının vücutları Hakk Teâla'dır. Kendi esma, kendi ismi ve kendi müsemmasıdır.

Öyle olunca, Hakk'ın vücudu vacip olduğu gibi, masivanın dahi edemi vaciptir. Ancak, masiva deyü zannettiğin Allah değildir. Zira Hakk Teâla gayri olmaklığından münezzehtir. Gayridir diye mahvettiğin kendidir. Vücuduyla gayrinin gayriyeti olmaksızın mevcuttur. Vücudunda zahir ve batındır. Bu evsaf ile muttasıf olanın evsafı bi had vela namütenahidir.

Ancak, suretiyle meyyit olan (**Mutu kable ente mutu**) sırrına arif ve vasıl olanın haffe-i evsafı mezmume ve mahdumesi kendinden münkati ve cemi ahvalinde Hakk Teala Hazretleri makamında kaim olur. Yani, zat-ı makamında zatullah ve sıfat-ı makamında sıfatullah kaim olur.

Nitekim Hadis-i Kutsi'de Resulullah Aleyhisselat-u ve Sellem Efendimizden rivayet olundu. Kalallahu Teala (**İza tekarreb-u ileyh-i bil kurb-e ke Nevafil-ün kün'tü semahu ve basarahu ve yedehu...**) ilâ ahir.

Bundan işaret, nefsine arif olan cemi mevcudat-ı kendi vücudu olduğunu görür. Ve sıfatında bir güne tağyir ve sıfat-ı fakire muhtaç olmaz. Zira vücud, senin zatına mahsus vücud değildir. Ancak sen zatın marifetinden cahildin.

Nefsini bildiğinde enaniyetin ref olur. Ve Hakk'ın gayrisi olmadığına arif olur. Yoksa o vücud Hakk'ın vücudundan gayri Rabb olmak icap ederdi.

Marifet-i Nefsin faydası, vücuduna mevcut ve madum olmadığı ve sen geçende var olmadığı gibi el'an ve gelecekte dahi var olmadığını bilip, tahkik etmek gerektir. Hakk'ın rububiyetini muattal kıldın ve beyan-ı saile cevap, rububiyet-i muattal olmaz.

Zira Hakk Teala Hazretleri daima Rabb'dır. Merbut değildir. Ve daima halik'tır. Mahlûk değildir. El an kemâ kândır. Yani nefsine arif ve sen de senlik olmayarak Hakk olduğunu âlim değilsin. Allah-ü Teala vasıl olup, nefsine bilâ kesret arif olduğun hıynde, sen Hakk olduğunu mukaddema bilmez iken, bilmiş olursun.

İrfaniyet sana vasıl oldukça; Allah-ü Teala Hazretlerini nefsinde değil Allah ile bilmiş olursun. Bu surette: Arif ve Maruf olduğu gibi vasıl, mevsul, Rai ve Mer-i dahi birdir. Arif, Hakk'ın sıfatı, Maruf Hakk'ın zatıdır. Sıfat ve mevsuf dahi birdir. Hakk'dan gayri olmadığı ve tâbirat ile ıtlak olunur. Kendi olmakla, nefsini bilen rabbisini bilir. Hadis-i Şerif'in beyanı budur.

Vasıl ve fasıl olmadığını fehm eden, bu misali anlayan: Arif ve Maruf Hakk olduğunu ve Rai ve Mer-i vasıl ve fasıl ve muttasıl ve munfasıl, mevlâyı müteâla olduğunu ve Hakk'dan gayri Hakk'a, vasıl olan olmadığını fehmeden şirkten, yani şerik olduğunu nefyetmekten necat bulur. Bunu böyle fehmetmeyen, şirkten kurtulmanın kokusunu dahi bulamaz. Her bar şirktedir.

Nefslerine ve Rabblarına arif olduklarını, vücud taallûkatında necat bulduklarını zannedenlerin, ekserisi tarik-i irfana fena-i vücudundan gayri olmadığını söylemeleri, beyan olunan kavli-i Aleyhisselâm'ı fehmetmediklerinden, şirk-i mahvettiler zannıyla, vücuduna nefsi hakkında fena ve mahv istilahlarınca, sair güne makamatiyla beyan etmişlerse de, bu beyan olunan işaretler şirk-i mahzdır. Zira Hakk'dan gayri şey var ve mevcut olduğun vücudiden fena olduğun caiz gören, Hakk'ın masivasına şey isbat edenin ise, müşrik olduğuna şüphe yoktur. Allah-ü Teâla Hazretleri cümlelerini ve cümlemizi doğru yola irşad eylesin. Âmin... Ya Rabb-el âlemin...

Nefsinin irfaniyeti, marifetullah olduğunu beyan edersin. Binaenaleyh nefse arif olmayan Hakkın gayri olunca, ne vech ile Hakka arif ve vasıl olur?

Cevap: Nefse arif olanın vücudu vücudullah olduğunu, gayr olmadığını hasriyetsiz vücudullah olduğunu, vücud-u Hakk'ta duhul ve huruc etmeyerek vücudullahın yakınlı ve anda olmayarak vücudullah olduğunu anlar. Sen de anla. Kendi vücudu evvelden evvel Âdem'de olduğu misüllü, madum ve vücudullah-ı mevcut gördüğünden fena ve mahv edecek şeyi bulamaz. Zira fena olunacak şey, kablel fena vücud ile mevcut ve müsbet olması iktiza eder. Vücudun mesbut olan, bilâ kudretullah kendi nefsiyle mükevven olması lâzım gelir. Bu ise muhal ve nâ mümkündür.

Bundan malûm olur ki, irfaniyet nefsinin bilmektir. Nefsinin bilen Allah-ü Teâla Hazretlerini bilir. Zira nefsi kendidir. Gayri değildir. Resulullah Aleyhisselât-ü ve Sellem Efendimiz, vücud-u tabir buyurmasından murad-ı âlileri vücududur. Bu makama vasıl olanın zahiren ve batinen vücudu kendiliğinden olmayıp,

vücudu vücudullah, kelâm-ı kelâmullah ve fiili fiilullahtır.

Vücudullah ile marifetullahı dava etmesi, kendini, nefsinin marifetini davet eylemesidir. Zira nefsi bervech-i beyan, Nefsullahtır. Ve sıfat-ı Sıfatullahtır. Gayri değildir. Lâkin sen ise, ey cahil, davayı enaniyette bulunup, fiili teşahhustan görürsün. Marifet-i nefse cehaletin olmak münasebetiyle ve ukde-yi heyhatta kaldığını fark etmeyip, nefsinin Hakk'dan gayri gördüğün gibi, o misüllü zatın vücudunu gayrullah görürsün. Mümin ise müminin ayinesidir. Yani, mümin kendi nefsi olmakla kendini nazar eder. An Allah olduğun görür. Ve nazar-ı bilâ keyfiyet Nazarullah idiğünü bilir.

Ancak, hüviyeti senin ayrı gayri tabir ettiğin aynın ve ilmin ve fehmin, vehm ve rüyetin değildir. Hüviyet-i, bilâ tefrik anın nefsi ve ilmidir. Binaenaleyh o misüllü zat (Ene Allah) derse, kelâm eden kimdir? İşit! Zira (Ene Allah) diyen Hakk'tır. O değildir. Ve kelâm Hakk'ın, mütekellim dahi Hakk'tır. Ancak, sen o misüllü zatın vasıl olduğu dereceye ehil olaydın, söylediğini anlardın. Ve söylediğini söyler ve gördüğünü görürdün.

Bu cümle üzerine Hakk Teâla Hazretlerinin vücudu, masivanın madumiyetiyedir. Nitekim Ayet-i Kerime'de gelir: (**Küllü men aleyhâ fanin**) (Sure-i Rahman, ayet 26–27) olduğu halde, “Vech-ü Zül Celâl-i vel ikram-ı” bakidir. Nice beyan olunan işaretlerden Allah-ü Teâla mahlûk ve şüphe ve vehm-ü kıyasa düşmeyecek cenab-ı vacibül vücud hazretleri, ezelen ve ebeden ma'dum olmadığı gibi daima Haliktir. Mahlûk değildir.

Sual: Cümle mekruhât-ı ve mahbubât-ı kangı (hangi) nazarla nazar edelim, der. Murdar, cife gördüğümüzde kangı nazarla nazar edelim. Ve O'na Allah diyelim mi? diye sorulduk da:

Cevab: Allah-u Teâla bu misüllü eşyadan, şey olmaktan münezzehtir. Mukaddestir. Kelâmımız, cifeyi cife görmeyen ve basireti kör olmayan iledir. Zira nefsini bilmeyen kör ve göz kapakları kapanıktır. Körlüğü ve kapanıklığı zail olmadan bu manalara vasıl olamaz. Zira bu makamda vasıl olan, gayrullah olmadığını bilir. Hitabımızda, marifet için nefse arif olmaya azim ve himmeti olan vasıl-ı ilâllah olmak, talep ve iştiyakı kalbinde bulunanadır. Ve vuslata kasd-ü meyl-ü olmayana değildir.

Sual: Hakk'ı ebsâr terk etmez. Hakk ebsâr-ı terk eder deyu ferman-ı ilâhi varid olmuştur. Sen ise, hilafınca söylediğinin hakikati nedir? Deyu sual edersin?

Cevab: Hâlbuki dediğimizin kâffesi (**Lâ tüdrikü hül ebsârü**) manasıdır. Yani, Hakk'dan gayri kimse olmadığı misüllü, idrak edecek kimsenin dahi basarı yoktur. Zira vücud-u Hakk'dan gayri bulunması, caiz ve mümkün olaydı, Hakk'ı Hakk'dan gayri derk etmesi dahi caiz ve mümkün olurdu. Ancak Allah-ü Teâla Hazretlerinin (**Lâ tüdrikü hül ebsârü**) emr ve nehyi ebsarı, kendi vücudu Hakk'ı derk edecek kendinden gayri olmamakla, zatı ile zatına müdrikerdir.

Ebsarın Hakk'ı görmemesi, ebsar hâdis, Hakk ise kadim olup, hâdis ise kadimi görmediğindendir. Ve nefsini bilmediğinden badel fehm ve istidadıdır. Zira Hakk'dan gayri olmadığından, şey ve ebsar tabir olunan kendidir. İdrak, vücudu ile olmayarak, kendi

vücudunu derk eder. Ve bila keyfiyet, kendi kendine müdrik kendidir. Gayrı yoktur.

Sual: Sen Hakk'ı isbat ve masivayı ifna edersin. Ya bu gördüğümüz eşya ne?

Cevab: Bu makalat, Hakk'ı Hakk'dan gayrı görmeyen ile olur. Hakk'ı Hakk'dan gayrı görene ne cevap ve ne de sualimiz yoktur. Zira o misüllü Âdem, görünmeyi görür. Nefsini bilen, gayrullah görmez. Nefsini bilmeyen eşyayı görür. Hakk'ı görmez. Nitekim Musa Aleyhisselâm kıssasında gelir. (**Rabb-i eriniy enzur ileyk, kâle len terâni...** Sure-i Araf, ayet 143) ila ahir.

Arife işaret kâfi. Evvelde olan şerh ve beyanımız kesret ise de, görmeyen görmez ve fehm etmez. Gören görür ve fehm eden fehmeder. Vasıl-ı illallah olana, işaret kifayet eder. Gayrı vasıl olanın vasılını, talim ve tefhim ve takrir ve tabir ve akl ile olmaz. Mürşid-i Kâmil ve vasıl-ı üstadı Hazik-ü Sadık, hizmetine ve himmet ve hidayetine muhtaçtır.

Mürşidin nur-u hidayeti ile ve meslekine suluk etmekle inşallah-ü Teala maksutlarına nail ve muratlarına vasıl olur. Allah-ü Teâla Hazretleri, cümlemizden razı ve hoşnut olduğu akval ve e'fal ve amal ve nur-u hidayetine muvaffak eylesin. Her şeye kadir icabetiyle cudidir.

Sallallahu Aleyhi ala Seyyidinâ Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ve eshabihî tayibine tahirine ecmain. Bi rahmetike ya Erhamerahimiyn.

HEDİYETÜL HACC LİL-İHVAN

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahi Rabbilalemin vesselatü
vesselamü ala seyyidel evveline vel ahirin.
Muhammedin ve alihi ve sahbihi ecmain.

Ey kardeş! Bilgil ki vasılı illâllah iki seyir iledir. Birincisi **seyri illallah**tır. İkincisi **seyri billâhtır**. Seyri ilallah üç makam iledir. Makamı evvel; **tevhidi ef'al**, **fenayı ef'al**, **tecelli ef'al** ve **cennetül ef'al** derler. Makamı sani; **tevhidi sıfat**, **fenayı sıfat**, **tecelli sıfat** ve **cennetül sıfat** derler. Ve makamı salis; **tevhidi zat**, **fenayı zat**, **tecelli zat** ve **cennetül zat** derler.

Amma makamı tevhidi ef'al saliki olan, nefsinde ve afakında zahiren ef'ali nisbeti zahiresinden nazarı katedüp nisbeti hakikiyesi olan Hz. Maşuk'a nisbeti müşahede edip, nisbeti zahiresinden fena olmaktır.

Hatta (**La faile illallahu**) sırrı zahir ola. Nitekim (**Vallahü halakaküm ve mâ ta'melûn**) ayeti kerimesi buna natıktır. Amma makamı tevhidi sıfat, salik ve sair olan nefsinde ve afakta zahir olan yedi sıfatı; **1. Hayat 2. İlim 3. Kudret 4. İrade 5. Kelâm 6. Semi 7. Basar** sıfatullahta fena edip, kendisinden nisbeti selb etmektir.

Hatta (**La mevsufe illallahu**) sırrı zahir olunca. Amma makamı zat evvel makamıdır ki, salik olan afakta ve enfüste zahir olan vücudu, vücudu vahidi hakikîsinde fena etmektir. Yani bütün vücudu eşyadan

selb edip, Hz. Maşuka nisbeti müşahede etmektir. Hatta (**La mevcude illahu**) sırrı ve (**Küllü şey'in halikün illâ veche hu**) sırrı zahir ola.

Bu üç makama ehl-i makamatı uruc tesmiye ederler ki, kavs-ı imkândan Hz. Zat'a uructur. Nitekim mürşid-i hakikinin telkini ile zevk olunan uruç, vusuldür.

İbadet-i suveriye ve Nevafil ehli vücut ile ağıl olunacak lokma değildir. Anın için Hz. Fahr-i Kâinat Aleyhi Efdalü Teyyibat Efendimiz Hazretleri Beyt-i Şerife varmadan evvelâ mikadlarda ihramı vacip kılmıştır ki, fenayı e'fal, fenayı sıfat, fenayı zatın sırlarıdır.

Zira Beyt-i Şerif Zat-ı Ahadiyeye işaretir. Kesret-i esma ve sıfattan fena olmaktır. Müşahede ve muayene mümkün olmaz. Örtüsünün siyah olması; (**Ahrektin sübhate veche ma entehi basarahu**) sırrıdır. (**Kema layahfa ala ehli zevk**) ve amma seyri billâh ki ehlullah, seyri mahbubi derler.

Kezalik üç makamdır: **1. Makamül cem 2. Hazretül cem 3. Makamı cemmül cemdir.** Amma makamı cem, vücudu Hakk'ı zahir ve eşyayı batın müşahede etmektir. Hatta eşyadan sual oldukça vücudu Hakk'dan gayri bilmemektir. Ve kendinde ve eşyada vücudu Hakk'ı görmektir.

Nitekim Fahr-i Âlem Efendimiz Hazretleri: (**İnnallahe yekulu bilisani abdi semi allahü limen hamideh**) buyurmuşlardır. Nitekim Beyt-i Şerifi tavaf edenlerin, "**Allahümme si sübhaneke si** " hitapları zatı ahadiyetinin beyt-i şerifte zuhuru sırrıdır.

Anın için bazı ehlullah Beyt-i Şerifi bir kimse cemad görse hac etmemiştir derler. Beyt-i Şerife varmadan evvel hayatı ve eşyayı zevk ettiren, mürşide ermek vacip derler.

Burada fehm olundu ki, cemi zevk etmeyen mağrurlar beyte varmak mücerret suret ile maksadı şeriyeye vasıl olmadılar. Amma Hazretül cem sıfatı kendine isbat etmektir. Buna kurbu Nevafil derler. Nitekim makamı ceme kurbu feraiz dedikleri gibi.

Fahr-i Âlem Sallallahu Teala Aleyhisselam Hazretleri buyurdu: (**Layezalil abdi yetekarrebü illeyye bin Nevafil hatta ahbehu Feiza ahbebtühü küntü semaüllezi yesmeu bihi ve basarahullezi yubsirubihi ve yedehulleti yebtişubiha**). Nitekim Hacer-ül Esved tarafından tavaf beytin mebdei zatı ahadiyenin sıfatı sebîa ile zuhur ve butuna işarettir.

Zira tavaf sebîa zatı ahadiyeyi beyitten zahir olur ve dahi zatta batın olur. Mebdei miad sırrı hâsıl olur. Hakeza arif dahi zatı ahadiyesini hazaratı kesretin mutlak olması ile şuhud eder ve belki beytin sırrı ve aynı olmasına biz zevk ruyet eder. (Allahümmerzukna) .

Bundan fehm olundu ki hazretül cemi zevk etmeyenler tavaf etmediler. Her ne kadar tavaf etmek ile yorulsalar ise de, Hazreti Mısri'nin dediği gibi:

***Savmü salâtı hac ile sanma zahit biter için
insan-ı kâmil olmaya lazım olan irfan imiş***

Buyurduğu sırrı zahir oldu amma tavafta rumle. Zira sıfat iki kısımdır. Bir kısmı zahirdir. Nefatihil gayb derler. Kudret, kelim, semî, basar gibi. Ve bir kısmı

gayri zahiridir; hayat, ilim, iradet gibi üç sıfatı zahireyi izhardır.

Onun için tavafı sebada üç rumle meşru oldu. Ve amma cemmül cemde ise; arif kesreti sıfat gibi kesreti ef'ali de kendisinde Şuhud etmelidir. Bu makama makamı kabakavseyn dahi derler. (**Sümmedena fetedella fekâne kaba kavseyn ev edna**).

Sümmedena makamı ceme işaretidir. Fetedella, makamı hazretül ceme işaretidir. Fekane kaba kavseyn makamı cemmül ceme işaretidir. Ve ev edna kavli makamı ahadiyeyi zatiyeye işaretidir ki, Makam-ı Muhammediyedir. Bilissila Hz. Muhammed Aleyhisselatü vesselâm'a mahsustur. Ve varisi Muhammediyeye mahsustur. (**Allahümmecalne minel varisin**)

Pes vakfı fil Arafat hazreti ceme işaretidir ki, Muhammedinin cemi hazaratı giyip vakıf olmasıdır. Ve kendi zatını cem, hazeratı hamse ile müşahede etmektir. Ey ahiri fethullah aleyke meskur olan makamlar zevk olunamaz. İlla mürşidi hakiki ile zevk olunur.

Mürşid-i Hakiki kıyl-ü kal ile de olmaz. Ve sükût ile de olmaz. İbadeti suveriye ile de olmaz. Havarukül adet ile de olmaz. Ancak mürşidi hakiki ismi azam olan Allah ismi medlulü ve müsemmasıdır.

Anın için Şeyh-ül Ekber (K.S.) hazretleri Fütuha'tında buyurdular ki; “ **Enallah diyen ikidir** “. Biri enallah terkinde Allah ismidir. Ve biri dahi İnsan-ı Kâmindir ki, Allah ismi delâlet ettiği medlûle daldır. Zira bu bir sırdır. Müşafaha mükâlemeye muhtaçtır. Kelâm ile mümkün olmaz.

Bundan malum oldu ki; Haremi şerif vücud ve imkânı cami ve beyne hümada berzah insan-ı kâmindir. İnsan-ı Kâmil bulup gönlüne girenler, Harem-i Şerife girmiştir. Bulmayıp girmeyenler, Beytin haricinde metruddurlar. (**Fedhuli bi ibadi vedhuli cenneti**) buna şahittir.

Bunu bildinse Arafat ve Arafat'ta vakfe ve harem-i şerifin ne olacağını bildin. Ve eğer zalike emri vücudunda müşahede etmedinse, mücerret Mekke delillerinin Arafat şudur, tavaf şudur, Beyt şudur demeleriyle maksad-ı Aksaya delil olmaz.

Bu fakir pür taksir Arafat'ta şeyhimiz ve azizimiz Seyyid Muhammed Nur Eftel Min Feyzi Hazretleri haymesinden tulû edip, olduğum mevziye teşrif edip, bazı ihvan dahi bizimle idi.

Buyurdular ki; “Beş altı ay evvel Usturumca'da iken Sultan-ül Aşığın Ömer İbn-i Faris Hazretleri'nin Kaside-i Teiyyesi'nde, filan beytin mısrasını mütalâa ederken, kendimden gidip kendimi Arafat'ta buldum. Fakire işaret edip buyurdular ki, şurasını görüyor musun ki iki Cebel arası **“tariki Müzdelifedir”** diye işaret buyurdular. Naam görürüm dedim.” Buyurdular.

Ve dahi devamında şöyle buyurdular: “Ol makamda bir cemaati kesire gidip, sefer edenler gördüm. O cemaatin ortasında bir zat rida ile mestur gördüm. Kalbime zuhur etti ki Fahr-i Âlem (S.A.V.)'dir. Ol anda kendileri mübarek başından ridayı çekip, bize nazar edip, mahiyetlerinde Hz. İbrahim Aleyhisselam, Hz. Davud ve Hz. Hud Aleyhisselam ve sairleri dahi var idi.

Bize Fahr-i Âlem Efendimiz emir buyurdular ki; 'Bizi gördüğünü cemaate ifşa etme.' Bu kelam-ı şerifin hikmetinin ne olacağı malum oldu. OI makamda Hz. Davud Aleyhisselam bizi gördükte tebessüm buyurdular. Vech-i tebessümün ne olacağı kalbime malûm oldu. Bundan malum oldu ki; bu seneyi mübareke de haccül ekber olacaktır. "

Bu fakir pür taksir şeyhimiz ve azizimizin buyurduğu nutku şerifini teberrüken tahrir eyledim. İhvan pür sefa olanlara hediye olsun ve haccımız bu nutku şerif olsun.

Velhamdüllillahi evvelen ve ahiren. Vesselati vesselamı ala seyyidina Muhammedin leylen ve neharen. Ve ala alihi ve eshabihî ve ehli beytihi ecmain.

TARİFİ MELÂMİYYE

Bismillahirrahmanirrahim

Elhamdülillahillezi kale fi kitabihî (**Kul ca el hakku vezehekel batıl**) Vesselatı ala Muhammedin ellezi embetel hakkullezi lem yekûn beynehuma haile vesahbihillezi kable kabulel fakirel aile ecmain emma bade.

Malûm olsun ki; Melamiyye denilen taife-i saadet; ehl-i tahkik ve tetkik olup, ala mahûve indallah cem'i eşyayı tarifi ilâhîye ile bilip, kan vema yekunû nihan ve ayanın muktezatını bilip, istidat ve kavabilin hidayetiyle hüküm ve tasarruf eden tevaifi alun olupdur.

Ki; sırlarını ancak Hakk bilip, (**Evlîya-i Tahtikubabi**) sırrınca gayri olan zami fasidelerinin miratında vücui ihsanlarını elvanı itikat fasideleri ile ruyet ederler.

Kimine zındıka mirat meşrebinde zındıka suret ve kimine kendi hal küfür meşrebinde kâfir görünüp ve hakeza avamın ahvali nefsiye renkleri ile mülevven zuhur ettiklerinden, herkesin telvinatı ile zuhur ederler.

Melamiyye tesmiye kılınmaları; hakikat ile zilli fark etmeyip, elvan-ı zücacatı mai safiye elvani zecacatı hüküm kabilinden olup, abü zülal hakikatinden elvanı zücacatı telebbüsat taklidatını fark etmeyip, dal kalıp, elvanı nefsiyesi ile mezbur güruha zahirine hükmedip, mudil olupdur.

Şu mezbur taifeyi alun, tahtı dalâlet ve tahtı idlal hicabı ile mestur olduklarından, suret-i Kur'an üzere; (**Yudillü bihi kesiren ve yehdi bihi kesira**)

fehvasınca vasılı hazreti zat olup haklarında sıfatı mediha makamında sıvadıril veche fiddareyn denildi.

Bu taife ise, vechi zatları zuhur etse, âlem anlara secde edip ve mabut edinirler idi. Lâkin (**İnnallahe gayur**) fehvasınca mezbur taifei Melamiyye kabiliyet Hürrem uzlet olduklarından, gayret edip ahvali avam ile ve adatı ekvan ile setredip hakikatlerinin idrakini mahal ve mümteni kılıp, Hakk celle ve ala Hazretlerini bilmeden, mezbur taifeyi alunu bilmek gayet güçtür.

Zira Hakk celle ve ala Hazretleri, tenzihat ve sulûp ile bilinip, taifeyi alun ise maisafi gibi her elvan mahcubat ile belki her elvan ekvan ile zuhur ettiklerinden, taklidat elvanı muhlitiyye bırakıp ehli elvan ve ehli suret aktarlarını bilemeyip, envayı cefa ve envayı müzaheme edip, her ne kadar ahir encamda dahi kahr-ı ilahiyeye duçar olurlar ise de, Fahr-i Âlem Sallallahu Aleyhi ve Selem bu taifedendir ve bu taifededir.

Anın için ekseri ahvali ilham ve işaret ile oldu. Binaenaleyh mezbur taifeyi alun meşhedî zatlarında nefsül emre muttali olduklarından, kendilerine bir kimse tarafından zem ilka olursa, hoşlanıp mümbasit olurlar. Zira bu taifeyi alun met ve zem'i bilip; (**Vein tüssibhüm haseneten feminallah ve intüssibhüm seyyietin femi nefsike**) fehvasınca madeni hasene olup, zemi nüsufu nakisaya ilka ve nisbet ettiler.

Her ne kadar aynı hakikate hakikat itibariyle; (**Kul küllü min indillah**) denildi ise de, zahir ile mazhar beyninde fark olduğundan, eşyayı mevaziyine vas edip hareket ettiler.

Ve mezbur noktayı şuhuda varmayıp, henüz avanatı nefsiye ile kalan ehli tarik, kendilerine bir şey ile zem olursa haz edip ve meth olursa munkabız olup ve belki hayır ve şerri fark etmediklerinden, methi zemmi müsavi addedip, kendilerine şu meşhedi kemal bilip, vazı hakikate vaz ettiği eşyayı mevaziyine vasıl etmeyip, ehli zulüm olup sırrı Memduh ve sırrı mezmümden cahil olduklarından, hayvanî meşrep olmuşlardır.

Taifeyi alun ise, ahkâmı şeriat üzere zuhur edip, makamı metihte tetkiki metih ile ve makamı zemde tetkiki zem ile külli min humanın hükmünü ita edip ehli hikmet olmuşlardır. Onun için bu taifeyi alun kalleri hallerine mutabık olduğundan, makalatlarından mahcubiye bir esrar ahız edemedi.

Taifeyi hayvaniyyun ise, tenakuzat ile hareket edip, belki zaruret diniyesinden bahsetsen, “itikat-ı cahil kezbili himar” fehvasınca, ya bir hocaya taklidini veya bir şıha taklidini veya bir kitaba taklidini veya bir hikâyeyi salifeye taklidini senat serdedip, madeni sırrı Kur’an’dan mezhebini ahzedemediğinden, “vaki Nafihitayyin” fehvasınca mezhep kalıp, efkâr-u vesavesle ömrünü geçirip, zulmeti şekük ile kalıp, cahi evhamda berbat olmuştur. Neuzibillâh.

Mezbur taifeyi alun ise; (**Küllü şey’in yercüü ilâ aslihi**) fehvasınca din ve irfanını madeni aslından alıp, madeni cemil mezahip olup, cemi mülk ve nahle bulursa cümleye imam olup, belki mescidi safiye ahirde bulunan kendi imamına imam olup, böyle sıfatı garip ile muttasif erler zamanı mezburda bulunan küseleler fark ve tenziye nice kadir olabilirler? Meğerki tevfiki ilahi müsaade edip bunların süluku sohbetleri ile ihtida olunalar.

Gelelim lakayit meselesine. Azizim Kalallahu ; (**Subhanehu amma yesufun**) ve kale Resulullah ; (**tahalliku bi ahlâkillâh**) buyururlar. Vakta ki Hakk celle ve âlâ Hazretleri ebtanül bevatin olup, gaybil guyupta cemi sıfat ve nisbetten ve kayıt ve kuyuttan meth ve zemden, ilim ve cehilden, âdem ve vücuttan itlak takyitten küfür ve imandan tevhid ve teşrikten la ve illadan münezzehe olup, kendine muzaf olan erler nerede kaldı?

(**Kulcael Hakku vezehekel batıla**) fehvasınca bir misal: Anka ismi var cismi yoktur. Binaenaleyh “ **Men reani fakat real Hakk** ” fehvasınca asillerinin vasfı ile kendilerine lakayit demek sahih olur. İsim var cisim yok demeden murad; isim kendilere bittarikil asil kayıttır. Ve isimdir. Ve vasıftır demek değildir. Tebeddül arş sümme nakş fehvasınca mevsuf kande ki vasıf ve isim olsun. Hâşâ sümme hâşâ. Ma sümme illallah.

Bu tahkikten tahalliku bi ahlakillah sırrı fehm olundu. Makamı ahadiyetle ki makamı ev ednadır. Zevk olunmaz ise fehm olmak muhaldır.

Lakayit demenin manası budur. Yoksa lakayit Hakk celle ve âlâ hazretlerinin o ferdi tecelliyatı kat olup azayem ve nebat ile ve ahvali harekât ile muttasıf olmayıp lakayit vela mevsuf tecelli ve şunun demek değildir.

Malum olsun ki, vüsati ilahiye sırrının muktıyatındandır ki, tahtı ilimde bulunan malumat tecelliyat ebedül ebed münkati olmaz. Ve bir anda iki tecelli olmaz ve iki anda bir tecelli olmaz. Bu sır vüsattir. Velhamdülillahirrabbi alemin, bi avnillahil melikül azizül vehhab.

RİSALE-İ VEHBİ

Bismillahirrahmanirrahim

Bi külli Âlem-i ala dahi esfel'de kim vardır.
An'ı tespih edip cümle, dahi secde kılıptur.
İçinde Nusha-yi insan ki zatına olupdur mirat
Kılıptur cümleye serdar ana olmuş delil bizzat

Salât ile selam olsun ana hemde ki cümlesi
Ana kurban olupdur bilesin sen de.
Gel ey cana işit bir söz nedir insan, nedir hayvan
Birinden, birini fark et, olasın ta ki sen İNSAN

Buyurdu Hakk kelâmında "Halakna Ahsen-ü takvim"
"Sümme redednahu dedi ki sana eyledi tefhim
O "kim nefsinin bilmiştir, buluptur "Ahsen-ü takvim"
O kim, nefsinin bilmedi, odur o, redd olan akvam

Nicedir nefsinin bilmek, diyem sana işit cana
Ki mürşidde olurmuş ol, çalış var sen dahi ana
Bilir misin nedir mürşid, o mazhar-ı külldür.
Anınla bitti hep işler, o mazhar-ı itlak olmuştur.

Sakin sanma ki resimle, dahi esma ile olur
İkisinden mukaddestir, heman irfan ile tam'dır
Kalanlar işbu resim içre, O'dur Ashab-ı kıyl-ü kal
O esma'yı olan şeyler, hemen bir Hırka'dır biri şal.

O bir mürşidi Hakikat kim ki ilmin aldı Ahmed'den.
O Mazhari Hakikat'dır, O'dur Aşk-ı veren can'dan
Buyurmuş Mürşidi Hakk ki, ikiye müstemil insan
Birdir cisim hem dahi, biri Ruh-u olan burhan

İkisin hükmünü cami gelip âlem-i meydana
Anın çün geldi Kur'an da, anın halkına "Yedeyye"
Çün işittin bunu cana, işit nefsini bilmek ne?
Diyem sana biraz sözler, bilesin sen nesin hem ne

Sakın Hakk'dan irak sanma, Hakk'ı hariç dahi sanma
Ki "**Venahnü akrebü**" sırrı, bil imdi sendedir yanma
Hicab-ı zatına zatın değil gayri işit cana
Sıfat'ı hem sıfat'ına, dahi ef'al delil ana

Anın çün dedi kâmiller; makamat-ı Velâyet kim
Olup altı makam bil sen, nice bildirdi Mürşid kim
Dahi ol üç makam bil sen; Makamat-ı Fena derler
Makamat-ı uruç bir nam an'a vermiştir Kâmil'ler

Birine **tevhid-i ef'al**, biri **tevhid-i sıfat** olmuş
Biri tevhid-i zattır hem, bilen nefsin böyle bilmiş
Makam-ı tevhidi ef'al, işit cana neye derler
O ef'al ki sana nisbet, olurdu nisbeti fiiller

O fail'i Hakikîye edersin nisbetin meşhud
Ki ta "**La faile illâ hu**" ola sana maksut
Bu makamda olan fani, cemi-l ef'ali harekâta
Hemen gördü dahi bir yer, mütecelli vücudatta

Rububiyet zuhur etmiş, göründü sırrına anın
Harekâta, sekenatta, görür mahbub-u hem yarın
Varıp cennet-i ef'ale, telezzüz aldı asardan
Cemi'i ef'ali ana verdi, nice ezvak-ı lezazizden

Birisi tevhid-i ef'al, biri fenayı ef'al imiş
Tecelli-i ef'al hem derler, ana nam işit cana
Bu takriri mürşiddir, kulağın tut hemen ana
Makam-ı tevhid-i sıfat, gel ey oğul ne sırdır bil
Bu bir telkin-i Ahmed'dir, anınla Hakka olmuş il

İşit cana sıfat yedi olupdur hem sen de bil
Biri hayat, ilim, iradet, kudret bil
Biri semi ve basar dahi, kelâmıyla yedir hem
Üç batın olupdur bil; Hayat, ilim, iradet hem

Dahi zahir olan kimler, işit cana diyem sana
Biri kudret, biri semi, biri basar, kelâm cana
Bu dördüne mezahir var, biri eldir biri dildir
Biri kulak biri gözdür, bunlarla zahir olmuştur

Dedi "Mefatih-ül gayb" nam, ana ehl-i dilan cana
Hemen Hakk bab-ı feyzine, Mefatih eylesin sana.
İşit oğul diyem bir söz, bu makamın nedir zevki
Ki zikrolan sıfatları bil, nice sende olur şark-ı

Ki ol seb'a ait sıfatın, olan nisbetini ver sen
O mevsuf-u hakikîye, an'a şahit olasın sen
O bir nisbet sıfatı kim, ederdin kendine nisbet
Fena et, Hakk'a ver cümle, arada kalmasın nisbet

Ki ta "**La mevsufe illâ hu**" görürsün sana meşhud
Hemen sen mücellâyı evsaf, mezkûr ol
Behey Mahmud
Tamam, mahv-ü fena et sen, ne var sıfatını cümle
Kalırsın bir kuru mirat, görünür vech-i bilcümle

Bu makama dahi üç nam, hakikat ehl-i vermişler
Biri Tevhid-i sıfat, biri fenayı sıfat ki demişler
Tecelli-i sıfat hem de ana nam vermişler
Çalış cana sena Tefvik, hemen Hakk sana kılsınlar

Gel ey cana üçüncüsü, Makamatın dahi bil
Dediler **Tevhid-i zattır**, işit cana ne sırrsın sen
Ki ol nisbet kim, vücudu kim, edersin kendine nisbet
An'ı mahvet fena kıl sen, Hakk'a sen eyle gel nisbet

Aradan çık görünme hiç ki kalmaya eser
O zat-ı Hakk O'dur mevcut, olamaz mevcut ol Beşer
Buna fena-yı zat derler, Tecelli Zat dahi bir nam
Demişler Arifan cana, bir de Tevhid-i zat nam

Bu üç makama derler hem, Makamat-ı URUÇ bil sen
Ki Arifan makamatta, giderler miraca ey can
Vücudun ger fena ettinse, Hakkın sen vücudunda
Vücudun mahvedip fani, eser kalmadı hiç sende

Fena fizzata buna derler, çalış subhu dahi Şam'da
Ki "**La mevcude illâ Allah**" anın sırrı dahi sende
Bilesin "Küllü men aleyhe fan "sırrı meşhudun olsun bil
Ki "İllâ veche hu" sırrı, zuhur etsin sana o il.

Bilesin "**Mutu kable ente mutu**" sırrın her dem
Nice tuttu o sırr sümle, hem Afakî dahi Âdem
Mukaddes olasın şirkten, dahi evham-ı hayaletten
İçesin zat-ı mutlaktan, Şarabı-ı Nuş'i Zattan

Kalasin hiç dahi, hiç hiç, durasin hiç dahi, hiç hiç
Görürsün hiç dahi "hiç hiç" bilirsin hiç dahi hiç hiç
Bu bir sırdır işit cana, sakın şek etme gel sen de
Bu bir Nur-i ehaddır kim; tecelli eylesin, eylesin sen de

Vücudun Tur'u Musa'yı veş, gelir Mahbub-ü
Hem mücellâ
Görürsün Musa'yı vaş, Hakkın nice sırları olur peyda
Hüdaya dem be dem nurun, dahi cüray-ı canın
Bihakkı Hazreti Ahmed, bihakkı noktayı vahdet

Bihakkı sırrı ehl-i beyt ki anınla buldular lezzet
Bu üç makamda hatmoldu kelimat-ı fena sen bil
Gel ey salik biraz sözler işit benden ana tut dil
Nedir sırrı beka nedir ihya nedir ibka

Nedir mahşer, nedir haşr-ü kıyam nedir, nedir ecla
Makamat-ı bekadan bil dediler ana hem “cem” nam
Makamat-ı cem nedir cana, alan zevkin alır hem tam
Bu bil hem sırfu vahdettir helâk olmuş ne kim kesret

Göremez ehli cem olan, nedir âlem nedir kesret
Bu bir sekr-i Muhammed'dir, alan bu hamradan lezzet
Uruptur narayı enaniyetten menem ol zat
Bu makamda helak oldu rüsumat hem sıfatı esma

Hemen bir zat dūrūr ancak, ne kim var cümle kimya
Velâkin dedi kâmiller, bunun zevkin alan dediler
Bu bir haldir ubur etmek olur efdal böyle derler
Hüdaya hamd-ü şükür olsun, o mürşidin elin tuttuk

O kapıda dahi durduk, o hazrete dahi vardık
O zata dahi hem kuluz, sivasın bilmeyiz asla
O zattan gayri yok dâna, hüvel mürşid dūrūr kat'a
Makam-ı cem dūrūr biri ki la sahile lehü asla

Anı tarifte cümle olmuş oldu acize kat'a
Anın zevki dahi keşfi, tecelli-i nuru Ahmed'dir
Çalış cana zuhur etsin, o nurdan Mustafa sırdır
Makam-ı cem'e arifler dediler seyri mahbubi

Bir adı seyri billâhtır, bu seyirde gördü mahbubu
Makam-ı Hazreti cemi işit, cana diyem sana
Bu bir makam-ı Ahmed'dir, giyer salik libası esma
Dediler kurbu Nevafil, anın namını bil.

Nitekim kurbu feraiz demişler ceme ey cana
Bu makamda zevk alanları giyindiler sıfat-ı esma
Makamat-ı fenada verdiği aldı behey şah'a
Bu makamda mezahiri sıfat vallahi olup salık

Enel hayy ve Enel Hakk'dır diyerek Hayy olur salık
Ki yani cümle esmayı, sıfatı hem giyinmiştir
Bekabillah denilmiştir, bu makam-ı Ahmed imiştir
Buna fark-ı sani derler, velayet mebde-i bilesin

Bu makamda veli oldu ol arif-i zevil ihsan
Bu makama varan salık, şeriatla müzeyyendir
Sakin cana şeratsız yürüme raha noksandır
Şeriat sırrı Kur'an'dır, şeriat ayn-ı Ahmed'dir

Dahi hulk-i Muhammed'dir, delil ayn-i ile hem Hakk'dır
Varanlar Hazrete vardı, müzeyyen ol be hey yara
Libas-ı şer'i ilbas et, hakikat nuru ile dol sen
Görünsün zahiren Ahmed, Hakk olsun batının bilesin

Olursun varisi Ahmed, mücella Hakk ile hazret
Nebinin "men reani" kavlinin, musaddak dahi mirad
İşit ey nur-u ayn'ımsan, buyurmuş Seyyid-ül Kevneyn
Kelamında cevahir saçarmış tut kulağın sen

Benim abdim zail olmaz ve belki sabit olmuştur
Nevafilde tekarrüb etti, hem bana bilinmiştir
Ki hatta ben anın semi'i dahi hem başarı bil kim
Olurum etme gel şüphe dahi cümle azası hem

Meali kavli Ahmed'dir çalış oğlum bu cürayı
Nuş edip zevkin alupsun kim, içersin sen bu hamrayı
Anın için hace-i Ali (K.V.) buyurmuştur kelâmında
Ki el cemi bila farkın olup zındıka, bil sen de

Dahi farkın bila cemin, nitekim şirk olur cana
Dahi tevhid odur bil sen, kim cemi fark ile yara
Kalanlar nuru cemde, ol süluku Ahmed ile bil
Kalırlar pervane veş nurda olur mağlup imiş bilgil

Müheyyimun ona derler, nedir sacit, nedir mescut
Bilmezler o mağluplar nedir kasıt, nedir dahi maksut
Bu makamda zahir Hakk'dır dahi abid ona hem âlet
"Merid-tü lem teudni" kavlini duydun bir işaret

Dahi ol seyyid-ül Kevneyn ne buyurdu işittin mi?
Ki "**İnnallahe yekulü bi lisanı Abdi hu**" remzi
Yani zat-ı mecmeul esma lisanı abd ile dermiş
"Semi Allahu limen hamideh"
Namazda bil, Hüda dermiş

Makam-ı ceme remz olmuş, nebinin hem kelâmında
Alırsın dersi Ahmed'den bulursun sırrı mışgatta
Bu sırrı cemi hem de bil, cemi'i amelde hem remzin
Anın için Fatıha geldi, iyyake nabüdü dersin

O bir Kaf ki, hitabe vaaz olupdur, anla hem sırrın
Ol ibade kim senden zahir olmuş, zattır bildin
Ol kim cem'i şuhud etmez, nice iyyake nabüdü dermiş
O kim zatı olmaya zahir, ona nabüdü sahih
hem değilmiş

Dahi hem sübhanın anla nice zata hitap gelmiş
Ol kim zatı şuhud etmez, nice sübhaneke dermiş
Anın için fahr-i âlem bil buyurmuştur hadisinde
Ol kim namaz kılıp Allah'a, değilse anda kiblede

Namaz kılmadı ol kimse, hemen bir lub-i bir suret
Getirdi isim namazla, kabul olmasın böyle suret
Münezzehtir mukaddestir, cemi-i suret-i eşyadan
O zat-ı mutlakı akdes, yine mabud-u suretten

Anın çün Kible'ye dönmek, anın çün BEYT'e hem varmak. Dua'da ellerin alaya kaldırmak kıyam durmak
Makam-ı Cem'i esrarın, oku ey arif-i dana
Arasan bir ibadet sen, bulunmaz gayri cem asla

Sakın Mürşid-i Kamilsiz, bu cemi vasil olmaksız
Heba oldu ibadetler ki ZAHİD böyledir dinsiz
“ **Fi yesmeu ve bi yebsar**” hadisinde buyurmuştur.
Eğer mürşidden el tuttun nedir bilinmiştir.

Makam-ı **Hazret-i Cem'e** bu hadisle işaretir
Bu makama varan salik, dahi sırrına vasıldır
Bu makamda zahir esma, dahi sıfat birader bil
Hakk oldu batın ey cana, kulağın tut dahi hem bil

Buna “Ayn-el Yakıyn” derler ki, salik Mazhar-ı esma
Edip kendi vücudunda, sıfat hem kesret-i esma
Bu makamda görür salik cemi-i esmaya mazhar imiş
Dahi cemi-i eşyaya, sıfatıyla sâri olmuş

Huda'ya hulleyi hazretle, eyle bizleri teşrif
Aradan al bizi bizden, kalalım Vechine tarif
Dahi bir söz işit cana, nüzul etmiş mükerrer kıl
Makam-ü “**Cemmül ceme**” tenezzül etmiş
Hazret-i Cibril

Bu makamda giyip salik nekim vardır kamu ef'al
Ene fail dedi Hakka, anınla olmuş ef'al
Hilafete kadem bastı, olupdur “Naib-i Hakk” ol
Okundu sırrına Allah ki Mazhar-ı hüdadır bil

Cem'i Hazret-i hem giydi, Cem'i ekvan-ı hem buldu
Zuhur etti kamu yerde, göründü dahi oldu
Giydirdi nefsinin buldu, dahi hem Hakk ile doldu
Nedir Âdem? Dahi buldu, bu zevki hem aldı tattı

Budur Âdem değil hayvan, işit cana nedir insan
Buna derler “Ahsen-ü takvim” ki Kur’an’da zevil ihsan
Hitam etti meratib-i olupdur, Hazret-i Mecla
Ki Mescud-u Melaiktir, buyurdu “Fescüdu” Mevla

Nebiyyül Muhterem cana, işittin sen kelâmında
Huda halk etti Âdem’i, kendi suretinde bil sen de
O katetti kavs-i, biri Hakk’dır biri, imkân
İşittin “Marecel Bahreyn’i” budur ol ekmel-i insan

Bunu bulmak,bunu bilmek,bunu görmek, buna varmak
Budur maksud, bu Âlemde, bu sırla ana varmak
Olan vasıl bununladır, onları Arif bununladır
Bunu inkâr eder münkir, dahi şeytan bununladır

Nice vasfın âdem anın ki sırrı Hakk olup mutlak
Müsemma, cümleyi esma, anınla buldular Hakk
Budur Mürşid-i Âlem kim, “Kul Kefa” buna derler
Hüvel Hakk, Hüvel Mevla, erenler bunları birler

Libas-ı beşeriyetle, dahi hem cümle kuldu (Abd)
Anın çün Münkiran inkâr, edüptür hem dani izrar
Nüfus’u ehl-i dünyaya, görünmez dilber-i deyyar
Bunun vasfıyla hatmettik, geçen takrir-i ranayı

Bu bir cemal-i yardır ki, var ana al O manayı
Huda ya hamd-ü şükr olsun, anın methindeyiz daim
Anı tesbihi takdisle bulunduk hem velev naiym
O zatın hak-i payında bulunduk bir gubar-ı nal

Ümit etsen baiyd olmaz, oluruz cümlemiz pür hal
Duruptur cümlemiz bab-ü cevad-ı pür niyazında
Edüptür cud-i kereminden, o yar hem bizi bende
Salât ile selam olsun, O Fahr’ül Enbiyaya kim

Dahi Al-ü Ehl-i Beytine, anınla oldular bil tam
Risaleyi okuyan ihvan-ı pür sıdk-ü pür mana
Olur, mazhar dem-a-dem her nefeste dilber-i rana
Makamat-ı ilahiyle gezer, Meydan-ı Âlemde

Eli karda, gözü yarda, görünür hem şekil hem bende
Velâkin “Makam-ı Sıdk” ta, makam tutmuş işit cana
Sümme dena, fetedella, fekane kaba kavseyn-i
ev edna. Bu ayete mezahirdir, anınla hem de zahirdir

Dahi irşatla mazhardır, muhakkak hem dahi birdir
Bu fakir-i aciz-i bende FEDAİ kemter Âlemden
Rica eder kamu yerden dualar ister ihvandan
Bakalar ayn-ı rahmette hatasın affede Allah

O’dur rahman dahi rahiyim zünubun mahveder Allah
Dedim namı Risalenin ana VEHBİ’ye olsun kim
Cem’i fethi fütuhata sebep olsun ve gelsin hem
Hem de ahir-i geldi, dahi hem de hitam buldu
Sebak olsun Melamiler, Risalede tamam geldi.

Allahümmerzuknel yakin

Vela havle vela kuvvete illâ billahil aliyyul aziym
